לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', י"ד בחשון תשמ"ח, 6 בנובמבר 1987 / שנה מ"ה מס' 13488 / המחיר 1.65 ש"ח כולל מע"מ

שבעה מתוך שמונה חניכים מצטיינים — קיבוצניקים

מאת עמירם כהן, כתב "על המשמר"

בטקס סיום קורס מפקדי טנקים, שנערך אתמול בנגב, ציין קצין שריון ראשי, תת־אלוף יוסי בן־חנן, כי הקיבוצניקים ממשיכים להצטיין, להתנדב ולמלא תפקידים פיקודיים ואין ממש בידיעות ובהערכות תקשורתיות, שניסו להמעיט את נושא התנדבותם.

לדוגמה, סיפר, כי בקורס מפקדי הטנקים שהסתיים אתמול, שבעה מתוך שמונת החניכים המצטיינים הם בני קיבוצים.

אם לא יושג הסדר בפגישה שתערך היום בין שר־החוץ לשר־האוצר

פרס יעלה נושא ערבות המדינה לחובות ההתיישבות בישיבת הממשלה ביום ראשון

פרס אמר אתמול בלשכת העבודה כי אינו מקבל את טיעוני שר־האוצר לגבי נושא הערבות ● מטה המאבק החליט להפנות המאמץ לאפיק הפוליטי – דורשים לפרוש מהקואליציה אם מאמצי ההסדר לא ישאו פרי ● הוחלט לפרק "האוהל" הבודד, אבל להישאר בחגור קרבי ולתת לשר האוצר ארכה של עשרה ימים למציאת פתרון ● ח"כ גרופר מכנס ביום ראשון ועדת הכספים לדיון בהון חוזר לחקלאות

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות, יצחק שור, חיים מרגלית ויוסף גלילי כתבי "על המשמר"

ממלא־מקום ראש־הממשלה ושר־החוץ שמעון פרס עשוי לתבוע מראש הממשלה שמיר להביא את נושא ההתיישבות, ובמיוחד את ערבות המדינה לחובות ההתיישבות, לדיון בממשלה. זאת אם בפגישה שתהיה לו עם שר־האוצר היום, או ביום ראשון לא יגיעו להסדר.

בישיבת לשכת מפלגת העבודה אתמול התייחס פרס לנושא ואמר כי אינו מקבל את טיעוני שר־האוצר לגבי נושא ערבות המדינה על החוב החוכות. לדברי פרס, שר־האוצר אומר כי הוא יציע אלטרנטיבה. "אם האלטרנטיבה תהיה מקובלת על המושבים וגם על הבנקים, זה יהיה בסדר גם מבחינתנו" — אמר פרס, בציינו כי לא מדובר בעניין של יוקרה, אבל לדעתו לא נראה לו שיש אלטרנטיבה כזאת. עניין זה גם עלה בישיבת "שרינו" ושם הוחלט כין היתר להביא את הנושא להכרעה בממשלה בהקדם האפשרי.

תביעה לפרק הקואליציה

מטה המאבק של ההתיישבות החליט להפנות את מלוא מאמציו לכיוון הפוליטי. אם מאמצים אלה לא ישאו פרי ידרשו אנשי ההתיישבות מחבריהם בממשלה לפרק את הקואליציה. אתמול נערכה בתל־אביב ישיבת מטה המורחב של ההתיישבות לזרמיה, מן השמאל ועד לימין, כנגד הריבית הגבוהה ועד מתן ערבות מדינה לכיסוי חובות ההתיישבות. בישיבה השתתפו שר־החקלאות אריק נחמקין וח"כים מן המערך.

האוהל הבודד יפורק

בישיבה הוחלט לפרק את האוהל

(המשך בעמוד 2)

נפטר ד"ר אלימלך רימלט ● עמ' 2

ספרד ביטלה ביקור של השר שרון ● עמ' 2

"מתנהל מו"מ לשחרור שבויי צה"ל" ● עמ' 4

גל אושר נעלם בכת מיסטית? ● עמ' 23

מו"מ על תנאי הפרישה מרשות השידור ● עמ' 24

חברי קיבוצים נטעו הזיתים העקורים ● עמ' 24

המימשל אדיש — והדולר מוסיף לרדת

ניו־יורק. — שערי המניות עלו בוול סטריט לאחר שנתקבלו ידיעות על קיצוץ ב"פריים רייט" בארה"ב, אך לעומת זאת ירד שער הדולר לשפל. הדולר הגיע עד 1.6650 מרקים, השער הנמוך ביותר ב־39 שנות קיומו של המרק הגרמני החדש. במקביל נמסר, כי הדולר ירד מ־136.5 ין אתמול ל־134.50 ין היום.

הבנקים הקטינו שער הריבית

לאחר שהבנקים החליטו להקטין את שער הריבית שהם גובים

(המשך בעמוד 2)

פרידה משר ומידיד

רבין כתב ליורשו של ויינברגר, פרנק קרלוצ'י: תמשיך לטפח מערכת היחסים הטובה בין שתי המדינות ● לויטננט קולונל פוול – קצין שחור – היועץ החדש לבטחון לאומי

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי, דליה רפאל, כתבתנו בוושינגטון וסוכנויות הידיעות

"אני משוכנע שתמשיך לטפח את מערכת היחסים הטובה בין שתי המדינות ושהיחסים המצויינים בין ישראל לארצות־הברית יוסיפו לשגשג תחת מנהיגותך", כתב שר הבטחון יצחק רבין באיגרת מיוחדת לשר־ההגנה החדש של ארצות הברית, פרנק קרלוצ'י. רבין שיגר

(המשך בעמוד 4)

וושינגטון – הנשיא נפרד משר־ההגנה (צילום: אי.פי.)

חששות באוצר מבריחת הציבור מהשקל

לדברי בנק ישראל "אין מצב הקופה" מחייב צעדים כלשהם", אבל יעקבו אחר התנהגות הציבור ● הופתעו מהידרדרות נוספת של הדולר בשווקים הבינלאומיים ● קיסר וניסים דנו בהחלת הסכם השכר על האיגודים המקצועיים־דירוגיים ● מזכ"ל ההסתדרות: מה שדרוש זה "ביטוח שער ליצואנים ולא פיחות"

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים, אבשלום קוה ואורי נחשון, כתבי "על המשמר"

פקידים בכירים במשרד האוצר ובבנק ישראל הופתעו אתמול מהידרדרות נוספת בשער הדולר בשווקים הבינלאומיים אך חזרו והדגישו שלעת עתה אין מתכננים פיחות של השקל.

הפקידים הודו שיש חששות מסויימים באוצר מהתנהגות הציבור ומבריחה אפשרית של הציבור אל מטבע חוץ. בבנק־ישראל עקבו אתמול אחרי התנהגות בשווקים השונים. לדברי פקידים בכירים בבנק "אין מצב הקופה מחייב עתה נקיטת אמצעים, שכן אין סימנים מיוחדים לבריחה של הציבור".

"תיקון" בעוד כמה חודשים

הפקידים לא שללו את האפשרות של תיקון בשער החליפין בעוד כמה חודשים במסגרת של "עיסקת חבילה" חדשה, אך הדגישו שפיחות כרגע רק יזיק למשק.

בתוך כך הכחיש האוצר באופן רישמי את הדיווחים כאילו דן אתמול שר האוצר משה נסים עם מזכיר ההסתדרות ישראל קיסר בעיסקת חבילה חדשה או בביצוע תוכנית כלכלית חדשה. האוצר הודיע שבפגישה שהתקיימה בלשכתו של שר־האוצר נדונו עניינים הקשורים להסכם השכר בסקטור הציבורי ובפגישה השתתפו

(המשך בעמוד 4)

אוקטובר — אחרי 70 שנה

העם הסובייטי מציין היום 70 שנה למהפכת אוקטובר באווירה של פיכחון ועשיית חשבון נפש יסודי עם העיוותים החמורים שדבקו במשטר הסובייטי, בעיקר תחת שלטון העריצות של סטאלין. מיליונים שילמו בחייהם בשנות הטרור הפנימי, ועשרות מיליונים ישבו בגולאגים בעבודות כפייה. גם מי ששפר עליו גורלו חי באווירה של חשדנות ופחד מתמיד. עתה בפרספקטיבה היסטורית אפשר לראות את אשר התרחש בארץ זו בצורה מאוזנת יותר, ומבלי להתעלם מן הסיוט שהיה מנת חלקם של מיליונים, יהיה זה נכון לראות את כברת הדרך שמדינה זו עברה מארץ מפגרת עד להיותה מעצמת־על, המעצמה השנייה בעולם, אחרי ארצות־הברית. גם המבקרים האידיאולוגים והפוליטיים של המשטר הסובייטי אינם יכולים לעצום עיניים מההישגים הגדולים – שאמנם הושגו במחיר כבד – אשר איפשרו הקמת חברה מודרנית, המבטיחה שירותי חינוך, בריאות ואחרים חינם לכל התושבים. כגולת הכותרת לזכותה של ברית־המועצות חובה לראות את תרומתה המכרעת במלחמה נגד הנאצים ובנצחון בעלי־הברית, שהביאו להבסת החיה הנאצית. עמי ברית־המועצות הקריבו מיליונים במלחמה זו, ובמשך שנתיים־שלוש שימשו למעשה כחזית היחידה נגד חכות הנאצי שאיים בהשתלטות על העולם כולו. שום עם לא נאלץ אחרי המלחמה להשקיע מאמצים ומשאבים כה עצומים לשיקום ההריסות. ועובדה זו, גם היא, מסבירה את הקשיים הכלכליים הפוקדים את ברית־המועצות עד היום.

עם זאת, השיטה הסובייטית עדיין לוקה בהיכרויות ושילטון ביורוקראטי, החונק כל תנופה ויוזמה חופשית. עדיין עומדת על הפרק שאלת הדימוקראטיה, שאלת זכויות האזרח, שבלי הבטחתם הסוציאליזם איננו אלא מושג חסר תוכן אמיתי. מנהיגה של ברית־המועצות מיכאיל גורבצ'וב אכן הגיע למסקנה, כי המשך השיטה הקיימת מסכן את עתידה של ברית־המועצות. הוא מדבר על "פרסטרויקה" ועל "גלאסנוסט", צמד סיסמאות, שבמשולב נועדו לשנות את פני הכלכלה הסובייטית, ולפתוח את הדמוקראטיזציה ברוח החברה. אפילו מי שסבור כי לא די בשני אלה, וכי הגיע הזמן לשינויים מרחיקי לכת יותר, חייב לאחל לגורבצ'וב הצלחה במאבקו נגד מתנגדיו, בעיקר במנגנון הביורוקראטי והדוגמאטי.

קומוניסטים בצד ליברלים במפגש של פתיחות בינלאומית בקרמלין

ערב חגיגות ה־70 למהפכה הסובייטית ארח גורבצ'וב 178 ראשי משלחות מכל העולם — הציג אישית את ח"כ וילנר שהיה בין 63 הנואמים ● בחוצות מוצגת תמונה אחת בלבד — של לנין

מאת דורית גפן, כתבת "על המשמר"

לקראת הפתיחה הרשמית הערב של חגיגות ה־70 למהפכה נערך ביומיים האחרונים במוסקבה מפגש בינלאומי יחיד במינו, שבו השתתפו משלחות קומוניסטיות, נציגי מפלגות סוציאליסטיות, סוציאל־דמוקרטיות, מפלגות מרכז, מפלגות ליברליות ואחרות מכל רחבי העולם. — כך עולה משיחה טלפונית למוסקבה שקיימה כתבתנו אמש עם לאון זהבי, כתב "על המשמר" [illegible]

מכל הגושים והמדינות

המפגש התקיים באולם הוועידות הגדול והמפואר של הקרמלין בנוכחותו של המזכיר הכללי מיכאיל גורבצ'וב, אשר פתח ונאם בשני ימי הדיונים. בין האישים הרבים היו גם הגנרל [illegible] ראשי כל המדינות של הגוש המזרחי [illegible]

(המשך בעמוד 4)

רעל / טרנספר

בין כך ובין "כך"

אז מה זה חשוב אם "טרנספר בשכר",
או "טרנספר מאוחר, או טרנספר לאלתר,
או טנספר במַכָּה, או טרנספר בשלבים,
עם דרוזים או בלי, או שרק ערבים.

ומה זה חשוב אם טרנספר רבני
אנושי או כפוי, חיצוני או פנימי
עם קו ירוק, עם או בלי רצועה
בן כך קובעת רק התוצאה

עד מתי רבותי נתעלם, נתכחש
מטרנספר שבין כך או בין "כך" יתרחש
הואיל־יצליח כל־כך, שאתו, כמובן,
נטרספר גם אנחנו כולנו מכאן.

קובי לוריא

ציורמצב

חגורת הבטיחות של שמיר

וק רקע / עתיקות

אנגלס במכירה פומבית

מי־יגול עפר מעיניהם של גיבורי מהפכת אוקטובר ויספר להם, כי העבודות שהם כתבו בלהט ליבם, ואשר הודפסו הדפסה גרועה בבתי־דפוס מחתרתיים, ייהפכו לפריטים בעלי ערך בחברה הקפיטליסטית. לוכסמבורג על ידי אנשי "פרייקורפס", ארגון טרום־צבאי של הממשלה הסוציאל־דמוקרטית, שקדם לפלוגות ה־אס.אס. ההיטלראיות. באוסף הכלול גם פמפלט שכתבו טרוצקי וזינובייב במחאה על

מוצג ב"סותבי". מהפכה בערכים גבוהים

בית־מימכר העתיקות הלונדוני המפורסם סאותבי, יערוך ב־10 בנובמבר, לכבוד מלאת 70 שנה למהפכה, מכירה פומבית של 2455 ספרים ופמלפטים, הנוגעים להיסטוריה של הסוציאליזם.

הפריט בעל הערך הגבוה ביותר (בין 1,500$ ל־2,000$) הוא המהדורה הראשונה של פמפלט שכתב אנגלס — "בית סבריה, ניצה והריין", שהיה מופנה לסוציאליסט הבלגי צזאר דה־פפה, בשנת 1871.

"מיליטאריזם, מלחמה והמעמד העובד" — הוא שמו של נאום חשוב, שנשאה רוזה לוכסמבורג בפני בית המשפט הפלילי בפרנקפורט, שהרשיע אותה בפברואר 1914 על הסתה למרי אזרחי. חמש שנים לאחר נאום זה, בינואר 1919, נרצחה רוזה הרצח.

סאותבי ימכור גם שני עותקים מפמפלט שכתב לנין, "מה יש לעשות — שאלות בוערות של תנועתנו", שהודפס בשטוטגארט ב־1902, ועבור כל עותק מצפה סאותבי לקבל 500£. עוד שלושים פמפלטים של לנין כוללים התקפות על מתנגדים פוליטיים, וביניהם "המהפכה הפרולטארית — הרנגאט קאוצקי", שבו הוא גינה את הפשרות שעשו הסוציאל־דמוקרטים הגרמנים, והתיאורטיקן שלהם - קארל קאוצקי.

אין אלה המסמכים החשובים ביותר של המחשבה הסוציאליסטית אבל המתעניינים בתולדות הסוציאליזם יוכלו למצוא בהם [illegible] באוסף נהיר [illegible]

חנה איש־הו[illegible]

תמונת מצב / נתיבות

מיליון דולר קדושים

כל מה שייכתב להלן הוא בגדר שמועות בלבד, אבל כדאי להתייחס לשמועות הללו ברצינות. הבבא־ברוך, אומרים בנתיבות, הולך לתמוך באופן מאסיבי במועמד משלו לראשות המועצה המקומית נתיבות. המעורבות הפוליטית הלוקאלית הזו עשויה בהחלט להוות צעד ראשון להרצת מועמד של חצר הבבא לכנסת. זמירות ראשונות בכיוון הפוליטי השמיע ברוך בעתונו "אור

בבא סאלי ופוליטיקאים. גם הוא במירוץ

ישראל". שם הוא מתח בקורת חריפה על ש"ס, והאשים אותה בכניעה למימסד האשכנזי, ובהעדר ייהודיות ספרדית. באותו ראיון הוא גם הבטיח להקים ארגון רבנים ספרדי, בבחינת מתחרה למועצת גדולי התורה האשכנזי.

ברוך לא ירוץ בעצמו לכנסת. אסור לו. הוא איש קדוש. אבל מועמד שלו, יהיה מי שיהיה, יזכה בתמיכה רצינית, שהשלכה העיקרית שלה היא כסף. הרבה כסף. בחצר שלו מסתובבות שמועות שרק במועמד שלו לראשות המועצה (כנראה יהיה זה מקורבו יוסף אבו, ראש־המועצה הנוכחי) — הוא מתכוון להשקיע מליון דולר. אז תארו לעצמכם כמה כסף יושלך מהחצר הקרושה כשיודובר במרוץ לכנסת.

מחצר הרב, אגב, מוסרים את התגובה האמביואלנטית, הבאה: "הרב לא מתעסק בפוליטיקה. כולם חברים שלו, והוא לא תומך באף אחד. בבוא הזמן הוא יתמוך באיש המתאים".

לשאלה אם זה טוב או רע ליהודים, אין תשובה חד משמעית. ברור שמצביעי הבבא יבואו ממפלגות הימין ומן המפלגות הדתיות. זה דווקא טוב. מה שלא טוב הוא, שחלק ממצביעיו הן מן הסתם אנשים שמעולם לא הלכו לקלפי, אבל הפעם — ילכו. ולך תדע לאיזו קואליציה יצטרפו הקולות החדשים. ברוך התבטא לא פעם בגנות החרדיות הפנאטית וכפיית הדת על חילונים. מזה אולי ייצא טוב. על כל פנים, ברוך, עם עברו העשיר (כלא, פילגשים) ועם בנותיו המשוחררות שלא נוהגות במיוחד אחר הדת — יספק לנו כנסת עליזה.

שלי יחימוביץ

מרגליות/זו נדיר

כותרת ב"מעריב", יום ה', על־אשה "מיוחדת" התובעת דמי מזונות מבעלה: "ברווית מזו נדיר: מרדה בבעלה שרצה לשאת אחרת."

בשטח / מדרחוב

"מונמארט" נחלת בנימין

דומה שנחלת־בנימין הרחוב, הגיע אל המנוחה ואל הנחלה. מאז הפך בחלקו מדרחוב, נשתנתה חזותו לבלי הכר, ורק סלים גדושים מן הטרי הטרי הזה ועוד ממציאות היום, מעידים על קירבתו הגבולית "לשוק הכרמל". שתי דקות מבסטות צעקניות ושקשוקת ריחות לא ברורים לגמרי, פוסע לו המדרחוב בדרך בני דמותו האחרים. מחפש גימיק אמנותי, מושך קהל, ובסטייל. אתה הקהל, יכול למצוא שם בסוף שבוע שטוף הבטחות לשמש, מיני־יריד עם דברי קרמיקה, ציור והרבה פימו מתוכשט. את הציפיות לאטרקציה

מציאות מספר השיאים של גינס

אמנותית אל תכניס לרשימת הקטגוריות, בלכתך שמה. כי כל עניין היריד הזה מוזלל במקצת, וזול עוד קצת פחות. ובכל זאת הוא שווה מדרחוב של הליכה, כי השמש עדיין כאן, רוצה עוד קצת קיץ לעצמה. אתה יכול לקחת ממנה השראה, לשבת באיזה בית־קפה, להסתלבט על איזה "הפוך" אוריגינל, או בירה שקררו לה את הגז. לצפות באנשים שחולפים ביריד עם הקניה האחרונה. באמנים חשונים שמציגים לא רק מוצגים, אלא גם את עצמם בהופעה של "אני, מקורי". לדמיין, כהבזקים, שאתה יושב ב"מונמארט", ולהסתפק בידיעה שמונמארט יושבת רק בך. לגמור את ה"הפוך", להתעורר, לקחת קו 4 הביתה. להמשיך לחלום על מונמארט של הצרפתים.

אלישע איילון

מדף / סיפורת

גילוי עצמי מחודש

ארנסטו סבטו, על קברים וגיבורים, הוצאת עם עובד, 1987, 400 עמ'.

ארנסטו סבטו — הביוגרפיה יוצאת־הדופן שלו מרמזת, אי־עיורי, על ספר ייחודי. תארו לעצמכם, דוקטור לפיסיקה, שהתמחותו בתחום הגרעין, נוטש את המדע ואת הנוסחאות, ומתקדש למילה, לספרות, ובעצם, לאדם!

חוט פסיכולוגי עדין נכרך לכול־אורכו של הסיפור. אין המחבר "מתנבא", בדרך־כלל, בשפת הפסיכולוגיה, אבל־אל נכון מוקסם אתה לעמוד על דקויות אבחנותיו. נראה, שהפיסיקאי שבו מושך אותו בכוח הגרוויטציה, עמוק אל תוך הגוף והנפש, בחישוף המנגנונים העדינים, המכוונים את השלמות שניקראת אדם. לעיתים קרובות, בעיקר בפרקים הראשונים, הניד כי הכתוב לשחור ברטט, כמה מחוויותי האישיות השקועות במאגר העבר. כך נשכרתי גם בגילוי־עצמי מחודש.

גם ביקורת חברתית מפעפעת בין שורות הרומן: לא במנות גדושות, לא בגסות, אבל בהרבה טאקט, כאילו בהסתר. אם מכתיבה תרבות ימינו, (הדיבור והכתיבה כאחד), אמירה ברוטאלית, "על הפנים", הרי טוב לנו לסגת אל העידון האנושי, הקשוב למניעים ונכון להעניק תמיכה מסויגת, גם כאשר הוא חולק על עצם המעשה. האם זוהי כבר פרה־היסטוריה?

כמעט שכחתי לספר לכם את עלילת הספר — סיפור אהבה מטאפורי של מרטין הנער ושל ברונו המבוגר יותר, אל אלהנדרה המיסתורית, על ריקעה ההיסטורי של ארגנטינה. חלק מכם, הקוראים, ילכו־קסם אחר הדמויות והתאור הרגיש, יותר משיימשכו לעלילה השוטפת.

זהו רומן ברמה חווייתית אחרת, שמעבר לעלילה, למקום ולזמן, פורש בפניך מחווה לאנושיות: להיותך לא רק בן־תמותה, אלא גם ובעיקר כ־אדם...

א. סבטו — ברוכה הצטרפותך בביתנו הספרותי.

אבי ודידיה

בלחץ ערבי — ממשלת ספרד ביטלה ביקור השר שרון במדריד

עמד לבוא בראש משלחת תעשיינים לקראת ההסכם על הפחתת מכסים בין שתי המדינות ●

מאת אודי נחשון, כתבנו הכלכלי בתל־אביב וחיים מרגלית, כתב „על המשמר"

בעקבות לחץ ערבי שהופעל על ממשלת ספרד, היא החליטה לדחות למועד בלתי מוגדר את ביקורו הרישמי של שר־התעשייה והמסחר אריאל שרון, בראש משלחת תעשיינים ואנשי עסקים, שתוכנן להערך בעוד כשבועיים.

מקורות ספרדיים הסבירו את הסיבה לדחייה בכינוס הקרוב של ועידת הפסגה הערבית בעמאן.

ההחלטה על דחיית הביקור התקבלה על־ידי חוגים פרו־ערביים בספרד בעת היעדרו של ראש ממשלת ספרד ושר־החוץ שלה, העושים בביקור בדרום אמריקה.

כניעה ללחץ

בירושלים רואים בתמורה צעד זה הנובע מכניעה ללחץ ערבי. חוגים בכירים אמרו אמש כי צעד זה יפגע פגיעה קשה ביחסים הכלכליים בין שתי המדינות, שהחלו להתפתח בתקופה האחרונה.

נשיא איגוד לשכות המסחר, דני גילרמן, שאמור היה לעמוד בראש משלחת של 35 אנשי עסקים המתלווים לשרון, תקף בחריפות את כניעת ממשלת ספרד ללחץ הערבי.

גילרמן אמר כי לא יעלה על הדעת שמדינה המקיימת יחסים דיפלומאטיים עם ישראל תיכנע ללחצים ערביים כשל כינוס הוועידה הערבית. לדבריו, צעד זה עלול לגרום נזק חמור למאמצים של קהיליית העסקים בישראל להגברת קשרי הסחר עם ספרד.

הסכם להפחתת מכסים

ההסכם על הפחתת מכסים בין ספרד לישראל מסוכם כבר והוא זקוק לאישורה של נציבות השוק האירופי המשותף, שספרד חברה בו — על כך מסר מכס לבנת, סמנכ"ל משרד תמ"ס וראש המינהל לסחר חוץ ביום עיון, שהוקדש לקידום יחסי המסחר ישראל־ספרד, שהתקיים אתמול בתל־אביב.

לבנת אמר, כי ביחסי המסחר בין שתי המדינות קיים פער מסחרי לטובת ספרד. בשנת 1986 נאמד היבוא מספרד בכ־125 מיליון דולר והיצוא הישראלי לספרד — 55 מיליון דולר. ב־1987 עלה היצוא הישראלי בתשעה החודשים הראשונים של השנה והסתכם ב־64 מיליון דולר, היבוא מספרד הסתכם ב־92 מיליון דולר. ספרד לדברי לבנת הולכת והופכת ליעד ליצוא התעשייתי וכמיוחד למוצרים עתירי ידע שהיא זקוקה להם. על רקע זה ועל רקע הבעיות המשותפות לשתי המדינות בתחום היצוא החקלאי לשוקי המדינות העשירות באירופה, התנהל המו"מ על הפחתת מכסים.

המשכים

פרס יעלה נושא ערבות

(סוף מעמוד ראשון)

הבודד שנותר ב„גן הוורדים" מול משכן הכנסת. כזכור, פורק ביום ו' שעבר מחנה אוהלים ונותר אוהל סמלי. במרכז פעילות השבוע עמדה פגישה שנערכה ביום ג' עם שר־האוצר משה נסים. השר הותיר בלב ראשי ההתיישבות תקווה, כי הממשלה תתחיל לבצע את התחייבויותיה לפרוס את חובות המושבים ולמחוק חלק מן החוב. אבל השר לא הסכים לתת ערבות מדינה לחובות ישובי קו העימות.

גם בקרב המתונים בהתיישבות שורה אמש הדיעה, כי אם לא יושג מאומה בשקט, לא יחודש אוהל המאבק מול הכנסת, אלא ההתיישבות תצא למאבק חריף, מסוג אחר לגמרי.

ארכה של 10 ימים לנסים

יו"ר מטה המאבק, יהודה וולמן, מסר כי על אף פירוק „האוהל" נשארת ההתיישבות כתגור קרבי. בישיבה סוכם כי היום יימסר מכתב לשר־האוצר משה נסים, ובו יעלו בפניו תביעות החקלאים. לשר תינתן ארכה נוספת של עשרה ימים לפתרון הבעיות.

חצי מיליארד ש"ח

.. תביעה להקצות חצי מיליארד ש"ח להון חוזר לחקלאות, כלולה בהצעה דחופה לסדר היום של הכנסת שהוגשה ביום ד' על־ידי ח"כ פסח גרופר. הוא מסר על כך בישיבת הפורום הכלכלי של התאחדות האיכרים שהתכנסה אתמול בתל־אביב, בציינו כי כל חמשת סגני יו"ר הכנסת אישרו את ההצעה כדחופה. היא תדון בוועדת הכספים בשבוע הבא.

כדברי ההסבר שלו להצעה נאמר כי אם לא יינתן הון חוזר לחקלאות עלול הדבר להביא למשבר חמור נוסף. כיום משלמת החקלאות 40 אחוזים ריבית לבנקים על הון חוזר. התוצאה — לא נשאר ריווח לחקלאי מכל גידול שהוא. יתירה מזו — מתפתח מסחר של מממנים פרטיים, הקובעים מראש לחקלאים את הגידול ואף קובעים מה, כיצד ומתי לגדל, וכל הריווח נשאר בידי המממנים.

ח"כ פסח גרופר מסר עוד כי ביום ראשון מתכנסת בתל־אביב ועדת משנה של ועדת הכספים בראשותו. הוועדה תדון על התמיכה ביצוא החקלאי על־ידי תוספת 20 אחוז עבור השחיקה.

המימשל אדיש

(סוף מעמוד ראשון)

מהלקוחות הגדולים ברבע אחוז, והשער החדש נקבע כ־8.75 אחוז, עלה מדד דאו ג'ונס של המניות התעשייתיות בכ־50 נקודות והגיע לאלפיים נקודות.

סוחרים אמרו, כי המשקיעים מאוכזבים לאחר שבדיונים בין המימשל האמריקני עם מנהיגי הקונגרס לא הושגו תוצאות מוחשיות כלשהן בקשר עם השאלה כיצד לצמצם את הגרעון בתקציב הפדראלי. באירופה הביעו סוחרים בבורסה, ספיקות אם תצליח ארה"ב להקטין את הגרעון התקציבי שלה. גרעון זה נחשב כבעייה החשובה ביותר במשק העולמי.

שר־האוצר: שימשיך לרדת

משקיפים מציינים, כי ירידת שער הדולר באה לאחר ששר האוצר האמריקני ג'יימס בייקר אמר בראיון שהתפרסם בעתון „וול סטריט ז'ורנל", כי מימשל רייגן חייב לעשות כמיטב יכולתו למנוע שפל כלכלי, אפילו במחיר ירידת שער הדולר. „השווקים נענו לאתגר" אמר אחד הפעילים בבורסה. (עי"צ, עי"ר)

גורבצ'וב בספרו: יש לקיים מגעים רב־צדדיים להשכנת שלום במזה"ת

מוסקווה. — „כדי שיוכלו להתחיל בתהליך המו"מ במזה"ת ולנהל אותו בצורה פעילה יש „להמשיך" במגעים הדו־צדדיים והרב־צדדיים הקיימים כבר", כותב מנהיג בריה"מ מיכאיל גורבאצ'וב בספרו שהופיע השבוע במוסקבה.

כשני העמודים של הספר המוקדשים למזה"ת, מבהיר גורבאצ'וב עם זאת כי ועידה בינלאומית לענייני המזה"ת, אסור שתיהפך ל„מטריה" שנועדה להסוות הסכמים נפרדים. „רק עתה כעבור 10 שנים, מתקבל הרושם שארה"ב מוכנה להודות כי פתרונות נפרדים לא משרתים את המטרה" כותב המנהיג הסובייטי. הוא מביע נכונות להשתתף בכל השלבים של ועידה, שתתחשב באינטרסים של כל הצדדים הנוגעים בעניין, כולל הפלשתינים.

גורבאצ'וב מתייחס גם לבעיית חידוש היחסים הדיפלומטיים עם ישראל וכותב כי שאלה זו „לא תוכל להיבחן" על ידי מוסקווה, אלא אם המצב ישתנה ותיראה באופק אפשרות להתקדם. המנהיג הסובייטי הטעים, כי בשאלה זו אין לבריה"מ „כל תסביך". „באשר ליחסים הקיימים כבר בין שתי הארצות שלנו, נמשיך בהם", הטעים גורבאצ'וב. (עי"צ)

הדו"ח על „אירנגייט" אינו כולל האשמות על ישראל

מאת דליה רפאל, כתבתנו בוושינגטון

וושינגטון. — ועדות החקירה של הסנט והקונגרס החליטו אתמול על הנוסח הסופי של הדו"ח בעניין „אירנגייט", תוך הטחת האשמות חריפות בין דמוקרטים ורפובליקנים.

מחוגים מקורבים נמסר, כי הדו"ח אינו כולל האשמות ישירות לגבי ישראל, אך מוזכר שאזרחים ישראליים היו מעורבים בפועל.

לפני כמעט כשנה פתחו הוועדות בחקירת המשבר החמור ביותר בתקופת הנשיא ריגן, בהבטחה לרדת לשורשי הפרשה. עתה, עם השלמת עבודתן, מסתבר שככל הנראה נכשלו בחשיפת הסיפור כולו.

מבקרים טוענים, שהמחוקקים עודדו טקטיקות השהייה של הבית הלבן ובדיעבד מנעו חשיפת כל המידע.

גם בחירת רשימת העדים שהורכבה במהירות, נמנית בין הגורמים שתרמו לכשלון. עוד מוזכר רצונם של חברים רבים בוועדות לסיים במהירות את החקירה, לאחר שעדויותיהם של פוינדקסטר ונורת הבהירו שהנשיא לא ידע על הסבת הכספים מרווחי מכירות הנשק לאיראן, אל המורדים בניקרגואה.

סגולה לגברים הרוצים בנים: אכילת דגים

לונדון. — דיאטה המורכבת בעיקר מדגים עשויה לעזור לגבר הרוצה כי יוולדו לו בנים — אמרו מדענים בריטיים ביום רביעי. חוקרים אמרו כי שיעור לידת זכרים גבוה בצורה בולטת בערי החוף של סקוטלנד ומכאן המסקנה שדיאטה הכוללת כמות גדולה של דגים היא האחראית לכך.

ביום השלושים למות חברנו

שמעוני דב (ברל)

נעלה לקברו להסרת הלוט ביום ראשון, 8.11.87, בשעה 15.00

המשפחה וקיבוץ אילון

ביום השנה לפטירתו של חברנו

שמואל (ניוסי) גזית

נקיים אזכרה ביום א' ט"ו חשון תשמ"ח 8.11.87 בשעה 14.00 בבית הקברות בשער הגולן

קיבוץ שער הגולן

במלאת שלושים לפטירתו של חברנו היקר

צבי רייז ז"ל

נעלה לקברו לגילוי המצבה ביום א' 8.11.87 בשעה 16.00. מתכנסים בבית הקברות. בשעה 21.00 נקיים אזכרה בחדר האוכל של הקיבוץ

המשפחה וקיבוץ עין המפרץ

40,000 תלמידי חיפה ישבתו במחאה על איסור שופט להרעיש בבי"ס כרמל

השופט פסק מאסר על תנאי נגד המנהל, אם יופר הצו

מאת קובי מגדל, כתב „על המשמר"

בתי־הספר היסודיים בחיפה, שבהם לומדים 40 אלף תלמידים, יושבתו ביום ראשון למשך יום אחד על־ידי ועד ההורים המרכזי, אם לא יחול שינוי עד אז, לצו שהוציא בית־משפט השלום בחיפה נגד מנהל בית־הספר היסודי דתי „כרמל" וצוות מוריו, המצווה עליהם למנוע רעש בין כתלי המוסד.

היועצת המשפטית של משרד החינוך בחיפה, פנינה שירנסקי, תגיש הבוקר לבית־המשפט בקשה לעכב את הצו, שהוצא בנימוק, שהוא גורם נזק לילדי בית־הספר. השבתת הלימודים נעשית בתמיכת הסתדרות המורים בחיפה, התומכת במאבק של בית־הספר „כרמל".

מזכיר הסתדרות המורים אברהם בן־שבת מסר לכתבנו, כי הצו שהוצא, מונע מהמורים את האפשרות לתפקד באופן חופשי כמתחייב בחוק החינוך.

לדבריו, נתונים המורים בסכנה של בזיון בית־המשפט מדי יום, באם לא יצליחו למנוע רעש.

כמו כן טען בן־שבת, כי צו בית־המשפט מונע מהתלמידים להשתתף בפעילות חינוכית משלימה, האמורה להתקיים בבית־הספר אחר־הצהריים.

צו בית־המשפט מלפני כחודש, הוצא לבקשת פרופ' מקלה, גינקולוג, הגר סמוך לבית־הספר אשר טען כי הרעש הבוקע ממגרשי המוסד גורם להטרדה.

שופט בית־המשפט שדן בבקשתו ואף ביקר במקום החליט להיענות לה בחיוב והורה למנהל בית־הספר למנוע כל רעש במקום. כמו כן הוצא למנהל בית־הספר צו מאסר על תנאי אם לא ימנע את הרעש. בבית־הספר „כרמל" לומדים כ־350 תלמידים.

נפטר ד"ר אלימלך רימלט

ד"ר אלימלך רימלט, שכיהן כיו"ר המפלגה הליברלית, שר הדואר וחבר כנסת, נפטר אמש בבית החולים „בילינסון" בפ"ת מהתקף לב. בן 80 היה במותו, והשבוע היה יום־הולדתו כאשר הגיע לגבורות.

הלווייתו תצא היום בשעה 12.30 בצהריים מביתו בשדרות העם הצרפתי 19 ברמת גן לבית הקברות בקרית שאול.

ד"ר אלימלך רימלט נולד בבוכניה, בחבל גליציה בפולין ב־1 בנובמבר 1907.

ב־1939 עלה לארץ והיה מנהל בית הספר התיכון העירוני ברמת גן. ב־1943 נתמנה כמנהל מחלקת החינוך בעיריית ר"ג. היה ציר לקונגרסים ציוניים מטעם הציונים הכלליים, וב־1956 נבחר כסגן ראש עיריית ר"ג. עמד בראש איגוד העובדים של הציונים הכלליים.

ב־1952 נבחר לכנסת, והיה יו"ר ועדת החינוך, חבר ועדת חוץ ובטחון ויו"ר סיעת גח"ל, בשנים 1969־70 כיהן כשר הדואר בממשלת הליכוד הלאומי. היה יו"ר המפלגה הליברלית בשנים 1972־1975, אך לא השלים את הקמת „הליכוד" והתפטר מתפקידו. לאחר מכן תמך במאמצים להקים מרכז עצמאי. בשנים האחרונות התמסר לעבודתו החינוכית. פירסם ספרים על בלשנות שמית ותולדות יהודי סירול. (עתי"ם)

ערב זיכרון בשלושים למותו של אבא קובנר

מאת כתבת „על המשמר"

ערב זכרון רב רושם במלאת 30 למותו של אבא קובנר, נערך אמש בקיבוצו עין־החורש בהשתתפות קהל רב. הערב נפתח בדקת דומיה לזכרו, ובדבריו מתוך עדותו ממשפט אייכמן. הערב נערך במתכונת של ארבעה שערים: שער המשפחה, שער הלחימה, שער החברה, שער היצירה. ארבעה שערים שדרכם הועלו רגעים ותמונות מחייו של אבא קובנר. שער המשפחה — סיפר על ביתו בעין־החורש; שער הלחימה — על דרכו ממלחמת העולם השנייה, דרך גטו וילנא והבריחה ליערות, ועד מלחמת העצמאות, כקצין הסברה בחטיבת גבעתי. שער החברה — על יצירת דפוסים ומסורת בחיי הקבוץ. בשער היצירה — סופר על היצירות שכתב והוקראו טכסטים מתוך ספריו. ראשיתו ביוני 1940, שכתב את שירו הראשון בעברית, ושיאו בזכייתו בפרס ישראל לספרות יפה. כן הועלתה תרומתו להקמת בית התפוצות.

עד יום מותו לא חדל אבא קובנר להיות אדם מאמין ואמר: „אין שירה אמיתית שאינה בבחינת תפילה".

„על המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת.
עורך ראשי: מארק גפן
עורך משנה: ישראל זמיר
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' כנפי־יהודה 2, בניין סנטר חורים 102—121, טל' 3—253161. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91006. חיפה: 33134 רח' סבוזר 17, טל' 673673 המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040

3.6 מיליון יהודים בישראל מכלל 4.3 מיליון; מאזן הגירה שלילי גם ב־86

בישראל 3.6 מיליון יהודים, המהווים כ־82 אחוזים, מתוך אוכלוסייה כוללת של 4.3 מיליון נפש שנרשמה באוקטובר השנה. מספר המוסלמים 604 אלף נפש — 13.8 אחוז. הנוצרים — 101 אלף נפש שהם 23 אחוזים. והדרוזים מונים 74 אלף נפש שהם 1.7 אחוז מכלל האוכלוסיה. נתונים אלה מסר הסטטיסטיקן הממשלתי, פרופ' משה סיקרון במסיבת עתונאים שהתקיימה בירושלים עם פרסום השנתון הסטאטיסטי לישראל, מס' 38, לשנת 1986.

בשנה זו נרשמה ירידה בגידול האוכלוסיה, שהיה רק 1.5 אחוז, לעומת הגידול של 1.9 אחוז בשנה הקודמת. זאת, בגלל צימצום העליה והגידול במספר התושבים הישראליים השוהים בחו"ל. נמסר, כי השנה חל גידול של כ־12 אחוזים במספר היוצאים לחו"ל, לעומת אשתקד.

פרופ' סיקרון העריך, על פי המגמות הקיימות באוכלוסיה, כי בשנת 2000 יגיע מספר תושבי המדינה ל־5.20 עד 5.50 מיליון נפש. וחלקם של היהודים בה יהיה בשיעור של 78 אחוזים. בכך תתמעט האוכלוסיה היהודית, לעומת היקפה השנה בתוך האוכלוסיה הכללית (82 אחוזים).

רמת הפיריון באוכלוסיה היהודית, נשארה ב־1986 באותה רמה של השנים הקודמות — סביב 2.85 בממוצע לאשה. זאת, למרות הירידה הממושכת בשיעורי הנישואין באוכלוסיה ומבלי שחל גידול במספר הלידות מחוץ לנישואין — סביב 1 אחוז מכלל הלידות. מספר הלידות הממוצע לאשה מוסלמית המשיך לרדת גם בשנת 1986 והגיע ל־4.6, לעומת קרוב ל־9.0 לידות לפני כ־15 שנים. לעומת זאת, בפיריון הנשים הנוצריות ב־1986, נרשמה עליה והיא הגיעה ב־1986 ל־2.5, לעומת 2.1 ב־1985.

נתוני השנתון מצביעים על מאזן הגירה שלילי ב־1986, בשיעור של כ־4,800 נפש. זהו ההפרש בין העליה שהיתה בשנה המדווחת 9,500 נפש (לעומת 10.600 בשנה הקודמת) ועוד כ־2.600 נפש נרשמו כתושבים במעמד אחר, מתוך לעולים החדשים, לבין הגרעון של 14,300 נפש תושבים שיצאו את הארץ במרוצת השנה. (עתי"ם)

נסיון להשכין שלום בית במפלגה הליברלית

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

יו"ר מועצת המפלגה הליבראלית (ליכוד) יצחק קטעבי החליט לכנס את ועידת המפלגה כ־26 בחודש, לדון בנסיון להשכין שלום־בית במפלגה ולהוציא אותה ממסדרונות בית־המשפט. סעיף אחר שבו תדון הוועידה יהיה איחוד מיידי עם תנועת החירות כפי שהחליטה הוועידה במושב הקודם שלה.

זה יהיה כינוס מיוחד של הוועידה ולדברי קטעבי, השאלות המשפטיות העלולות להתעורר סביב הזימון, הרי לפי הבנתו, המוסדות המפלגתיים, שעליהם אסר בית־המשפט להתכנס, אינם כוללים את ועידת המפלגה, המונה כ־800 איש, והיא המוסד היחיד שלגביו לא חל האיסור הזה.

יו"ר המועצה סבור כי בכינוס המיוחד של הוועידה אפשר יהיה להשיג הבנה בין כל הצדדים במפלגה.

● נשיא פינלנד, ד"ר מאגנו שיקסטו, העניק לפרופסור שמואל מורה מהאוניברסיטה העברית בירושלים את עיטור „מסדר המפקד של הארץ הפיני".

אשת טייס בחה"א: בעלי נפל לידי „מחזירים בתשובה", אני מחפשת דרך לחלצו

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

אשת טייס בחיל האוויר טוענת, כי בעלה נמצא בתהליך מתקדם של חזרה בתשובה. אשת הטייס, המבקשת להישאר בעילום שם, נקבה בשמו של הרב הצבאי, סגן אלוף, הרב אבשלום קציר, כמי שמנחה את בעלה ו„מטפל" בו בדרך חזרה אל הדת.

אשת הטייס אומרת כי היא נואשת וכי היא מחפשת דרך לחלץ את בעלה מידי המחזירים בתשובה.

מבירור עולה כי הרב, סגן אלוף קציר, מכהן כיום כראש ענף הווי ודתי במפקדת הרבנות הצבאית הראשית. במסגרת תפקידו הוא מופקד על בתי הכנסת במחנות הצבא ועל מניעת העירוב. גורמים צבאיים העידו על רב זה, כי הוא מרבה לעסוק בהחזרה בתשובה בתחומי צה"ל.

דובר צה"ל אמר בתגובה: „סגן אלוף קציר אינו עוסק בהחזרה בתשובה, כשם שאיש אינו עוסק בכך בצה"ל. סא"ל קציר היה עד לפני חמש שנים רב בחיל־האוויר, ומאז אינו משרת בחיל זה", אומר דובר צה"ל.

פרס: לוינסקי הוא המועמד היחיד מטעם העבודה להנהלת הסוכנות

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

פרשת מועמדותו של עקיבא לוינסקי עלתה גם בישיבת „שרינר" וגם בלשכת מפלגת העבודה. שמעון פרס הדגיש בלשכה, כי מרכז המפלגה בחר בעקיבא לוינסקי כמועמד של המפלגה, והלשכה לא יכולה לשנות החלטה זו גם אילו רצתה בכך.

לדבריו, למרות כל המתוב בעתונים לא עוסקים בהצגת מועמדים אחרים. הוא גם טען כי אין כל קשר בין ההסכם שנחתם עם הסיעות השונות בחו"ל לעניין מועמדותו של לוינסקי בציינו, כי אנשים שהתנגדו למועמדותו קודם לכן מתנגדים לה גם עכשיו.

מזכ"ל המפלגה עוזי ברעם אמר, כי הוא לא חושב שזה מן התבונה לאשרר כל שבוע מחדש את העובדה, כי לוינסקי הוא המועמד הנבחר של המפלגה לתפקיד יו"ר הסוכנות וההנהלה הציונית.

בעניין אחר הודיע ברעם, כי בראשית ינואר יערך כנס הערכות גדול של המפלגה בנושאי חברה וכלכלה. בהתיחסו לפירסומים שונים על מאבקים בתוך המפלגה, אמר ברעם, כי מה שאיפיין את שלוש השנים שלו כמזכ"ל היתה האחדות הפנימית במפלגה, לעומת הויכוחים בליכוד, והוא ממליץ בפני כל החברים לרדת מנושא הויכוחים הפנים מפלגתיים בעתונות.

לשכת המפלגה פתחה את הדיון בנושא המוניציפאלי.

אחימאיר התאכזב מהקהל בעפולה: יתכן שלציבור נמאס מהטלוויזיה

לערב ראיונות שבו הוא היה אמור להיות אחד המראיינים נמכרו 20 כרטיסים בלבד כשבדרך כלל „האולם מפוצץ"

מאת שלמה גלזר, כתב „על המשמר"

השביתה ברשות השידור נמשכת, אבל את החשבון במכולת יש לשלם וכך גם את שכר הדירה. הצורך בפרנסה הוליד את ערבי הראיונות שעורכים השובתים ברחבי הארץ, על פי סידור עבודה במטה השביתה. ההכנסות הולכות לקופה מרכזית ומתחלקות בין השובתים ממש כמו בקיבוץ. במסגרת זאת נערך אתמול ערב ראיונות ובידור ב„היכל התרבות" בעפולה, שעל פי שמות המופיעים היה אמור בימים כתיקונם למשוך קהל רב. יעקב אחימאיר וויקטור נחמיאס ראיינו את ח"כ עובדיה עלי, המכהן גם כראש עיריית עפולה ואת ח"כ רפאל איתן. יואש אלרואי ראיין את מנהל מרכזי הטניס ד"ר איאן פרומן, ואת מומחה קרב המגע והקאראטה רזעי ושלמה פייגה, ולקינוח גלי עטרי ודני ליטאני. ובכל זאת הקהל לא בא. כ־20 כרטיסים בלבד נמכרו, ובמאמץ של הרגע האחרון גוייסו כמאה איש נוספים.

„העובדות מדברות בעד עצמן" אומר יעקב אחימאיר עורך „מבט לחדשות", האמת היא שאני ממש נדהם. יתכן שלציבור פשוט נמאס מהמוסד הזה, בו יחסי העבודה מעורערים. אולי נסענו בכיוון הלא נכון ובמהירות הלא־נכונה. מפתיעה אותי מאוד גם העובדה שהעתונות הכתובה כמעט ואינה מגיבה למתרחש, בה בשעה שעל כל פיפס במדינה קטנה ומתריעה". לויקטור נחמיאס יש תחושת עלבון אישית של שובת שנמצא כמעט מיותר. „תגובת הציבור תחייב אותנו" אומר נחמיאס „אם וכאשר תסתיים השביתה להפקת לקחים רציניים והסתכלות נוקבת במראה".

„הציבור מוחה ברגליו" אומר בעצב מנהל מחלקת החינוך בעיריית עפולה שמעון שיטרית שאירגן את הערב. „עוד לא היה מקרה כזה שהקהל לא בא לערב בהיכל התרבות שלנו. אצלנו בדרך כלל מפוצץ".

„מידע מישראל הוביל לתפיסת משלוח הנשק מלוב לאירלנד"

לונדון. — מומחה לענייני הצבא הרפובליקני האירי אמר אתמול, כי הוא סבור שמידע מודיעיני ישראלי הביא לתפיסת הספינה שהובילה 200 טונות נשק, שנועד כנראה לצבא הרפובליקני האירי.

מקורות במשטרת אירלנד אמרו, כי מטען הנשק הוטען בלוב.

טים פאט קוגאן, עורך לשעבר של „אייריש פרס" ומחבר הספר „הצבא הרפובליקני האירי", אמר כי ישראל למעשה גרמה לכך שאי־אפשר להבריח נשק מהמזרח התיכון לאירופה.

„לישראלים רשת ביון נפלאה, ומכיוון שהבריטים הם בעלי בריתם, הרי זה מקובל שהם מודיעים להם כאשר הם מרגישים במשהו", אמר המומחה ברשת הטלוויזיה של הבי.בי.סי.

מבצע ראווה

מטען הנשק שנתפס על הספינה האירית בקרבת החוף הצרפתי, נועד לאפשר כנראה בריחה המונית של 300 אנשי גרילה צפון־אירלנדיים מן הכלא הבטחוני מייז בבלפסט, מסרו מקורות של משטרת אירלנד.

הם אמרו כי מיבצע זה, נגד אחד מבתי הכלא השמורים ביותר באירופה, יהיה, לדעת הצבא הרפובליקני האירי, בעל ערך תעמולתי עצום במאבק לביטול השלטון הבריטי בצפון־אירלנד.

קיבוץ רמות מנשה
מחפש אחות שכירה
במגמת קליטה
בדבר פרטים נא לפנות למזכירות עד שעה 16.00
לטלפון 04-895705
לאחר מכן 04-895021

התגוננות בשדה־קרב נגוע בגזים בתרגיל עוצבתי גדול בגולן

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

ברמת הגולן הסתיים אתמול תרגיל עוצבתי רחב־היקף שכלל ירי באש חיה. בתרגיל השתתפו כוחות גדולים שריון, ארטילריה, חיל רגלים וחיל־אוויר. בתרגיל השתתפו גם הצנחנים.

בתרגיל תורגלה באופן נרחב לחימה בשדה קרב נגוע חומר לחימה כימי. במשך ימי התרגיל בוימו אירועי אב"כ ופוזר גז מדמיע. החיילים והמפקדים נאלצו להתמגן ולהמשיך במשימותם מי בטנק ומי ברגל תוך שהם חבושים במסיכות ולבושים בבגדי המיגון המסורבלים. בכוונת צה"ל לתרגל את כל היחידות בהישרדות והמשך לחימה בתנאי חומר לחימה כימי. לצורך זה נבדקו מחדש הוראות הבטיחות ואושרו על ידי ראש מפקדת חילות השדה האלוף אורי שגיא.

מפקדי התרגיל ציינו לשבח את היכולת המקצועית והכשירות שהפגינו המשתתפים. במהלך התרגיל צפו בו שר הבטחון יצחק רבין, הרמטכ"ל וקצינים בכירים.

רבין צופה במהלך התרגיל (תצלום: דובר צה"ל)

הסובייטים מציעים „שירותי חלל" זולים יותר ממחירי המערב

מאת דפנה ורדי, כתבת „על המשמר"

לונדון. — שלטונות ברית המועצות החלו השבוע בלונדון במסע פרסום שמטרתו לעודד חברות מערביות להשתמש בכלי־שילוח סובייטים לשילוח לוויינים.

קבוצה של מומחים רוסים החלו ביומיים האחרונים בסידרה של הרצאות, כשהם מציעים לשלח לווינים לחלל במחיר הנמוך מהרבה מזה של האמריקאים או הארופאים. בנוסף, מציעים הרוסים למדענים מערביים שימוש בחללית הניסוי שלהם בחלל, או לחללית, אימון המדענים המערביים, כדי להכשיר אותם לערוך בעצמם את ניסוייהם בחלל.

החומר מופץ במסגרת המגמה הכוללת חוברות הסברה צבעוניות, וסרטים, בהם מדגישים הסובייטים כי מתוך 103 לווינים ששולחו לחלל בשנה האחרונה, 97 היו של ברית המועצות. יתרה מזאת, הרוסים מדגישים שהם היחידים המחזיקים לווינים מאויישים בחלל, והם מבטיחים שישמרו על בלעדיות זו בעשר השנים הקרובות.

כלנו
שבועון צעיר
השבועון האידיאלי לגילאי 8־13
מומלץ ע"י משרד החינוך
להשיג בדוכני העתונים - 1.80 ש"ח בלבד

אגב
על העיתון שלך את
לא מוותרת
ומה איתנו?

המשכים

קומוניסטים בצד

(סוף מעמוד ראשון)

גורבצ'וב הציג את וילנר

מבין 178 ראשי המשלחות, אשר ישבו סביב שולחן מרובע ענק באולם הגדול, כשמאחוריהם ישובים חברי המשלחות, קיבלו את רשות הדיבור רק 63 איש. אחד מהם היה מזכ"ל רק"ח מאיר וילנר אשר הוצג על ידי גורבצ'וב. וילנר, כמו גם שני נציגים נוספים מהמזרח התיכון שהשתתפו בדיון, יאסר ערפאת וסגן נשיא סוריה, דיבר על הצורך בועידה בינלאומית בעלת סמכויות בהשתתפות חמש המעצמות וכל הצדדים לסכסוך במזרח התיכון, כולל אש"ף. נאומו של וילנר נמשך כ־10 דקות.

הקשבה לדעות שונות

לדברי זהבי המשתתפים שבאו ממדינות רבות בעולם התרשמו במיוחד מאישיותו החביבה והחמימה של גורבצ'וב, ובעיקר התפעלו מההקשבה הרבה שגילה גם כלפי דעות שונות ואחרות. בהפסקות הקצרות של הדיונים היה כיבוד קפה ומים מינרלים. וודקה וקוויאר לא היו. בהקשר זה מספרים במוסקבה כי הכינוי של גורבצ'וב הוחלף מגנרלני סקרטר (מזכיר כללי) „למינרלני סקרטר", זאת בעקבות המאמצים הרבים שלו והצלחתו להוריד את הצריכה של המשקאות החריפים. על כך מוסיפים בברית המועצות, כי עתה יש גידול רב בתצרוכת הסוכר — אנשים מכינים את הוודקה באופן פרטי בביתם.

ללא תמונות המנהיג

מה שמאפיין בימים אלה את רחובות מוסקבה המוארים והמקושטים בדגלים רבים הוא גם העדר תמונותיו של המנהיג הסובייטי. התמונות היחידות המופיעות ברחובות הן של לנין. זהו חלק מהסגנון החדש שהכניס גורבצ'וב.

ברחובות מוסקבה נראים תורים ליד חנויות הספרים, שם נחטף, כלחמניות טריות, ספרו החדש של גורבצ'וב „פרסטרויקה", שהוא עתה בסט־סלר.

במוסקבה יש ציפיה דרוכה לקראת נאומו של גורבצ'וב והערב שיפתח רשמית את חגיגות 70 השנה למהפכה.

חששות באוצר

(סוף מעמוד ראשון)

מזכירי ההסתדרויות המקצועיות של האקדמאים, ההנדסאים והמהנדסים.

פגישת ניסים קיסר

דובר האוצר ציין שהישיבה התרכזה בנושאים הקשורים לשכר התחילי בסקטור הציבורי וברעיונות הקשורים למבנה השכר בשירות הציבורי.

בפגישת קיסר נסים השתתפו מזכירי שלושה איגודים מקצועיים־דירוגיים המסרבים לצרף את חתימתם להסכם המסגרת בשירות הציבורי, שנחתם זה לא מכבר. לצד יו"ר האגף לאיגוד מקצועי חיים הבירפלד השתתפו מזכ"ל המהנדסים יצחק רז, מזכ"ל הטכנאים וההנדסאים זלמן שנקמן ומזכ"ל המח"ר (אקדמאים במדעי החברה והרוח) יעקב אוניקובסקי.

4 נושאים

בין הצדדים סוכם להמשיך ולהיפגש שוב תוך עשרה ימים ולנסות ולהגיע להסכמה בארבעה נושאים: החלת ההסכם על העובדים בחברות הממשלתיות ו/או קיצור שעות העבודה השבועיות ל־42; מחיקת שלוש הדרגות הנמוכות בסולמות השכר של איגודים אלה, קביעת קריטריונים חדשים לשכר בכירים, כפי שנעשה הדבר בסקטור הציבורי האמריקאי לגבי הדרגות הנמוכות הוחלט להקים ועדה בה ישתתפו הממונה על השכר במשרד האוצר יעקב דנון, נציב שירות המדינה מאיר גבאי וראשי האיגודים. יצויין כי שלושת איגודים אלה החליטו במשותף לעבור חד־צדדית לשבוע עבודה מקוצר בראשית חודש דצמבר הקרוב.

קיסר: „ביטוח שער ולא פיחות"

מזכ"ל ההסתדרות י. קיסר אמר אמש, כי ליצואנים לגוש הדולר יש לתת ביטוח שער, „ולא צריך לשגע את כל המדינה על ידי פיחות". קיסר, שרואיין ביומן גלי צה"ל, בעקבות פגישתו עם שר האוצר, אמר כי שר האוצר חזר על הודעתו, שאין שום מחשבה בממשלה לעשות פיחות בימים או בחודשים הקרובים.

מחאת התעשיינים

חברים בהתאחדות התעשיינים מציעים לנקוט בצעדים בלתי שגרתיים, כמו נוכחות משמרות מחאה מול משרדי האוצר ובנק ישראל, כדי לעורר את דעת הקהל לתמוך במאבקם של היצואנים לקבל פיצוי מיוחד.

בימים האחרונים גברו מחאות התעשיינים נגד מדיניות הממשלה בנושא היצוא. אתמול נערכה ישיבת חירום של חברי אגף המתכת והחשמל בהתאחדות התעשיינים, ובסיכומה חזרו התעשיינים על התביעה מהממשלה לנקוט שורה של צעדים שיחזירו את רווחיות היצוא לשוק הדולרי לרמה שתאפשר את המשכו.

פרידה משר ומידיד

(סוף מעמוד ראשון)

איגרות ברכה למזכירי ההגנה הנכנס והיוצא באמצעות עוזר שר ההגנה האמריקני ריצ'ארד ארמיטאג' שעזב אתמול את ישראל.

באגרתו לוויינברגר כותב רבין, בין השאר: „בשלוש שנות כהונתי היו לנו יחסים ידידותיים ומצאתי אצלך תמיד אוזן קשבת לבעיות הבטחון של ישראל. גם אם היו לנו מעת לעת חילוקי דעות, מעולם לא היה לי ספק בנכונותך לסייע ולעזור לבטחונה של ישראל ולהגביר כוחה. במשך השנים הללו הגיע שיתוף הפעולה בין שתי מערכות הבטחון להישגים חסרי־תקדים". שר־הבטחון איחל גם החלמה לרעייתו של ויינברגר.

שר שהוא גם ידיד

בטקס שנערך בגן־הוורדים של הבית־הלבן, הודיע הנשיא רייגן על התפטרות ויינברגר, ידידו האישי מזה עשרות שנים.

באווירה של התרגשות שיבחו השניים איש את רעהו בביטויים חמים. על חילוקי הדעות לא דובר במפורש.

ויינברגר בן ה־70 הוא אחד מהבודדים ששרדו מהקבינט המקורי של הנשיא רייגן, והמבוגר שבהם. לאורך כל תקופת שרותו כממשל נקט קו נוקשה ותמך מאסיבית בנשיא.

ויינברגר פעל בדביקות למימוש תכנית הנשיא לחימוש מחודש ומודרניזציה של צבא ארה"ב, בסכום של 2 בליון דולר, גם לנוכח הלחץ הגובר מצד הקונגרס, המודאג מהגרעון התקציבי. הוא גם דחה, לעתים תכופות, הצעות לצמצום החימוש, שהעלה שר־החוץ שולץ.

השינויים במשרד ההגנה האמריקני, מתרחשים בשעה מכרעת, בעוד הנשיא משלים הכנותיו לחתימת ההסכם עם גורבצ'וב לחיסולם של כל הטילים הגרעיניים לטווח קצר ובינוני של שתי המעצמות.

שחור — יועץ לענייני בטחון

לויטננט־קולונל קולין פאול, שנתמנה אתמול לתפקיד יועץ הנשיא לענייני בטחון לאומי, הוא השחור הראשון המכהן בתפקיד רגיש זה. פואל נמנה עם קבוצה קטנה של שחורים שהגיעו לצמרת הכוחות המזויינים של ארה"ב. הוא בא במקום פרנק קרלוצ'י, שיהיה שר־ההגנה במקום קאספר ויינברגר שהתפטר.

לפי דיווחים, שפורסמו בוושינגטון, סירב פואל תחילה לוותר על תפקידו הנוכחי ורק לאחר שהנשיא רייגן טילפן אליו אישית, הוא שינה את דעתו.

לחאד: מו"מ לשחרור שבויי צה"ל וצד"ל מתנהל עם ארגוני מחבלים

לחאד צופה סיכויים קלושים להצלחת המו"מ משום שהאירגונים אינם מסוגלים לקבל החלטות בשל תלותם בגורמים זרים ◻ הצלחת התקפת החיזבאללה בגלל רשלנות שומר

מאת יהודה צור,
כתב „על המשמר"

הגנראל אנטואן לחאד, מפקד צבא דרום לבנון, גילה אתמול במסיבת עתונאים שהתקיימה במטולה, כי מתנהל מו"מ לשיחרור שבויי צה"ל וצד"ל הנמצאים בשבי בידי אירגוני מחבלים בדרום לבנון, תמורת אסירים הנמצאים בכלא אל־חייאם.

לדברי לחאד, הוא הפסיק לשחרר אסירים מכלא אל־חייאם מסיבות הומניטאריות כפי שנהג לעשות עד כה. משום שהוא יוכל לשחרר תמורת השבויים. ואולם לחאד אינו מאמין שהמו"מ ישא פרי משום שהאירגונים שעמם מנהלים מו"מ אינם עצמאיים, והם זקוקים לאישור גורמים השולטים בהם מבחוץ.

לחאד אמר, כי כאזרח לבנוני, הוא מייחל ליום שבו יעזבו הזרים את לבנון. הוא הרגיש שהיה רוצה לראות את צה"ל יוצא מלבנון, אך האויב של צד"ל איננו רק חיזבאללה ומליציות אחרות, נגדם מסוגל צד"ל להתמודד, אלא סוריה ואיראן התומכים בהם, ולכן צד"ל איננו מסוגל להתמודד נגדם לבדו. לחאד אמר שמרבית המוצבים ברצועת הבטחון מוחזקים על־ידי צד"ל ולא צה"ל. צה"ל נותן גיבוי אך לא לוחם את מלחמתו של צד"ל. הוא הרגיש שעמדות צד"ל באיזור ג'זין נמצאות קילומטר בלבד מעמדות צבא סוריה. אנו לא מסיונרים הפועלים למען ישראל, אמר. אנו עוזרים לעצמנו, וישראל משתפת פעולה אתנו, כי לשתינו מטרות משותפות להגן על האיזור, אמר לחאד. הוא אמר שבאחרונה צומצם קצב התקפות „אמל" על צד"ל אך הדבר לא מלמד על שינוי ביחסו של אירגון כלפינו, אלא יתכן שהם עסוקים בדברים אחרים ואין להם מספיק אנשים לכך, אמר לחאד.

לחאד הוסיף, שמספר חיילי צד"ל מגיע היום ל־2700 איש וחל שיפור ניכר באיכות האנשים ולמרות שמספרם לא עלה בצורה משמעותית גילם של החיילים צעיר יותר אמר לחאד. לדבריו עומדים להצטרף בקרוב כ־300 איש לצד"ל. הוא הרגיש שלחיזבאללה קשה יותר לשכנע אנשים לתקוף את צד"ל למרות התעמולה שלהם.

רשלנות השומר

לחאד הוסיף, שככל הנראה הצלחת ההתקפה של „חיזבאללה" שלשום על מוצב צד"ל מקורה ברשלנות שומר המוצב, שלא הבחין במחבלים המתקרבים ואיפשר להם לחתוך את גדר המוצב ולהכנס לתוכו מבלי להתגלות. הוא סיפר שלאירגון „חיזבאללה" יש ציוד לראיית לילה ומרגמות כבדות מתוצרת בריה"מ, ואין הוא יודע כיצד הגיעו לידיו.

יוניפי"ל מזלזל בצד"ל

לחאד סיפר שהמחבלים נוהגים לתקוף ממקומות הסמוכים לעמדות יוניפי"ל, לעבר צה"ל וצד"ל ואם משיבים אש, קיימת סכנה שיפגעו חיילי האו"ם. לחאד הציע שחיילי יוניפי"ל יתרכזו בשתיים־שלוש עמדות בדרום לבנון, עד שיהיו מסוגלים לפעול בצורה טובה. לחאד קבל על כך שמפקד יוניפי"ל הגנראל אגלונד מסרב להפגש עמו, למרות שלדבריו הוא מוכן להשתתף בארוחות ערב מפוארות עם מפקדי מליציות לבנוניות אחרות כגון דאוד דאוד, מפקד „אמל" בדרום לבנון.

שני חיילי יוניפי"ל נפצעו

שני החיילים האירים שנפצעו שלשום במהלך התקפת „חיזבאללה" על מוצב צד"ל נפגעו מירי חבריהם ליחידה ולא מחילופי אש בין צד"ל למחבלים נודע לכתבנו. ככל הנראה שהו שני החיילים בעמדה קידמית. בתום הירי באו לעמדה חיילים אחרים מהיחידה האירית, הבחינו בהם ומבלי לזהותם פתחו לעברם באש וכך הם נפצעו.

ג'ון או איוואן

שוב ננזף טולסטוי כאשר סירב ל„שמש מכשיר בידי התביעה"

מאת מרדכי בן־טל, כתב עתי"ם

בשלבים האחרונים של מלחמת העולם השניה נמנעו הגרמנים מלהציב את כוחות ה„אוסטגרופן" (שגוייסו מקרב האוקראינים, הקוזקים, התורקמנים ומיעוטים אחרים במזרח אירופה) על אדמת גרמניה, מחשש שכוחות אלה, הנושאים נשק, עלולים להצטרף להתקוממות אפשרית של מיליוני עובדי כפיה ממזרח אירופה שהועסקו בתעשייה ובחקלאות בגרמניה — אמר עד ההגנה הרוזן ניקולאי טולסטוי, בחקירתו הנגדית אתמול.

„כוחות אלה", אישר העד בתשובה לשאלת התובע, פרקליט המדינה יונה בלטמן, „הוצבו מחוץ לאדמת הרייך ולבסוף הועברו ברובם הגדול למערב, שם התכוננו הגרמנים לפלישת בנות הברית".

מפרוטוקול של דברי היטלר, בשיחות עם גנרל שמונדט וגנרל קייטל, בפיקוד הגרמני העליון, שצוטט ע"י התובע, עלה גם, כי היטלר התייחס בחשד לכל הכוחות הללו שגוייסו מהעמים השונים במזרח ואמר, כי לא זקוקים להם בעורף, בשטחים הכבושים, אלא רק בקווי החזית.

העד נשאל מתי גוייסו הכוחות האלה לצבא הגרמני והוא אישר כי היה זה אחרי מפולת הגרמנים בסטלינגרד בסוף 1942. הוא גם אישר, כי היו עריקות לכיוון הרוסי מתוך היחידות האלה והיה גם מקרה של יחידה שלימה שערקה חזרה למזרח עם קציניה.

העד גם אישר, כי באוקטובר 1943, החליט הפיקוד הגרמני העליון להעביר את ה„אוסטגרופן" לקו ראשון של ההגנה הגרמנית במערב אירופה, במסגרת ההכנה לפלישת בנות הברית. הוא גם אמר, כי הכוחות האלה נלחמו בבנות הברית בעת הפלישה.

העד שנתבקש מידי פעם ע"י התובע לקרוא קטעים בספרי הסטוריה, התרעם על כך ושאל את בית המשפט מדוע הוא חייב לשמש פה של התביעה ויכול להווצר הרושם שהדברים שהוא קורא הם הדברים שלו במשפט זה ואמר, כי אין הוא מכיר נוהג כזה בבתי־משפט אחרים.

נשיא בית המשפט, השופט דב לוין, רגז על העד ואמר, כי הוא נשאל שאלות ע"י התובע בחקירה נגדית ועליו להשיב עליהן. „הסניגור תמיד יכול להודיע על התנגדותו לכל שאלה ובית המשפט ישקול, אם לאפשר או לא לאפשר שאלה" — אמר השופט.

לא רוצה לקרוא

העד החל כאן לטעון, כי דבריו לא הובנו כהלכה וכי אין הוא מתנגד שישאלו אותו שאלות ויעבירו באמצעותו מסמכים לבית המשפט. הוא רק מתרעם על שהתובע מאלץ אותו לצטט קטעים ארוכים מחומר התביעה.

לאחר שהשופט דב לוין קרא שוב פעם את העד לסדר, התערב השופט צבי טל ואמר לעד: „אדוני אינך משמש מכשיר בידי התביעה, כפי שהוא אולי סבור. בית המשפט יודע, כי הוא רק מצטט לפרוטוקול דברים ממסמכים שהוגשו לפניו. אין לו מה להפגע מכך ולא יווצר הרושם שהדברים שהוא אומר הם שלו. זה שאדוני קורא בפנינו חומר אינו עושה את החומר הזה חלק מעדותו", הבהיר השופט טל לעד. לאחר מכן שאל התובע בלטמן את העד, כיצד ייתכן שבמצב בו לא הציבו את כוחות העזר בגרמניה, היה קיים מחנה של כמה מאות איש בגרמניה, לקראת אפשרות של הקמת דיוויזיה אוקראינית? התובע ביקש בשאלה זו לערער את גירסת ההגנה בדבר מעשיו של דמיאניוק לאחר שנפל בשבי הגרמני.

העד אמר כי אמנם לא היו בסיסים קבועים ל„אוסטגרופן" על אדמת גרמניה, אולם היו שם יחידות רבות במעבר מן המזרח למערב וגם דרומה לבלקנים. הם שהו לא פעם בתקופה זו זמן ממושך יחסית על אדמת גרמניה, עד שהועברו משם.

תוהו ובוהו

העד אישר, כי הדיוויזיה של צבא ולאסוב הוקמה בדצמבר 1944, והשניה כמעט כבר בסוף המלחמה בפברואר 1945.

התובע: כיצד ייתכן שאנשים, למרות פקודה מפורשת של הפיקוד העליון הגרמני, חיכו חודשים בגרמניה? העד: כפי שכבר אמרתי, הם היו שם במעבר. היה כבר באותו זמן תוהו ובוהו בצבא הגרמני, וברייך בכלל התרחשו כל מיני דברים. יחידות בצבא הגרמני לא תמיד נשמעו לפיקוד העליון והעסיקו כיוזמתן יחידות של ה„אוסטגרופן".

העד חזר ונשאל על ידי פרקליט המדינה יונה בלטמן, כיצד החזיק ללא תפקיד במחנה ברייך כמה מאות אוקראינים, לקראת גיוס לדיוויזיה, לפני שהוחלט בכלל על הקמת דיוויזיה כזאת. התובע ביקש גם להפריך טענה של הנאשם שאמר בעדותו הראשית, שבאביב 1944 הוא היה במחנה הויברג באוסטריה שהיתה כלולה אז ברייך הגרמני, ומשם גוייס לצבא ולאסוב.

התובע שאל את העד: הרי על הקמת הדיוויזיות של ולאסוב הוחלט בשיחה בין ולאסוב להימלר רק בסוף 1944? העד אמר, כי קשה לתת תשובה מהימנה על השאלה אולם הוא שוב הזכיר את מצב התוהו ובוהו ששרר בגרמניה באותה תקופה ואמר שניתן להניח שהיו חיילים אוקראינים במחנות שונים בגרמניה, זמן מה במסגרת העברתם ממקום למקום.

העד נשאל לאחר מכן, מה היה המספר הכולל של האוסטגרופן שגייסו הגרמנים מקרב עמים שונים ממזרח אירופה. העד השיב, כי לא נכון שהוא דיבר על מיליונים ואם הזכיר מיליון, זאת היתה טעות. מספרם הוערך ב־800 אלף.

שאלה: האם כולם נשאו תגים וסימונים של ה„אר.או.איי" הצבא הרוסי החופשי? העד אמר, כי התשובה שלילית. היו גם יחידות שנשאו תגים לאומיים משלהם.

התובע ציטט מספר היסטורי, בו נאמר כי בנות הברית תפסו חיילים מכוחות העזר שלבשו מדים גרמניים.

העד: כן, זה נכון. הוא אישר, כי הפיקוד הגרמני העליון הוציא באוגוסט 1944 פקודה בהולה, להוציא את כל תגי הזיהוי הגרמנים מן המדים של כוחות העזר.

כתב על הזיופים

התובע הזכיר לעד, כי דיבר בעדותו הראשית הרבה על זיופים של גורמים שונים בברה"מ, בתעודות ובמסמכים לצרכים פוליטיים. מדוע לא הזכרת בספריך על אותה תקופה שנעשו זיופים כאלה — חקר.

העד טולסטוי: „זה לא בדיוק כך. אם כי הספרים לא עסקו בנושא זה באופן ישיר, הוזכרו זיופים שנעשו על ידי גורמים סובייטיים בכמה מספרי", הוא הזכיר, בעניין זה, את ספרו „מלחמתו החשאית של סטאלין", שם התייחס לתופעות כאלה בברה"מ.

הסנגור שפטל שאל את העד, לאחר מכן, בקשר לשאלות אישיות שנשאל על ידי פרקליט המדינה בלטמן. הוא אמר: נשאלת שאלות אישיות שניסו להעמידך באור שלילי. אחת השאלות היתה „האם אתה ושכמותך היו מאוכזבים מתוצאות המלחמה, היינו שאולי הצטערתם על שגרמניה הנאצית נחלה תבוסה?"

העד טולסטוי: בזמן המלחמה הייתי בן 10. עברתי את ההפצצות של המטוסים הגרמנים בתקופת „הבליץ" באנגליה. ליד בית הספר בו למדתי בסארי, נפלו פצצות וגם נפלו לידינו טילים גרמנים וי. 1 ווי 2. דודי שהוא בנו של קפטן בצבא הרוסי האימפריאלי, הפיל אז מטוסים של הלופטוואפה ב„ספיטפייר" שלו. אין כל שחר לרימוי כזה, בקשר אלי.

„בבריה"מ ניספו יותר"

העד נשאל בקשר למינויו כנשיא האגודה למען רוסיה החופשית של מהגרים רוסים באנגליה. הוא אמר, כי נתן שמו לארגון זה, משום שהוא מסכים עם העקרון של רוסיה חופשית ואחד התנאים שלו, בעת שנתן הסכמתו לשימוש בשמו, היה שמדובר ברוסיה חופשית, דמוקרטית המושתתת על עקרונות התרבות והציוויליזציה ולא רוסיה רודנית, כפי שהיתה לפני המהפכה הסובייטית.

לאחר מכן, ציטט העד בתשובה לשאלת הסנגור, את דבריו שפורסמו בחוברת שלו בקנדה, בקשר לבירור, אם יש להעמיד שם לדין פושעי מלחמה. עמדת העד בספר היתה שהיו פושעים לא רק בקרב הנאצים, אלא גם בקרב המשטר הסובייטי. העד ציטט מדבריו של יוליוס מרגולין יהודי ציוני, אחרי 6 שנות מאסר במחנה כפייה בבריה"מ. מרגולין כתב אז, כי „המחנות הסובייטיים תבעו יותר קרבנות מכל אלה שניספו במחנות של היטלר והמחנות הסובייטיים האלה ממשיכים לפעול גם כיום. דור שלם של מנהיגים ציונים ניספה במחנות האלה".

העד אמר: כי היו אז בקנדה אנשים שטענו שיש להעמיד לדין פושעים, רק מקרב הגרמנים ולכך, הוא התנגד. הוא הוסיף, כי הועדה קיבלה במסקנותיה את מרבית המלצותיו.

מוסף שבת

עורכת: עדה סער   עריכה: תמר משמר   עיצוב גראפי: רחל דביר

הם ישירו בקול אחד

קספר ויינברגר. שלום חברים

כימיה אחרת

בטקס רשמי בבית הלבן, הודיע אתמול הנשיא רייגן על פרישת שר ההגנה וידידו הקרוב, קספר ויינברגר. ההסבר הרשמי: סיבות אישיות. מחלת רעייתו ורצונו להקדיש לה את רוב זמנו. היא עצמה מכחישה, ומבטאת שמחה רבה לקראת „בעל במשרה מלאה". הגורמים היסודיים לפרישה — מקורם בחילוקי הדעות והשוני העמוק בהשקפת העולם בין ויינברגר ושאר יועצי הנשיא הבכירים, בעיקר שר החוץ שולץ ובמיוחד באשר למגעים עם הסובייטים.

מחליפו של ויינברגר הוא היועץ לביטחון לאומי, פרנק קרלוצ'י. במקומו מתמנה גנרל קולין פאוול, השחור הראשון בתולדות ארה"ב המשמש במשרת היועץ לבטחון לאומי.

הכימיה בקבינט האמריקני תשתנה. תתאפשר התקדמות נוחה יותר להשגת הסכמים עם הסובייטים ב־14 החודשים שנותרו למימשל. מעל לכל, בשאר ויינברגר נאמן לנשיאו. הוא ודאי יחסר לו.

לא נבכה כשיעזוב ויינברגר ולא נתקע בחצוצרות עם כניסת קרלוצ'י — אומר מקור ישראלי בוושינגטון המשקף את העמדה הכללית: החילופים במשרד ההגנה האמריקני אינם מבשרים שינוי משמעותי ביחסים עם ישראל ■ ויינברגר, נאמנו של הנשיא, שר ההגנה הראשון שדרש וקיבל שליש מן התקציב הלאומי אבל נכשל בהשתלטות על האי־סדרים וחוסר התיאום בפנטגון ובצבא, משאיר את הכיסא לפקיד מוכשר ופשרן — ובעיקר משאיר לשולץ את הניצוח הבלעדי על מקהלת היחסים עם הסובייטים

דליה רפאל, וושינגטון

כשהגיע קספר ויינברגר למשרד ההגנה האמריקני ב־1980, היה ידוע בכינוי „קפ הסכין" אותו רכש בימי שירותו בממשל ניקסון, כראש מינהל התקציבים. ימים בהם קיצץ בחדות כל תקציב אפשרי. שתי תכונות מרכזיות באופיו זכו למוניטין רבים כשקבע אותו הנשיא לנהל את המערכת הביורוקרטית הגדולה בממשל: כישוריו הניהוליים ונאמנותו המוחלטת לרייגן.

עתה, בעזובו את משרד ההגנה, נותרה הנאמנות בלבד. „סכין" הקיצוצים קהה מזמן במבול הכספים שהוציא. יכולת הניהול שלו מוטלת בספק רב לאור כשלונו החרוץ להשתלט על אי־הסדרים וחוסר התיאום בפנטגון ובצבא.

לאורך כל שנות שירותו בממשל רייגן, נשמרה ידידותו הקרובה עם הנשיא. בראשית, תאמו גם תפיסות־עולמם השמרנית, שעקרון בסיסי בהן הוא חשדנות, עד איבה גלויה כלפי הסובייטים, ונוקשות במגעים עימם. עתה פורש ויינברגר לאחר שהפך כמעט לאבן־נגף בתהליך „הפשרתו" של הנשיא ביחס לבריה"מ ובדרכו לחתימת הסכם ראשון לצמצום החימוש הגרעיני בפסגה שתתקיים בוושינגטון בחודש הבא — „סימן לבאים אחריו", על־פי עדות הנשיא עצמו. תוך התפשרות בתחומים שעימם לא יכול ויינברגר להשלים. פשרות בהן נלחם מלחמה אבודה. המעוז החשוב ביותר „בן טיפוחיו" של ויינברגר הוא „יוזמת ההגנה האסטרטגית", הלא היא „מלחמת־הכוכבים", בה הוא רואה מפתח להבטחת בטחון ארה"ב בעתיד מפני התקפות גרעיניות סובייטיות. אפילו עליה יהיה הממשל מוכן להתפשר בלי ויינברגר במטרה להגיע עם הסובייטים להסכם על צמצום הנשק האסטרטגי. „מטרתנו לפרוס (את טילי ההגנה) לא להסיר מכשול בפני הסכם לצמצום הנשק", היתה השורה החוזרת בנאומי השר הפורש. על רקע זה, סביר להניח שההסבר האישי־משפחתי לפרישתו איננו הסיבה האמיתית.

מקומו של ויינברגר בתולדות ארה"ב מובטח כמוציא הכספים הגדול ביותר. הוא שר ההגנה הראשון שדרש וקיבל שליש מן התקציב הלאומי הכולל. הוא אכן משאיר את הצבא האמריקני כשבמחסניו נשק רב בהרבה ובאיכות טובה מאשר אי־פעם. אולם בה בעת, מצביעים מומחים על כך שהוא מותיר מאחוריו ביורוקרטיה גדולה (מדי) ומסורבלת, המנהלת מלחמות פנימיות על „אזורי שליטה". כמו גם צבא מצויד ומוכן ל„מלחמה הגדולה" בסובייטים, אך לא ל„מלחמות הקטנות" נגד האיטולות השונים ברחבי העולם.

בוזבזו מיליונים

ויינברגר לא הצליח להשתלט על בעיות התיאום ושיתוף הפעולה בין הזרועות השונות של צבא ארה"ב, המורכב מכעין שלושה צבאות קטנים נפרדים: כוחות האוויר, הים והיבשה. בעיות קשות שגרמו הכבדה רבה, בזבוז ותקלות. לדוגמא, הפלישה לגרנאדה הצריכה 7000 איש וארבעה ימים תמימים, כדי להשתלט על אי־קטנטן בעל כוח הגנה צבאי אפסי למעשה. אותו סירבול וחוסר־תיאום בהנהגה הצבאית ובכל לאובדן חייהם של 241 חיילי מארינס בפיגוע חבלני בביירות ב־1983. אחד הנחתים שהיה שם, טען: „כל אחד מנהל ואין את מי להאשים". ויינברגר ייזכר עקב ההוצאות העצומות על כלים ושרותים. מבניית מפציץ ה־B-1, פרויקט שבוטל על־ידי הנשיא קרטר כ„בלתי־נחוץ" ועד הצי (600 ספינות) שעדיין ממשיך לגדול. שני מיליארד דולרים הוצאו על חימוש צבא ארה"ב ב־7 שנים. מבקריו טוענים, שמיליונים מתוכם בוזבזו. פרשיות שחיתות התגלו וטופלו. תומכיו טוענים בחום, שארה"ב בטוחה ומוכנה כיום לכל איום חיצוני, ללא כל השוואה לתקופה בה קיבל את התפקיד.

היבט שזכה לפירסום מועט, יחסית, הוא גישת ויינברגר המדגישה את הגורם האנושי. למרות הכספים שהקדיש לכלים ולאמצעי־לחימה, ראה בחייל הפשוט את עמוד השדרה של הצבא ובטחון המדינה. בתקופתו עלו משכורות אנשי הצבא ביותר מ־30 אחוז, והמוראל — במידה שלא ניתנת למדידה. צבא של מתנדבים בלבד (מסיום מלחמת וייטנאם וביטול חובת הגיוס). זה הפך למקום המושך צעירים משכילים ומוכשרים. לא עוד מקלט למחוסרי השכלה או עבודה, כפי שהיה בעבר. דאגתו של ויינברגר לחיילים היתה מונחת כבסיס הסתייגותו. והעובדה שהיה הזהיר ביותר בין יועצי הנשיא והאחרון ביניהם שהסכים ללחימה בלבנון, גרנאדה ולוב.

הצלחה חלקית

פרישת ויינברגר תביא רגיעה ניכרת במאבק המתנהל משני עברי נהר הפוטומק, שמצידו האחד נמצא הפנטגון ומצידו האחר — משרד החוץ האמריקני. מאבקים שנבעו מפער בגישות ומחילוקי־דעות מהותיים בין שני יועצי־ידידיו הקרובים ביותר של הנשיא — שר ההגנה ויינברגר ושר החוץ שולץ, בעיקר בכל הנוגע למגעים עם הסובייטים והחתירה להשגת הסכמים לצמצום החימוש. נושא אחר עליו הסכימו, היה התנגדותם לרעיון מכירות הנשק לאיראן, שכזכור יצא לפועל בכל אופן.

הסתלקותו של שר ההגנה תותיר את שולץ כ„מנצח על מקהלה שתשיר מעתה בקול אחד ואחיד יותר" אמר בוושינגטון מומחה לנושאי בטחון. הוא הוסיף, כי ההתפטרות גם תאפשר לנשיא להשקיע יותר במגעים עם הסובייטים ופחות ביישוב מחלוקות בין יועציו.

האיש שיקבל את משרת שר־ההגנה עתה, הוא היועץ לבטחון לאומי, פרנק קרלוצ'י, ביורוקרט מוכשר ומנוסה, פשרן, יחסית, וקרוב יותר בדעותיו לשולץ. החילופין יאפשרו התקדמות נוחה יותר במו"מ עם הסובייטים, תוך חיפוש פשרה בנושא „מלחמת הכוכבים".

לתקופה של שבע שנים ניתנו לידי ויינברגר הזדמנות ומשאבים עצומים להנחת בסיס לריענון ובנייה מחודשת של צבא ארה"ב והבטחון הלאומי. הצלחתו היתה חלקית בלבד. והמחיר — אפילו אמריקה הגדולה אינה מסוגלת לעמוד בו. גם תפיסתו השמרנית, העיקשת כמעט, אינה מתאימה עוד למציאות הפוליטית בארה"ב של 1987.

לעומת ההשפעות המכריעות המיוחסות לפרישת ויינברגר בנושאים שונים הנוגעים למדיניות ארה"ב, מעריכים מקורות ישראליים בבירה האמריקנית, כי אין לחילופין במשרד ההגנה חשיבות משמעותית לגבי ישראל. „לא נבכה כשיעזוב ויינברגר, ולא נתקע בחצוצרות עם כניסת קרלוצ'י" — אמר אחד מהם בסוף השבוע, בהתייחסו לתדמית הבלתי־אוהדת לישראל המיוחסת לשניהם.

מקור אחר פירט והסביר כי השינוי טמון בעיקרו: מדיניות ארה"ב אינה של איש אחד, אלא נקבעת בעבודת־צוות, בעיקר בהשפעת שר החוץ שולץ. עוד אמר שבעשרת החודשים בהם שימש כיועץ לבטחון לאומי, קרלוצ'י השתלב בקו הכללי הננקט על־ידי הממשל ש„לגבינו אין לנו תלונות". קו שלהערכתו יימשך גם לאחר ביצוע החילופים. □

הארוכה הקצרה ביותר

שביתת עיתונאי רשות השידור, הנכנסת לשבוע החמישי, היא הארוכה ביותר בתולדותיה ■ משכורת אוקטובר המדולדלת לא מנעה את העיתונאים מלהעביר את המסר שהמאבק ימשך ■ פגישת הנהלת הרשות עם נציב שירות המדינה ועם הממונה על השכר במשרד האוצר, הצפויה הבוקר, עשויה להשפיע באופן מכריע על המשך המשא ומתן ■ בינתיים, אין שידורים

ירון זליג

כשציינו במטה השביתה של עיתונאי רשות השידור עם פרוץ השביתה, כי ככל שזו תהיה ארוכה יותר כן יגברו סיכוייה להיות קצרה יותר, הדוברים ידעו על מה הם מדברים. השביתה, הנכנסת לשבוע החמישי, הינה הארוכה ביותר בתולדות רשות השידור ובה בשעה הינה, ככל הנראה, השביתה האחרונה לתקופה ארוכה. מכאן, התחושה השוררת — הן בהנהלת הרשות והן בקרב העיתונאים השובתים — כי מה שלא יושג עד לסיום המשבר הנוכחי לא יושג למשך תקופה ארוכה, אם בכלל. הדברים אמורים הן לגבי תביעת העיתונאים לעיקרון הזהות בסולם השכר לזה הנהוג בעיתונות הכתובה, והן באשר לשאיפות ההנהלה לשקט תעשייתי ולהתייעלות. שאיפה זו, אגב, מקובלת גם על העיתונאים, אם יובהרו להם הקריטריונים לפיהם תתייעל הרשות, וכן תנאי הפרישה שיוצעו לעיתונאים שיפרשו במסגרת ההתייעלות.

על רקע זה ניתן גם להבין את תגובת העיתונאים השובתים, שעה ששולמה להם בראשית השבוע משכורת חודש אוקטובר המדולדלת. המשכורות הגיעו, בממוצע, למחצית הסכום הקטן בלאו־הכי, המשולם לעיתונאים מדי חודש. הנהלת הרשות ניקתה משכרם של השוב־תים 24 ימי עבודה מתוך 31. העיתונאים מחו, אומנם, על טעות שנעשתה בהנהלת הרשות,

כשלטענתם בכל חודש אוקטובר היו רק 25 ימי עבודה, שמהם צריך היה לנכות 19 יום. הורדת חמש שעות עבודה בגין אסיפת הסברה ערב השביתה נתפשה על־ידי מטה השביתה כקטנוניות שלא הפליאה שם איש. יחד עם זאת, התגובות על המשכורת בקרב ציבור העובדים היו שונות מאלה שאולי ציפו להן בהנהלת הרשות, וממה שאולי חששו במטה השביתה. המסר שהעבירו עיתונאים לנציגיהם היה להמשיך במאבק. גם מספר הפניות לסיוע מקרן השביתה היה נמוך מהמספר לו ציפו במטה השביתה. חישוב גס שערכו באמצע השבוע הבהיר, כי מבחינת אמצעים להמשך השביתה אפשר שהמצב אינו אידיאלי, אך בה־בשעה אינו מהווה נתון, לפיו חייבים להיקבע כבוד המהלכים הקרובים.

על רקע זה שב המשבר וגלש למבוי סתום. המשא־ומתן, שהתקיים בסוף השבוע הקודם בין הנהלת הרשות למטה השביתה, נותק לאחר שהאוצר דחה חד־משמעית תוכנית שהציג בפניו סמנכ"ל רשות השידור לענייני כוח־אדם, עמרם עמר. התוכנית גרסה, כי העיתונאים יקבלו השנה את התוספת שניתנה למיגזור הציבורי בגובה של 75 ש"ח ובשנה הבאה, אם יווצר פער בין המיגזור הציבורי לעיתונות הכתובה, יכוסה על־ידי התייעלות. האוצר, כאמור, דחה את התוכנית. עמר עצמו העריך, כי העיתונאים יתמכו בנוסח כזה, כן ראה את האפשרות היחידה לחדש את המומנטום של המשא־ומתן. בנקודה זו התגלעו, למעשה, חילוקי דיעות בצמרת הנהלת רשות השידור. טענתם של אחרים מיועציו של מנכ"ל הרשות, אורי פורת, היתה כי בשלב זה חייב הוא להפעיל את קשריו וללחוץ עם שר החינוך, יצחק נבון, על האוצר ובמקביל על ההסתדרות, שתיכנס למשא ומתן.

הורה לחרש המו"מ

חילוקי הדעות בהנהלת הרשות לא נסובו סביב הצורך לבצע שינויים במתכונת ששת הסעיפים של המנכ"ל פורת, כי אם דרך יישומם. הערכות יועציו של פורת היו, כי בעדיפות ראשונה יש להביא לחידוש השידורים ורק לאחר מכן לגשת לביצוע סעיפי ההתייעלות. ביקורת דומה הופנתה באותו שלב כלפי פורת גם מכיוונם של עיתונאי הרשות, שטענו כי על פורת להפעיל את כובד משקלו לטובת עובדיו ולייצגם כראוי מול האוצר, דבר שלטענת העיתונאים לא נעשה כלל. ההיפך הוא הנכון, טענו העיתונאים, המנכ"ל ממשיך במדיניות המכוונת כנגד העיתונאים ולמעשה כנגד האינטרס של רשות השידור.

כאילו כדי לחזק את טענות העיתונאים כלפיו הורה פורת ביום שלישי על ביצועם של צעדי חיסכון, שבמרכזם הפסקת פעולת משדרי הרדיו, סגירת אולפנים מישרדים ומחסנים. הרשות הודיעה, כי הצעדים מכוונים לצמצם את נזקי השביתה, שמוערכים ב־10 מיליון ש"ח. ברקע החלו להישמע דיבורים על השבתת מגן. הרשות בדקה את הדרך בפרקליטות ומצאה, כי השבתת מגן אינה מעשית בשלב זה. אלה ברשות שתמכו בצעד זה הניחו, כי צעד זה יחייב את ההסתדרות לרדת מעל הגדר ולהיכנס למשא־ומתן, ובכך אולי לסייע לפתרון מהיר יותר של המשבר. העיתונאים ראו בצעד זה משום החרפת המאבק נגדם וזאת תוך הכחשת הנהלת הרשות.

במקביל, פנו העיתונאים ושבו אל שר החינוך, כשהם ממציאים לידיו מיסמכים המעגנים את טענתם, שעיקרון הזהות בסולם השכר בינם לבין העיתונות הכתובה קיים, למעשה, זה 17 שנה. נבון העביר את הנתונים הללו לבדיקת האוצר, תוך שהוא מתייחס אליהם כאל נקודת־מפנה במשא־ומתן. נבון הורה אף למנכ"ל הרשות לחרש, כאופן אישי, את המשא־ומתן עם העיתונאים. הנחייה זו החזירה את סמנכ"ל הרשות, עמרם עמר, אל הממונה על השכר באוצר, יעקב רגון, בניסיון למצוא נוסח חדש שיהיה מקובל גם על האוצר.

שלושים דקות התייעצות

התוכנית החדשה הוצגה בפני העיתונאים ביום רביעי בערב. בה הוצע, כי ייחתם הסכם עבודה לשלוש שנים, כאשר בשנה הראשונה יקבלו העיתונאים תוספת שכר של 7.5 ש"ח, כפי שנקבע בהסכם־המסגרת במיגזור הציבורי, ואילו בשנ־תיים הבאות יקבלו העיתונאים תוספת על־פי הממוצע של כלל תוספות השכר שיוענקו במשק הציבורי. במקביל מציעה התוכנית, כי כל פעולות ההתייעלות והחיסכון ברשות השידור, אשר

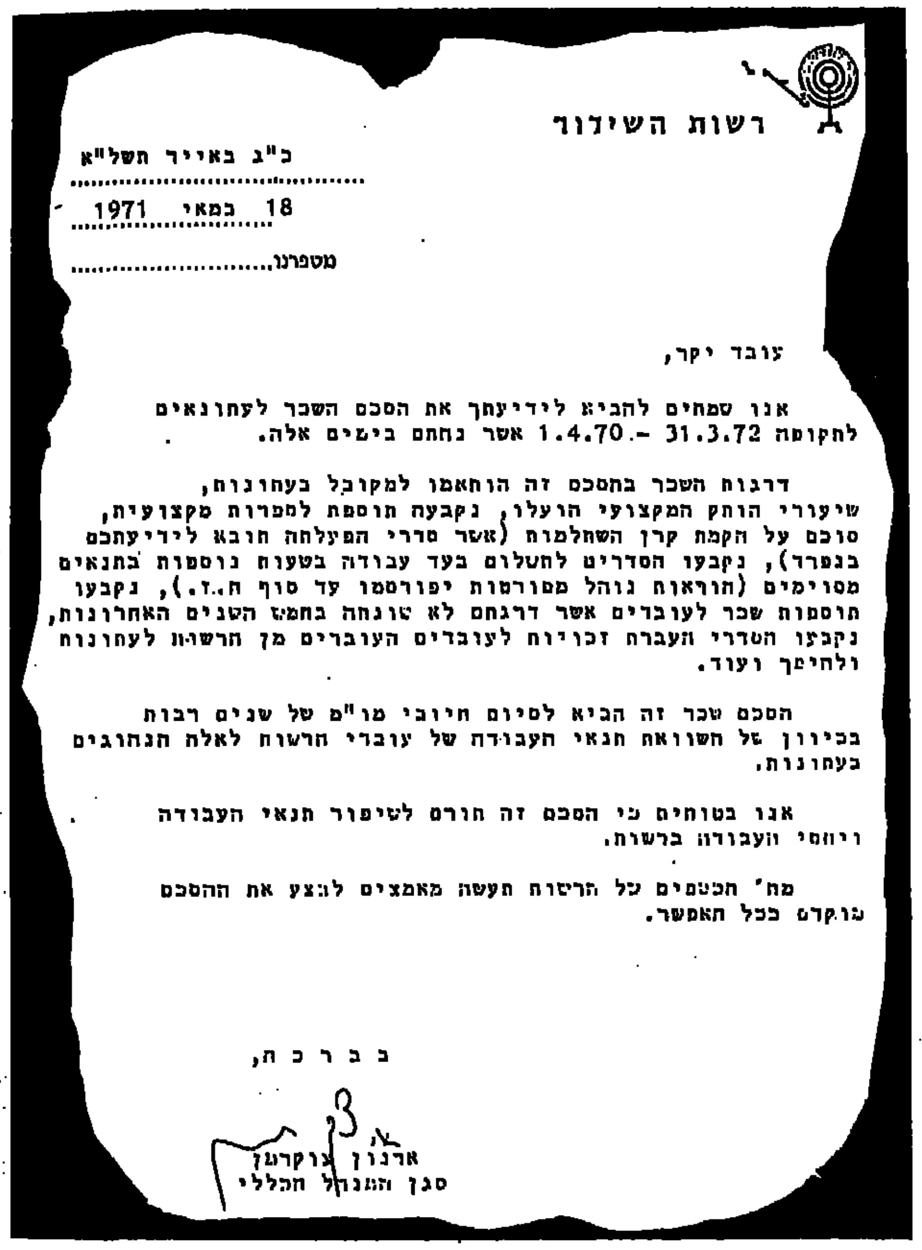

רשות השידור

כ"ב באייר תשל"א

18 במאי 1971

מספרנו.........................

עובד יקר,

אנו שמחים להביא לידיעתך את הסכם השכר לעתונאים לתקופה 31.3.72 - .1.4.70 אשר נחתם בימים אלה.

דרגות השכר בהסכם זה הותאמו למקובל בעתונות, שיעורי הותק המקצועי הועלו, נקבעה תוספת למפרות מקצועית, סוכם על הקמת קרן השתלמות (אשר סדרי הפעלתה תובא לידיעתכם בנפרד), נקבעו הסדרים לתשלום בעד עבודה בשעות נוספות בתנאים מסוימים (הוראות נוהל מסודרות יפורסמו עד סוף ח.ז.), נקבעו תוספות שכר לעובדים אשר דרגתם לא שונתה בחמש השנים האחרונות, נקבעו הסדרי העברת זכויות לעובדים העוברים מן הרשות לעתונות ולהיפך ועוד.

הסכם שכר זה הביא לסיום חיובי מו"מ של שנים רבות בכיוון של השוואת תנאי העבודה של עובדי הרשות לאלה הנהוגים בעתונות.

אנו בטוחים כי הסכם זה תורם לשיפור תנאי העבודה ויחסי העבודה ברשות.

מה' הכספים של הרשות תעשה מאמצים לבצע את ההסכם מוקדם ככל האפשר.

ב ב ר כ ה,

ארנון צוקרמן
סגן המנהל הכללי

המסמך קיים. המציאות שונה

יסתכמו בחמישה אחוז, ישולמו מייד לעובדי הרשות כתוספת שכר בת חמישה אחוז. לאחר ששמעו נציגי העיתונאים את התוכנית פרשו להתייעצות בת שלושים דקות ובעקבותיה הודיעו כי הם דוחים את ההצעה. עם זאת, הם ציינו כי עיקרון חתימת הסכם לשלוש שנים מקובל עליהם ואולם על־פי דרישתם תהיה הצמדת שכרם לממוצע הסכמי השכר בעיתונות הכתובה.

במהלך הישיבה הבהירו נציגי העיתונאים, כי בכל מקרה, אם הנהלת הרשות מעוניינת לצמצם בכוח ארם, הרי מוטב שתעשה זאת בדרך של עידוד פרישה מרצון ולא בדרך של פיטורים.

לצורך זה תיפגש הבוקר הנהלת הרשות עם נציב שירות המדינה וכן עם הממונה על השכר במשרד האוצר. תוצאות פגישה זו עשויות להשפיע השפעה מכרעת על המשך המשא־ומתן ואפשר שזה יתחדש כבר במהלך סוף השבוע. מטה השביתה של העיתונאים כבר הודיע אתמול, כי הוא מכנס אסיפת עובדים כללית ביום שני הקרוב, שבמהלכה יובאו בפני העובדים הן הצעת הרשות, או לחילופין, כל תוכנית אחרת שתתגבש במהלך סוף השבוע. כך או כך, חידוש השידורים במהלך השבת הקרובה אינו צפוי. □

אין תמורה לסולידריות

„אתא" גססה בשידור חי. תיזכורת: קיץ '85, פיני גרוב פורץ ערב־ מתוך המסך, צועק בכל סלון ש„אתא" יוציאו אותו רק חתוך לחתיכות. תיאור פלסטי שעובר טוב את המסך. היה עם מי להזדהות, היתה תמורה לאגרה. לצופים פחות, לפוליטיקאים יותר.

ככה זה. ענף הסולידריות המקומי הפך את „אתא" מכה זמנית בהחלט, עלה אליה לרגל, אמר ש„אתא" — סמל לתעשייה — לא תמות. ההזדהות עם ענף הכותנה, היתה סיפור חם, שפינק בחשיפה נדיבה את כל מי שחיפש שם מקום טוב באמצע. ביקור אינסטאנט במרומי בריקודות הכותנה היה שווה לזמן שידור ב„פריים טיים". בעולם משלמים עבור הזמן הזה כסף כבד. אחר־כך „אתא" מתה אולי, כי התברר שסולידריות זה לא מספיק.

רשות השידור לא תמות. לא בסיבוב הזה. שאלה של מחיר לא של סולידריות. זו לא מרגשת. אין עליות לרגל לבית אגרון, אין רדיפה היסטרית אחרי כרטיסים למופעי ה„ערוץ החי" ויש הרבה חלומות ורודים על רשות סגורה. הפתעה רק למי שלא רצה לראות את הכתובת שמרחו פוליטיקאים על הקיר מאז ימי השר שרון. מטפטפים לתוך אוזנו של הרחוב, שהראי משקר והמציאות ורודה.

אז אף אחד לא מדבר על רשות השידור כסמל. כאן זה לא „אתא". הפוליטיקאים סוגרים חשבון, משחקים עם הזמן, לא מזדרזים להביע סולידריות. ב„אתא" היה מי שישדר את הסולידריות בצבעים ויתרגם אותה לדעת קהל. ברשות השידור סולידריות עם העיתונאים שווה לכל היותר מילים אוהדות בעיתונות הכתובה. כסף קטן עבור פוליטיקאים שמעניקים סולידריות רק בשידור ישיר.

ירון זליג

החמישייה הפותחת

מנהיגיה החדשים של סין — הוועדה המתמדת של המפלגה הקומוניסטית — לאחר בחירתם השבוע על־ידי הפוליטביורו

צילום: א.פ.

שמונה ימים בפקין

זקני המפלגה בסין הולכים הביתה ■ „המסע הגדול" וכתבי היו"ר מאו עוברים סופית לספרי ההיסטוריה ■ מה אומרת החליפה הכחולה של ג'או זיאנג?

ירון אמיתי

אחרי חמישה עשורים של כוח והשפעה הולכים זקני המפלגה הקומוניסטית בסין הביתה. שמונה ימי הוועידה ה־13 של המפלגה, שהסתיימו בפקין ביום א', הביאו להצערה משמעותית של צמרת השלטון. מהרכב הוועד המרכזי הבא ייעדרו דמויותיהם הכפופות של שרידי המשתתפים במסע הארוך האגדתי מ־1935: הכלכלן צ'ן יון (83), יו"ר קונגרס העם הלאומי (הפרלמנט) פנג ג'ן (85), והנשיא לי שיאנאן (81). ייעדר גם הגבר הנמרץ בן ה־83, שהצעיד בתשע השנים האחרונות את סין אל שרשרת של שינויים מרהיבים — דנג שיאופינג.

דנג רב הכוח, האיש שמאחורי היוזמה שהרחיקה את חבריו לפנסיה, יישאר ברקע כדי לפקוח עין על יורשיו הצעירים. כפי שצפו משקיפים מערביים, הוא נותר לעמוד בראשות הוועדה הצבאית של המפלגה, הגוף המפקח על צבא סין. לשם כך אושר לקראת סיום הוועידה שינוי בחוקת המפלגה, שיאפשר לו להחזיק בתפקיד למרות פרישתו מהוועד המרכזי. הצעירים זקוקים לנוכחותו הסמכותית: יו"ר המפלגה הקודם, הו יאובאנג, נשמע פעם מתלונן: „אני צריך להגיד חמש פעמים כדי שמשהו יתבצע. לדנג מספיק פעם אחת".

עידן כלכלת השוק

מאז נעשה דנג ל„איש החזק", לפני תשע שנים, עברה סין שינויים לא־יאומנו. בהנהגתו, היא אימצה מאז 1978 מדיניות כלכלית של „בנייה מחדש, עידכון ובדיקה", כפי שהוגדרה אז. בפרק־זמן קצר נמחקו חמישים שנים של קומוניזם בנוסח מאו, ונוטרלו תוצאותיהן ההרסניות של „עיצוב־מחדש, חיזוק ושיפור" של שנות השישים ומהפיכת התרבות של שנות השבעים. מבקרים בסין של היום מתקשים לזהות את ארבעת סממניו המקודשים של משק קומוניסטי, הלא הם הלאמת אמצעי הייצור, אירגון החקלאות בקולקטיבים גדולים, שליטה מוחלטת במדינה באמצעות מפלגה לניניסטית, ומדיניות כלכלית שמטרתה להדביק את הפער עם המערב באמצעות פיתוח מואץ של תעשייה כבדה.

בשנות החמישים והשישים ניסתה סין את כל ארבעת העקרונות. עכשיו דומה שהיא זנחה את כולם: התיכנון המרכזי הוקטן במידה ניכרת, החקלאות חזרה לידיים פרטיות, והתעשייה היא בעיקרה בתי־מלאכה כפריים. אפילו המפלגה הכל־יכולה אינה עונה לתיאור הקומוניסטי הקלאסי, והתערבותה בחיי הפרט קטנה יחסית לעבר.

מאז מות מאו הפנתה ההנהגה הסינית את שאיפותיה העיקריות ליצירת מדינה חזקה ועשירה, שתוכל להדביק בעתיד את הפער בינה לבין מדינות מזרח אסיה האחרות, אך תשמור על זהותה הלאומית, מפני השתלטות מערבית. וזהו המטרה שלמענה ביצע דנג את הרפורמות הגדולות. בהשראתו מאמצת סין כללים מציאותיים של כלכלת השוק במקום החלום האידיאולוגי של מאו.

מטרתו המוצהרת של דנג היא ליצור בסין משק מעורב, שבו רק 30 אחוז יישארו בבעלות ממשלתית ובתיכנון מרכזי. הוא דואג להרגיע את השמרנים: סין אינה נוטשת את הסוציאליזם, היא פשוט משתמשת בשיטות קפיטליסטיות לחיזוק כלכלתה, לפני שתגיע לשלב „הסוציאליזם האמיתי". בינתיים, הוא מנסה להקטין את מעורבותם של פקידי מפלגה בקבלת החלטות בניהול תעשייתי. וותיקים חוששים שהחירות הכלכלית תביא גם דרישה לחופש פוליטי — דרישה שתאיים בעתיד על בלעדיות שלטון המפלגה.

פקין, יום א', ג'או זיאנג, המזכיר הכללי הנבחר, מצביע עם סגירת המושב ה־13 של המפלגה

דנג פועל בנחישות חסרת־תקדים. הישגו העיקרי בוועידה הנוכחית הוא שינוי פני צמרת המפלגה. שינוי בהיקף כזה, שהושג בהצבעה, לא קרה מעולם במדינה קומוניסטית. חילופי אישים נרחבים בברית המועצות, למשל, נעשו תמיד בעקבות הדחות וטיהורים. בשנות השישים המוקדמות החליף אמנם ניקיטה חרושצ'וב קרוב למחצית חברי הוועד המרכזי במוסקבה, אבל גם הוא לא הצליח להזיז ממקומם אנשי צמרת רבים כל־כך בהצבעה פשוטה.

פנים חדשות בצמרת

פעם היה קל לזכור את שמות השחקנים המתמודדים על במת המהפכה הסינית: כל ילד ידע שהיו"ר הוא מאו זדונג, ושר החוץ הוא צ'ו אן־לאי. בקושי קלטנו שמות חדשים כמו דנג שיאופינג וחו יאובאנג. עכשיו נצטרך להתרגל לאוסף חדש של שמות. בוועד הפועל החדש חמישה חברים, שגילם הממוצע 63 (לעומת 77 בוועד הקודם). הנה מדריך קצר לפנים החדשות בצמרת הסינית:

היחיד ששרד מהוועד הפועל הקודם הוא ג'או זיאנג בן ה־68, הכוכב הגדול שנבחר לתפקיד המזכיר הכללי של המפלגה, תפקיד שהוא ממלא כבר זמנית מאז מחודש ינואר השנה. בעיקבות הפגנות הסטודנטים הודח אז מתפקיד זה הו יאובאנג, מי שנראה אז מועמד בטוח לרשת את דנג באחד הימים. ג'או כיהן בשנים האחרונות כראש הממשלה. הוא אמר השבוע לכתבים: „הייתי מעדיף להישאר בראשות הממשלה, אבל הצעירים בחרו בי. לאף אחד אין חרות מוחלטת". יתכן, שההצטנעות הזו אינה מעושה: כראש ממשלה היה ג'או בולדוזר של רפורמות. הוא הובא לפקין אחרי שמשך את תשומת ליבו של דנג, בעת תפקידו הקודם כראש המפלגה במחוז סיצ'ואן, שם עלתה התפוקה החקלאית פי כמה בתקופה קצרה בעיקבות צעדיו לביטול הקומונות החקלאיות והחזרת הקרקע לעיבוד פרטי.

ג'או יפנה בקרוב את ראשות הממשלה לסגנו לי פנג, מהנדס חניך מוסקבה בן 59, שידוע בעמדותיו השמרניות ובתמיכתו בתיכנון מרכזי. בחירתו לתפקיד נועדה, לדברי סינולוגים במערב, לרצות את וותיקי המפלגה. סגניו של לי יהיו קיאו שי ויאו יילין, שניהם בראשית שנות השישים שלהם. גם הם נחשבים שמרנים, שמינויים מקובל על הזקנים.

את הסגנים השמרנים מאזן החבר החמישי בצמרת המפלגה — חו קילי. הוא נחשב מספר שניים בצמרת המפלגה אחרי ג'או, ויורש אפשרי בעתיד רחוק יותר. תפקידו יהיה לתאם את התעמולה והאידיאולוגיה.

דנג שיאופינג עצמו יישאר בראשות הוועדה הצבאית, עמדה חשובה, ממנה ימשיך לפקח על גורם חשוב במדיניות הסינית — צבא העם הגדול בן שלושה מיליון החיילים. למרות שקציני צבא סין אינם מתערבים בדרך־כלל בתחום המדיני, ידוע כי חוסר כימיה בין צמרת הצבא לבין המזכ"ל הקודם חו יאובאנג היה אחת הסיבות לסילוקו. ג'או יהיה סגנו של דנג בוועדה הצבאית. אין ספק, שדנג הקשיש מכין את בן חסותו לקראת חילופי המשמרות הבלתי נמנעים, במטרה להבטיח מעבר עתידי חלק ככל האפשר.

פרשנים במערב עסקו ביומה הראשון של הוועידה בהופעתם החיצונית של משתתפיה. עברו הימים של תלבושת־מאו־אחידה. המנהיגים הסיניים הופיעו מעוטרים בחליפות מערביות ממיטב האופנה. במיוחד בלטה לעין החליפה הכחולה של ג'או זיאנג. בעידן הטלוויזיה הצבעונית, היא סימלה לצופים במערב יותר מאלף מילים את השינוי שעברה סין. □

הנציב השלישי

זהבה מוזס

לוי שאול, הנציב החדש של שירות בתי־הסוהר, נכנס למערכת מזוועזעת ■ דווקא בימיו של הנציב הבטחוני, דוד מיימון, נחשפו חולשותיו של השירות: אי־מילוי פקודות, חוסר עירנות ודיווח לא אמין ■ בר־לב: „המצב קשה, אינו נואש". את הנציב הנכנס הוא מגדיר: „אדם שקול, נבון מאוד ואחראי מאוד"

א פיוורת גונדר דוד מיימון במערכת שירות בתי הסוהר מגיעה לקיצה ביום א', ה־15 בנובמבר 87'. אך לפני שיפנה גונדר דוד מיימון לביתו, הוא ישתתף בטקס חילופי הנציבים, בו ייענדו דרגות הגונדר על כתפיו של מי שהיה מפקד המחוז הצפוני של המשטרה, לוי שאול. התמונות שתפורסמנה למחרת תנצחנה דמויות שונות במצב הזהה לזה, שהיה בלשכת השר לפני כשנה.

שלושה נציבים מינה שר המשטרה חיים בר־לב. הראשון הוא רפי סויסה, שהחליף את ד"ר מרדכי ורטהיימר, שמונה על־ידי השר הקודם. סויסה הינו חבר מפלגתו של השר ואף שימש כחבר־כנסת מטעמה. הכישורים שהביא עימו לתפקיד באו לידי ביטוי בעשייה ציבורית למען

> **תקופת כהונתו של גונדר מיימון התאפיינה בכיבוי שריפות ולא בטיפול־שורש מעמיק. המפה, על סימניה ועל נקודות־הציון שבה, היתה פרושה לפניו, אך הוא לא השכיל לקרוא בה נכון**

שיקום האסיר ורווחתו של הסוהר. השני — דוד מיימון, הגיע מהמערכת הבטחונית, כשמאחוריו הרקע הצבאי. השלישי נלקח משורות המשטרה.

במסיבת עיתונאים, שערך חיים בר־לב לרגל התמנותו של לוי שאול לתפקיד, אמר השר: „ניצב שאול אינו זר למערכת. הוא מכיר אותה ויודע למה הוא הולך, ובטוח שהוא האיש שיוסיף ויתרום גם מבחינת ניסיון וגם מבחינת הצד האנושי וההומני".

השר הפגין, כמובן, אמון מלא ביכולתו של נציב שב"ס החדש לקדם את המערכת הכושלת. אותו אמון ניתן בעבר גם בשני הנציבים הקודמים שכשלו, הרימו ידיים ופרשו מתפקידם. האם הנציב החדש יודע באמת ובתמים לאיזו מערכת הוא נכנס ועם מי עליו לעבוד? האם יצליח לוי שאול לשקם מחדש את דימויה של המערכת בעיני המשרתים בה ואת תדמיתה בעיני הציבור? תדמית ודימוי, שניזוקו קשות בעקבות התפטרותו ודרך התנהגותו של הנציב הפורש, דוד מיימון.

אלוף (מיל.) דוד מיימון הגיע לשב"ס בעקבות התפטרותו של רפי סויסה. המערכת הקשה והמורכבת שהשאיר אחריו סויסה, היתה חצויה בין אנשי הסגל — בין מתנגדי סויסה לבין אוהדי סויסה — שהאסירים דאגו להמחיש, כי הם ברובם נמנים על אוהדיו של סויסה. מיימון, לאחר תקופת לימודים קצרה של המערכת האנושית והבטחונית הקשה והמורכבת שהופקדה בידיו, סבר שיש בידו פתרונות וביקש להתחיל ביישומם.

כשלושה חודשים לאחר כניסתו לתפקיד הוא כינס עיתונאים ואמר: „אני חושב שאוכל לתרום בתכנים ובדימוי. נכנסתי לתפקיד ולא היה לי על מי להסתמך. הצטרכתי לסמוך רק על עצמי. החלטתי ללכת על הכל, כשלנגד עיני היום בעיצומו של התהליך, לסנן לאט־לאט ולטפל בדברים העיקריים".

לאחר מכן פנה מיימון לטפל באנשי הסגל, כשהוא מודיע: „הכבדתי את ידי בגיוס. חזרתי להוראות שהיו קיימות. צריך לעבור שלבי מבחן כאלה ולצמצם את מידת החריגות בסוהרים החדשים". כן ידע הנציב הפורש להתרברב באותה מסיבת עיתונאים ולומר, שלושה חודשים לאחר כניסתו לתפקיד, ש„יש ירידה דראסטית באירועים. יש פחות רצח, פחות בריחות ופחות סמים". מאז שנכנס לתפקיד החלו אנשי סגל שב"ס והאסירים, שהתרגלו בימיו של סויסה למדיניות הדלת הפתוחה, לגלות כי חל שינוי קיצוני במערכת. הנציב החדש ניסה להנהיג כללי משחק חדשים, אף לא מצא את דרך הביצוע הנכונה.

בסקירה לאחור נראה, כי כל תקופת כהונתו של גונדר מיימון התאפיינה בכיבוי שריפות ולא בטיפול שורש מעמיק. המפה, על סימניה ונקודות־הציון שבה, היתה פרושה לפניו של האלוף (מיל.), אך הוא לא השכיל לקרוא בה נכון.

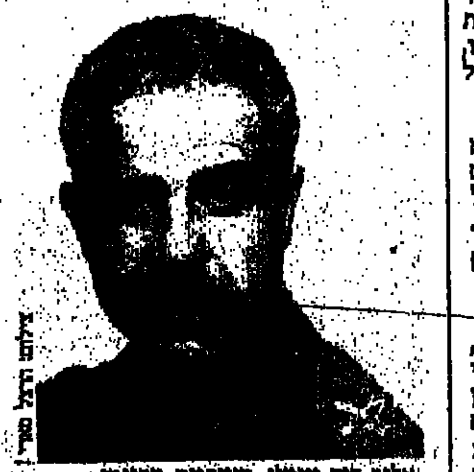

אלוף דוד מיימון. הציפיות הכזיבו

אחד מאנשי הסגל, שעבדו עימו, אומר: „מיימון עשה הרבה טעויות אישיות. ניתק את עצמו מהשטח, כבר כשנכנס הצהיר שאינו מצפה לפתור את כל הבעיות. אין לו דלת פתוחה. הוא קיצוניות הפוכה לסויסה, לא מקבל משפחות. בנושא השכר של הסוהרים לא עשה דבר.

„כל יום מכה חדשה"

„אחת הטעויות הגדולות שלו היתה טענתו, כי לא מעניין אותו מה שהיה בעבר. אך אי־אפשר להתנהג כך בבתי־הסוהר. כאן היו עוד קליטות מימי ורטהיימר, שהתגברו בימיו של רפי סויסה. כל מה שהסוהרים דיברו בכל בתי הכלא, כל הזמן, היה ראשו של מי עומד בתור ליפול. לדעתי, הגיע הזמן לעשות בדיקת שורש בשב"ס. שינויים מרחיקי לכת. וגם כאן אני לא יודע אם יצליחו לתקן את מה שקורה כאן. כשמיימון הכריז כי רמת כוח האדם נמוכה, אפילו הרבה יותר מנמוכה, הוא יצר מתח קשה בקרב הסוהרים. הוא אדם קשה. בתקופתו התפטרו קצינים רבים ואין לו חברים טובים לידו. כל היום אנשים עסוקים כאן במי יהיה בתפקיד הזה ומי ילך לנהל את בית הכלא הזה, כשכל יום גם נוחתת כאן מכה חדשה".

בתקופתו של מיימון סבלה המערכת מפרישת קצינים בכירים ומגילוי פרשיות שלא איפשרו לה לרדת מכותרות העיתונים ולעסוק בשיקומה העצמי. נוסף לקצינים שפרשו בעקבות פרשיות שונות מתכוונים קצינים נוספים לפרוש. אך, עם התפטרותו של הנציב הקפיאו לזמן־מה את התפטרותם, עד להיכרותם עם הנציב החדש והמדיניות שינהיג.

מה שהיקשה ביותר על ראש המערכת הן בריחות האסירים הבטחוניים מכלא עזה ומכלא נפחא. דווקא בימיו של הנציב הבטחוני הצליחו האסירים לארגן, לאחר זמן רב, שתי בריחות ולבצען. בשתיהן נחשפו חולשותיו המדהימות של השירות, ביניהן אי־מילוי פקודות, חוסר עירנות ודיווח לא אמין. הבריחות גרמו לעריפת ראשים נוספת. מי שהיה מפקד כלא עזה, מרצ'ל לכל, הטיח האשמות חריפות בדרגי השב"ס הגבוהים על כשלון ניהולי.

לביקורת הרבה שהופנתה כלפי שב"ס, עם בריחת האסירים הבטחוניים, הצטרפה גם ביקורת צה"ל. בשירות ובמשרד המשטרה דוחים טענות ואומרים, כי שום טענה רשמית לא הופנתה מצה"ל כלפי השירות. הם מוסיפים, כי אם לשירות יש מה לומר ביחס לאמצעי הביטחון בהם נקט צה"ל כדי למנוע את הצלחת הבריחות מבתי הכלא. למרות שהביקורת לא הוטחה רשמית היא נאמרה ואף צוטטה בכלי התקשורת. בפעם הראשונה עמד הנציב בפני ביקורת, שהוטחה כלפיו מתוך המערכת בה צמח. ככל הנראה, הוא הבין כי חבל לסיים תקופה כה ממושכת של עשייה בטחונית ברשימת כשלונות והעדיף לפרוש. את פרישתו נימק מסיבות אישיות. את הסיבות המדויקות, הבטיח דובר שב"ס, יפרט הנציב־לשעבר במסיבת עיתונאים שיקיים עם סיום תפקידו.

בינתיים, עוברת מערכת שב"ס זעזוע נוסף. שוב נבחר נציב חדש, שאף הוא מחוץ למערכת והסוהרים, שעד כה עסקו בניחושים — ראשו של מי יפול והיכן יוצבו האנשים — מנסים להבין מתוך קטעי דברים ושמועות, כיצד מתעתד הנציב החדש לנהוג ובאיזו מדיניות ינקוט.

> **לא ניתן להתעלם מן ההצלחות וההישגים שרשמו לזכותם סויסה ומיימון: הקפדה על עמידה בשעת מפקד של האסירים הבטחוניים... צמצום האפשרויות להפיכת בתי הסוהר הבטחוניים לבתי־ספר אידיאולוגיים. אך הצלחות אלה הן טיפה בים הבעיות**

טיפה בים הבעיות

חיצי הביקורת, שהופנו כלפי מערכת שב"ס, פגעו גם בשר הממונה חיים בר־לב. החלו להישמע קריאות אודות אחריות מיניסטריאלית וחברי־כנסת התחילו לדרוש הקמת ועדת חקירה ממלכתית, שתחקור את המערכת הרקובה. למרות חומרת ההאשמות ואותות האזהרה הרבים, שהופיעו בגדול בכותרות העיתונים, הסכים ניצב לוי שאול ליטול על עצמו את התפקיד שהוצע לו, כשהמערכת שהופקדה בידיו אינה שונה בהרבה מהמערכת שלתוכה נכנסו קודמיו.

לא ניתן להתעלם מן ההצלחות וההישגים שרשמו לזכותם סויסה ומיימון, כגון: הקפדה על עמידה בשעת מפקד של האסירים הבטחוניים, דגל־הצלחה ששניהם מנפנפים בו. כמו כן, צימצום האפשרויות להפיכת בתי הסוהר הבטחוניים לבתי ספר אידיאולוגיים. הצלחות אלה הן טיפה בים הבעיות, שהותירו הנציבים לזה שבא בעקבותיהם. לפי דו"ח שב"ס האחרון שפורסם, פרשו במהלך השנה האחרונה 428 סוהרים, מהם 25 אחוז שפרשו בשל קשיי המערכת. כמו כן, לא נפתרו בעיות הצפיפות בבתי הסוהר, בעיות שכר הסוהרים ותנאי עבודתם.

על הנציב החדש לשקם מערכת שזועזעה קשות וסובלת מחוסר יציבות. ביום שלישי האחרון הציג השר בר־לב מעל בימת הכנסת את החוק לתיקון פקודות בתי הסוהר ויענה לשאלות הח"כים. מדבריו עולה, כי הוא אינו רואה את המצב בבתי הסוהר כחמור שבחמורים. „מה המצב בשירות בתי הסוהר היום? הוא קשה; הוא לא נואש. הוא קשה מפני שזה שירות קשה ביותר, שוחק מאין כמוהו. גם בצבא וגם במשטרה לא נישחקים כמו בשירות בתי הסוהר, אבל זה לא אומר שהמצב נואש".

בדברי השר נשמעה ביקורת בעניין בעיית כוח האדם: „איכות כוח האדם היא בסדר. טעות לחשוב שתמצא אקדמאי, שתשכנע אותו להיות סוהר. לבוא להיות פסיכולוג — זה בסדר. לבוא להיות קצין־מטה במפקדה — זה בסדר. להיות סוהר, במגדל או באגף — לא תמצא בוגר אוניברסיטה וגם לא בוגר שמינית בדרך־כלל, ואתה גם לא צריך. אתה לא יכול לקחת אדם עם עודף כישורים ולתת לו לעשות עבודה שהיא מתחת לכישוריו. זה לא דרוש, ואני אומר לכם שהסוהרים הם חבר'ה שיודעים את המלאכה. הם מתאימים למלאכה, הם מזדהים עם המלאכה ואל תוציאו להם את הרוח מהמפרשים. את התיקונים בשכר חייבים לעשות כי זה גורם להרגשה: לא שמים עלינו, לא מתחשבים בנו, לא מעריכים אותנו, אנחנו עושים את העבודה החשובה הזאת ומקפחים אותנו".

באשר לגונדר דוד מיימון אמר השר: „גם היום אני אומר, שהנציב יכול לקדם את שירות בתי הסוהר בצורה משמעותית ובשנה הזאת בהרבה תחומים הוא אכן קידם. אבל אחרי שהוא נכנס, התברר לו שהציפיות שלו אינן יכולות להתגשם. התברר לו, שבקצב שהוא רצה ללכת המערכת אינה יכולה ללכת. התברר לו, שאין לו האמצעים שהוא חשב שיהיו, שהוא רגיל היה שיהיו. הוא גם לא כל־כך רגיל לביקורת ציבורית, בעיתונות, בוועדת הפנים. הוא אמר: אני בן 60, אלוף מכובד, מה אני צריך את זה? אני מקווה שהנציב הבא יכניס יציבות למערכת. הוא אדם שמכיר את השירות, אמנם לא מבפנים, אבל מכיר אותו היטב. הוא אדם שמביא איתו את היסוד הבטחוני הרלבנטי. כי משטרה זה יותר רלבנטי מאשר צבא. נכון, שבתוך שירות בתי הסוהר החילופים האלה גורמים לאי־שקט וגם לתיסכול".

נראה, כי לדעת השר הממונה על שירות בתי הסוהר המצב אינו נעים אבל גם אינו נורא. השר, שהוא אדם פוליטי, תולה ככל הנראה חלק מהמיתקפה הציבורית עליו גם בעמדות הפוליטיות של המבקרים אותו, ומשליך את יהבו — עד לסוף הקדנציה הנוכחית כשר המשטרה — על קצין המוגדר בפיו: „אדם שקול, נבון מאוד ואחראי מאוד".

תא בכלא המלח. צפוף־צפוף

כוכב(?) בנעלי נציב

ש ירות בתי הסוהר דומה היום לספינה גדולה, המיטלטלת על גלי הים הסוער עם הגה שבור וללא קברניט. אנשי שירות בתי־הסוהר זכו בשנים האחרונות לקברניטים אחרים המוכרים כטובים. ואחרון בהם הוא גונדר דוד מיימון, שחרף הבריחות של האסירים הבטחוניים שהיו בתקופתו, אין איש מטיל ספק בכישוריו.

אף לא אחד מהקברניטים האחרונים שהיו לשירות לא הצליח לנווט אותו לכיוון השקט, לו הוא זקוק. כשנכנס סויסה לתפקידו, הודיע על ליברליזציה. הוא ראה בשירות מוסד שתפקידו לא רק לכלוא את האסיר, אלא גם להכינו לשיחרור ולחזרה לחברה בריאה. האמצעים, שהיו דרושים למימוש תכניות אלה, לא נמצאו בידי השירות, ואט־אט החלו האסירים לנצל את החופש שניתן להם בדרך שונה מזו שאליה התכוון הנציב. בשילהי כהונתו הסתכסך סויסה עם חבורה מקציני מטהו. חקירה, שנערכה בשירות בתי־הסוהר, הצביעה על אי־סדרים וניהול מנוגד לתקנות. בסופו של דבר, התפטר סויסה מהשירות ובמקומו מונה דוד מיימון, שקנה את עולמו בשנות ה־70, בשמשו כמפקד רצועת עזה.

מיימון קיבל שירות בתי־סוהר ליברלי, אולי, אך שבור ומפולג מבחינה אנושית. עם כניסתו לתפקיד החלה שרשרת בריחות מבתי הכלא, ובאחרונה פנה לשר המשטרה בבקשה להשתחרר מתפקידו. הבריחות, שהיו מנת חלקו של מיימון, היו טבעיות, וייתכן כי הן תימשכנה גם לאחר כניסתו לתפקיד של הנציב הבא, לוי שאול.

לוי שאול. בא לשקם

חילופי הגברי המרובים בצמרת השירות, ובמיוחד של האיש הקובע את מדיניות השירות, מכניסים בראש ובראשונה את האסירים למתח ולחשש, הנובעים מאי־הידיעה מה יילד יום. מאחר שהם חשים כי אין להם מה להפסיד, הם מסתכנים בבריחות.

מפקד המחוז הצפוני של המשטרה, לוי שאול, יכול למלא את התפקיד של נציב שירות בתי־הסוהר בהצלחה, וייתכן מאוד כי הוא האיש הנכון במקום הנכון. לוי שאול קיבל את המחוז הצפוני של המשטרה לאחר פרישתו של ניצב רחמים חדד. באותה תקופה דמה המצב במחוז הצפוני למצב בשירות בתי־הסוהר היום. קצינים במחוז נלחמו זה בזה. פרשיות וחשדות לשחיתויות במחוז עלו וצפו בעיתונות חדשות לבקרים. מפקד המחוז, רחמים חדד, פרש מתפקידו. אם לא היה עושה כן היה צפוי למצוא את עצמו מפוטר מהשירות. כשלוי שאול הגיע למחוז היה כמעט אלמוני. האיש גדול־המימדים מעולם לא רדף כותרות. הוא החל בסבב מינויים ונכנס לעבודה אפורה ושיגרתית.

קצינים במחוז הצפוני יאמרו לך, שמפקד המחוז הוא קצין־משטרה מעולה ואיש־עבודה. הם לא יצביעו עליו כעל כוכב, אך בהחלט יאמרו, כי רשם לזכותו הישגים גדולים. אומנם, לוי שאול עמד בראש המחוז הצפוני גם בתקופות קשות של התלהטות רוחות המונית. היו שמתחו ביקורת על תיפקוד המחוז גם בחלק מפעילויות אלה, כגון בעת הסערה בעפולה לאחר רצח המורים. אולם, בסופו של דבר הצליח מפקד המחוז ליצור את השקט המיוחל, ללא כל פעולה פרובוקטיבית יוצאת־דופן מצד המשטרה.

כיום נחשב המחוז הצפוני, בזכות פיקודו של לוי שאול, מחוז טוב. יש לזכור שהמחוז הצפוני של המשטרה אחראי לפעילות שוטפת לאורך גבול הלבנון. גבול זה חשוף לפעילות עבריינית גדולה, במיוחד בתחום הסמים.

כוכב או לא, לוי שאול משאיר אחריו מחוז צפוני, המופעל היטב. תת־ניצב שלמה חרון, שייכנס לתפקיד במקומו, יצטרך לשמור על הקיים. שירות בתי־הסוהר עומד לקבל נציב קר־מזג בעל מחשבה הגיונית חדה. לוי שאול ידע ללכת לקראת עובדי השירות ולקראת האסירים, אם אלה ימלאו אחר דרישותיו. אם ינסו לחסום בעדו, הם עשויים למצוא את עצמם נרמסים תחת נעליו הכבדות.

יואב אביב

לחיות עם שקר

מארק גפן

כבר לפני למעלה משנה, בפורום סגור, הודה יצחק שמיר ב„שיטה" הקיימת בשירותי הביטחון. לא כן בפני ועדת לנדוי ■ הצורך של הוועדה להסתייג מהשוואה עם משטרים טוטליטריים מעורר תהיות ■ השקר כשיטה והאלימות כאמצעי לסחיטת הודאה עלולים לעבור מתחום המלחמה במחבלים לחיים האזרחיים

עם פרסום דו"ח ועדת לנדוי הבזיקה בזכרוני הפגישה עם ראש הממשלה יצחק שמיר לפני למעלה משנה בעקבות פרשת השב"כ הראשונה, הידועה כפרשת אוטובוס קו־300. יצחק שמיר, שהיה אז שר החוץ, נפגש עם עורכי העיתונים. זמן־מה לפני כן נפגשו העורכים עם שמעון פרס (ראש הממשלה), אשר ניסה בכל מחיר להסיר כל צל של רבב מעל שירותי הביטחון, ובמיוחד מראשה. היה לו אמון מלא ובלתי מוגבל בשירותי הביטחון, והוא דחה על הסף את החשדות בדבר עדויות שקר בפני ועדות ממלכתיות.

יצחק שמיר, לעומתו, הדהים את עורכי העיתונים באמירתו הפשוטה: „אין מה לחקור. השקר היה מאז ומעולם שייך לשיטה הקיימת בשירותי הביטחון, אשר בגלל פעילותם החיונית ביותר במלחמה נגד הטירור, לא יכלו לדבוק בנורמות המקובלות בחקירה האזרחית".

למען האמת, היינו המומים מהדברים האלה של שמיר, מה עוד, שדיבר בפנינו איש מבפנים, איש בעל עבר בשירותים. לרגע התקשינו על קיום שיטת השקר בשירותי הבטחון. „אין מה לחקור", חזר פעמים רבות ואז נידב לנו את הגילוי, תוך הצדקתו כאחד האמצעים הבלתי נמנעים במלחמה נגד הטירור. ואומנם, בשלב ההוא שמיר ופרס, בסיוע מתוחכם של נשיא המדינה, הצליחו לקבור את החקירה, פרשת השקר צומצמה למקרה החד־פעמי של אוטובוס 300, האשמים הודו במעשה ב„סמכות וברשות", ומיד זכו בחנינה כדי למנוע הבאתם לדין ואת האפשרות של חשיפת כל השיטה במהלך המשפט. נשיא המדינה התגאה בימים אלה בדו"ח לשקר בבית־המשפט ואף נאמר בדיוק מה יהיה השקר. אומר דו"ח לנדוי: „בהוראה עצמה אין אולי חידוש. החידוש הוא בכך שבכירי השירות ראו במתן עדות שקר נורמה כל כך מושרשת ומובנת מאליה, שאפילו לא חששו להעלות את הדברים בכתובים ולהפיצם".

ובכן, השקר היה מושרש בשירותי הביטחון, אבל רק כאמצעי להרשעת החשודים במעשי החבלה. לעומת זאת, כך טענו בכירי השירות בפני הוועדה, „בתוך כותלי השירות היתה הקפדה מלאה על אמירת אמת, בבחינת יהרג ובל יעבור. מי שנכשל באי־דיווח אמת בתוך השירות נענש בצורה חמורה ביותר, ואף היו מקרים של סילוק מהשירות". אם כן, בשירותי הביטחון דרו בכפיפה אחת השקר והאמת. אותו אדם עצמו שיקר במצח נחושה בהופיעו בפני בית־המשפט (הישראלי) ויחד עם זאת המשיך להיות דובר־אמת בתוך השירות.

מדוע „לנדב" הודאה?

כיצד אפשר לחיות עם שקר במשך שנים ולהיוותר גם שומר על האמת — זוהי סוגיה הראויה לחקירה של פסיכולוגים. מעין סכיזופרניה, שאנשי השירות סבלו ממנה במשך שנים, או כמו שאומר דו"ח הוועדה, „פנקסנות כפולה", „מוסר כפול". על־כל־פנים, לא כל־כך מובן לי כיצד לא קם במשך שנים כה רבות לפחות אחד מאנשים אלה, ולא התקומם נגד חיי השקר הללו. גם חברי הוועדה מופתעים מן העובדה הזאת: „מפתיע למדי כוח ההישרדות שהפגינה השיטה במשך 16 שנה". הדו"ח מסביר, כי השיטה שאבה עידוד וחיות מהאימון שרחשו בתי־המשפט לדברי החוקרים שהופיעו בפניהם כעדים. אחוז המקרים שבהם נפסלה ההודאה משום שבית־המשפט לא האמין או התייחס בספק לדברי החוקרים הוא קטן ביותר. ברוב הגדול של המקרים העדיפו בתי המשפט את עדויותיהם על פני טענות הנאשמים בדבר שיטות פסולות שהופעלו נגדם.

אין מנוס מלהציג סימן שאלה באשר למערכת המשפטית הדנה בתיקים של המחבלים. הכיצד השופטים לא שאלו את עצמם באיזו דרך הגיעו הנאשמים להודעה באשמתם בפני חוקריהם? הרי ברור, כי גם סתם עבריינים אינם ממהרים להודות באשמה, ולמחבלים בוודאי לא היתה כל סיבה „לנדב" את הודאתם. שהרי, על־פי החוק לכל נחקר מותר לשתוק ואף חובתו של החוקר להזכיר לו את זכותו זו. אין צורך במידע מיוחד, כדי

אחת המתייחסת למשפט הזוטא בפרשת נפסו. אכן, נפסו העיד (בשנת 1980) על־פי הדו"ח: „בעת חקירתו נקטו חוקרי השירות כלפיו מעשי אלימות, אשר כללו משיכה בשערותיו, טלטולים, הפלה ארצה, בעיטות, סטירות ועלבונות. הוא נצטווה להתפשט מבגדיו ונשלח להתקלח במקלחת קרה, מנעו ממנו שינה במשך שעות ארוכות ובעיקר בלילה... כן הושמעו נגדו איומים בקשר למעצרן של אמו ואשתו"... טענות אלה הוכחשו בבית־המשפט בשבועה על־ידי החוקרים, ובראשם מי שהיה באותו פרק זמן ראש יחידת החוקרים בשירות (והיום מטפח את האמת במכון ליצוא — מ.ג.).

גאווה מפוקפקת

אני מניח, כי תמונה זו אינה החמורה ביותר מבין שיטות האלימות שהופעלו על־ידי חוקרי השב"כ. אך די גם בהדגמה זו כדי לגרום חלחלה. האסוציאציה לגבי חקירות במשטרים דיקטטוריים ועיוותי דין על־פי הודאות באשמה, שנסחטו מן החשודים במדינות אלה, מתעוררת מאליה, אם־כי אתה דוחה אותה, משנן לעצמך, כי אנו חיים במשטר דימוקרטי, וכי בסופו של דבר שיטת השקר נחשפה. ואומנם, גם ועדת לנדוי היתה מודעת לאפשרות של האסוציאציה הזאת, אך היא דוחה אותה על סמך טענה שאינה לגמרי משכנעת. אנשי השירות, שהופיעו בפני הוועדה והודו בשקרים בפני בתי־המשפט, „הצהירו בפנינו בשמץ של גאווה, כי הקפידו הקפדת־יתר על כך שההודאה המובאת בפני בית־המשפט תהיה הודאת אמת, יהיו אשר יהיו האמצעים שבהם הושגה. מעולם, כך הסבירו לנו, לא הובאה הודאה כזו בפני בית־המשפט לפני שנבדקה ואומתה על־ידי מקורות מודיעיניים אחרים". הוועדה שוכנעה, כי אכן זו היתה מגמת חקירתם של חוקרי השירות, ולכן על־פי טענת הוועדה, בזה רחוקה שיטתם, כרחוק מזרח מן המערב, משיטותיהם הזכורות לשימצה של משטרות חשאיות במדינות טוטליטריות מסוימות, של שימוש באמצעי לחץ כדי להוציא מפי הנחקר הודאה כוזבת במה שלא עשה...".

לא, לא הגענו להשוואה עם משטרים אלה, אך הצורך של הוועדה להסתייג מהשוואה כזאת אומר דרשני. גאוותם של אנשי השירות על כך ששיקרו בבתי־המשפט רק לאחר שהיו בטוחים באשמתם של החשודים נראית לי מפוקפקת, שכן הם אינם משמשים תחליף לבית־המשפט שאותו הביאו למתן פסקי דין מרשיעים, לאחר ששיקרו במודע בבית־המשפט.

אני מודע לכך, כי חובה לתת גם תשובה לשאלה, כיצד אפשר לשפוט את המחבלים שמעשיהם פוגעים בבטחון המדינה מבלי להפעיל „שיטות מיוחדות", שדו"ח לנדוי עסק בהם. איני על תקן היועץ, אך אני מניח, כי בידי השירותים מידע מודיעיני, שאותו הם יכולים להציג כחסוי בפני השופט, מבלי לחשוף את דרכי פעילותם. השקר כשיטה, והאלימות כאמצעי לסחיטת ההודאה, עלולים שלא להעצר בתחום המלחמה במחבלים. יום אחד השיטה תתחיל להתפשט גם בחיינו האזרחיים, בחיי הישראלים. תחילה לגבי אלה שיוגדרו כ„אויבים", ומספרם עלול לגדול עד־אין סוף.

הדו"ח יוצא חוצץ נגד מי שהיה היועץ המשפטי של השירות, אשר „למרבה האירוניה" — כתוב בדו"ח — „חיבר ספר עב־כרס המתקרא ,היבטים משפטיים בעבודת השב"כ', שבו פרק ארוך על ,ישראל כמדינת חוק'." יועץ זה הופיע בפני הוועדה וטען, „כי בהתעלמותו מהשקרים חשב שהוא משרת את האינטרסים החשובים של ישראל". מי יודע מתי ובאילו נסיבות יימצאו „אנשים נאורים" דוגמת משפטן זה, שיגיעו לידי מסקנה ש„למען אינטרסים חשובים של המדינה" מותר לרמוס את החוק גם כנגד סתם אזרחי המדינה.

בידי רק הסבר אחד ל„אמת הכפולה" של שמיר. כאשר דיבר איתנו היה זה בשלב שבו ביקש למנוע הקמת ועדת חקירה... „אין מה לחקור", חזר פעמים רבות ואז נידב לנו את הגילוי

להאמין בקביעה זו, שנאמרה לא כפליטת־פה, אלא מתוך שקול־דעת. מתברר, כי מה שנתגלה בחקירה מאומצת ומסועפת של ועדת לנדוי, תוך שמיעת עדים רבים מבין ראשי השב"כ, חוקריו, יועציו המשפטיים, נקבע חד־משמעית לפני־כן על־ידי איש, אשר קיים פיקוח על השירותים בהיותו ראש הממשלה. ובכן, לשמיר מגיע ציון כדובר אמת, אומנם אמת איומה המטילה אימה, אך אמת שעתה, אחרי דו"ח לנדוי, לא יקום כבר איש כדי לערערה.

אבל, שמיר אמר את הדברים בפורום סגור, ואילו כלפי חוץ התנגד בכל מאודו נגד כל חקירה של פעולות השב"כ, בטענה שאסור לגרום לערעור מעמדו ושיבוש פעולתו של השירות החיוני ביותר לבטחונה של המדינה.

אבל, יושרו של שמיר מוטל בספק נוכח הנאמר בדו"ח לנדוי עצמו. ועדת לנדוי הקדישה מעט מאוד מקום לאחריותם של ראשי הממשלה לשיטת השקר, שהיתה נהוגה בשירותי הבטחון במשך 17 שנה. אמנם, באחד מסעיפי הדו"ח (2.46) ישנה התייחסות לכך בזו הלשון: „אחד מבכירי יחידת החקירות, שהיה מעורב הן בפרשת אוטובוס קו־300 והן בפרשת נפסו, טען לפנינו בעדותו, כי ראשי השירות אמרו לאנשי החקירות, כי השיטה של מתן עדויות שקר בבתי־המשפט היא בידיעת הדרג המדיני ועל דעתו. לעניין זה „הדרג המדיני" משמעו בעיקר ראשי ממשלה, שמזה שנים נוהגים לקיים פגישות תדירות עם ראשי השירות ולקבל דיווחים שוטפים. שמענו עדות מפי שלושה ראשי הממשלה שכיהנו בתקופה הנדונה כאן, לרבות ראש הממשלה הנוכחי. כולם הכחישו כל ידיעה על כך, והתבטאו שהדבר לא מתקבל כלל על הדעת. שום מדינה מתוקנת, כך אמרו, אינה יכולה להרשות לעצמה דברים כאלה... אנו משוכנעים שאכן נושא זה מעולם לא הובא לידיעתו של ראש הממשלה...".

מן הדברים הללו משתמע, כי יצחק שמיר לא אמר דברי אמת בפני ועדת לנדוי, אחרת כיצד להסביר, כי לא גילה לה את אשר אמר בפגישה עם עורכי העיתונים?

הנחייה על סמך מידע

בידי רק הסבר אחד ל„אמת הכפולה" של שמיר. כאשר דיבר איתנו היה זה בשלב שבו ביקש למנוע הקמת ועדת חקירה, והוא הרי ידע של השופט לנדוי כגילוי שכמוהו אך מעט דוגמאות במדינות דימוקרטיות בעולם, אך משום־מה נשכח ממנו תפקידו שלו למנוע את הגילוי מוקדם יותר על־ידי מתן החנינה.

מן הדו"ח לא כל־כך ברור מתי ובאילו נסיבות נולדה הנורמה של שקר בשירותי הביטחון. עוד בשנת 1971 יצא מסמך כתוב (היחידי במינו שהוצג בפני הוועדה), שנכתב על־ידי ראש יחידת החקירות והופץ בין אנשי היחידות, בזו הלשון: „במתן העדות יש לספר את האמת, כפי שהיא זכורה לעד, מבלי להיות מושפע מהתוצאות האפשריות הן לגבי התביעה והן לגבי הסניגוריה, ולהדגשה נוספת ייאמר: אין כל סיבה שתתיר לעד לשקר, גם אם נדמה לו שעל־ידי שקר יסייע לבטחון המדינה".

ובכן, הנחייה נכונה זו נולדה, כנראה, על סמך מידע שהיה בידי ראש יחידות החקירות, כי תופעה של עדות שקר היתה כבר מקובלת, אם־כי עדיין לא באופן טוטאלי. אבל דו"ח לנדוי מציין,

כיצד אפשר לחיות עם שקר במשך שנים ולהיוותר גם שומר אמת — זוהי סוגיה הראויה לחקירה של פסיכולוגים. מעין סכיזופרניה... לא כל־כך מובן לי כיצד לא קם במשך שנים כה רבות לפחות אחד מאנשים אלה, ולא התקומם

כי הנחייה ברורה זו „נשארה בבחינת אות מתה והחוקרים לא נהגו לפיה". כאמור, החוקרים בחרו למן ההתחלה להסתיר מבית־המשפט הפעלת לחץ פיסי כלשהו, בצד „ההנחיה המתה" הזאת פעלה תורה שבעל־פה, שנמסרה מאב לבן. ההיפך מזה — באחת הפגישות בין ראש השירות לבין ראש יחידת החקירות סוכם, על־פי המסמך,

להגיע לידי מסקנה, כי הנחקר מודה בפני חוקריו וחותם על ההודאה הזאת רק לאחר שמופעלים עליו לחצים מסוגים שונים.

הדו"ח אינו מביא דוגמאות מן המשפטים נגד המחבלים (הכוונה למשפטי זוטא, שעסקו בטענת הנאשמים, כי הודאתם שהובאה למשפט על־ידי חוקרי שב"כ נסחטה מהם בכוח), אך ישנה דוגמה

יש דיבור חכם

במשטרים טוטליטריים מגיעים לשלטון אידיוטים באמצעות תכבים ואלימות, במשטרים דמוקרטיים — באמצעות בחירות חופשיות. (גבריאל לאוב)

* יש דיבור

מילון שימושי

בין קומוניזם וסוציאליזם

המהפכה הרוסית בת שיבעים. ב־23 לאוקטובר 1917 (שהוסב אחר־כך עקב שינוי הלוח ל־7 בנובמבר) הוכרז על שלטון הסובייטים — מועצות מקומיות של פועלים — ברוסיה, ועל

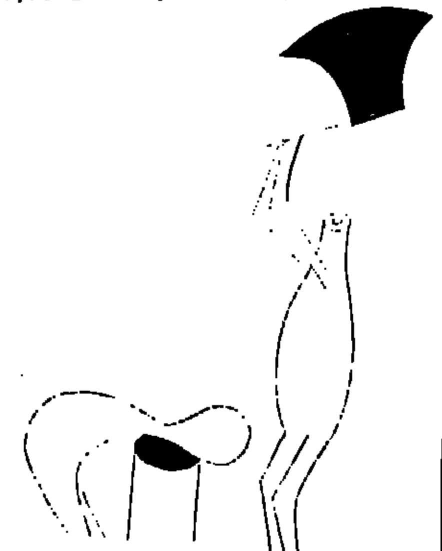

משטר קומוניסטי. המהפכה עוררה גל של שמחה ותקווה בכל העולם. המאמינים ברוסיה התעלמו מכך שהמשטר הזה איננו דמוקרטי, אלא בנוי על עיקרון הקרוי „דיקטטורה של הפרולטריון", ונאחזו ברעיונות השוויון החברתי והכלכלי שבמהפכה.

מהו הקומוניזם? פירושו המילולי — משטר של שיתוף מלא. המדינה כולה היא „קומונה", שבה הכל שייך לכולם. לתושבים יש קניין משלהם רק במה שקשור בחיים הפרטיים שלהם: דירה, רהיטים ומכונית. אך אין בעלי רכוש ציבורי בשום תחום. אין בתי־חרושת פרטיים, אין בעלי חוות פרטיות לחקלאות, אין בנקים פרטיים. בכל אלה מחזיקה המדינה, שהיא מייצגת כאילו את כל התושבים. לכן הרכוש שייך, להלכה, לכולם.

ומהי ה„דיקטטורה של הפרולטריון"? ראשי המהפכה התנגדו לדמוקרטיה בסגנון המערבי. הם טענו, שכאשר יש חופש פוליטי וכלכלי שולטים למעשה בעלי הכוח הכלכלי, שלהם הרכוש והכסף הדרושים לשלוט. לכן אין בברית־המועצות עד היום בחירות חופשיות, עיתונות חופשית, וחופש לפעילות כלכלית. לכאורה, כך אומר העיקרון, זו דיקטטורה. למעשה, זה הדבר חיובי, כי השליט אינו דיקטטור יחיד, אלא העם העובד כולו — שהוא „הפרולטריון".

הרבה אכזבות, עיוותים ופשעים נוראים נעשו בברית־המועצות. תקופת ה„גלאסנוסט" הנוכחית נראית לרבים תקופה של אור. אך עבור מי שמחפש בשורה חברתית השאלה החשובה היא מה בין קומוניזם לסוציאליזם. הסוציאליזם הוא כלל הצורות החברתיות, ברעיון ובביצוע, שבהם מחפשים פתרון חברתי לבעיות בני האדם. לא כל אדם לנפשו, לא תחרות פרועה או מתונה על הרכוש והכסף, אלא פתרון מטעם החברה כולה תוך נסיון להגיע לשוויון בחלוקה בכל התחומים.

הקומוניזם מימש בצורה קיצונית רעיון אחד של הסוציאליזם — חלוקה של הרכוש וההון. הוא התעלם משוויון בתחומים אחרים, כמו השוויון בהבעת דעות, השוויון בהענקת חופש פעולה לכל אדם בכל תחום, שהוא תמצית הדמוקרטיה. הקומוניזם הוא סוציאליזם ללא דמוקרטיה, וכל עוד הוא כזה קשה לקבל אותו כתשובה טובה לשאלה מהו המשטר החברתי הרצוי.

רוביק רוזנטל

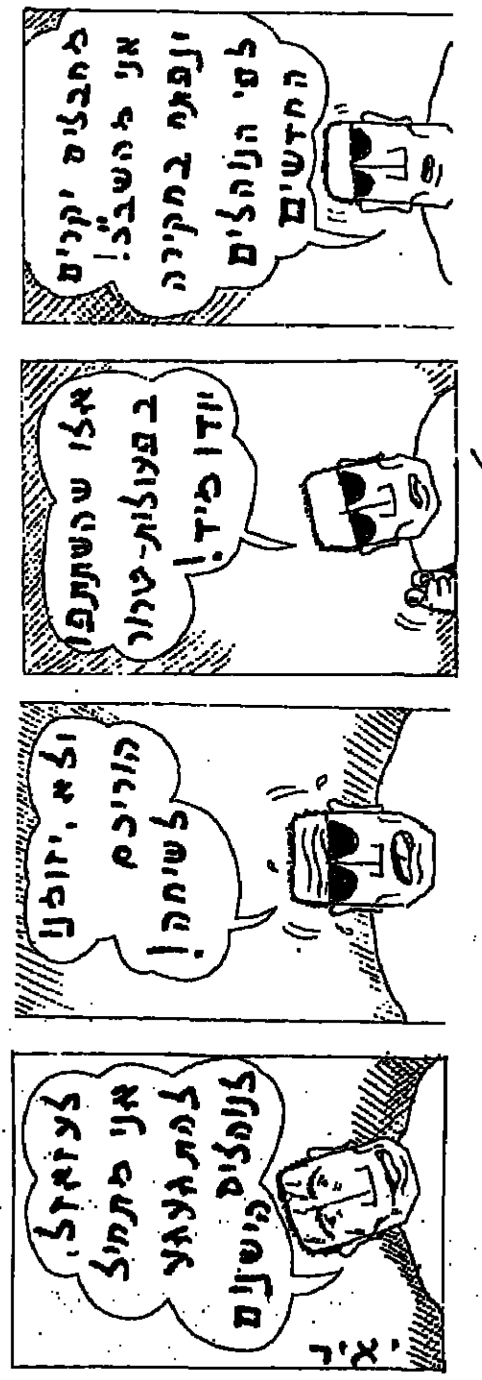

דיבור שומר

אני והקומוניזם

כמה מאירועי היומיום שלי:

אני הולך בתחנה המרכזית, ומוכרי ירקות צועקים לעברי — לזה בחולצה הכחולה — קומוניסטו אשפיסטו!

ילד בגיל ביה"ס היסודי מטיח בי: שמוצניק, קומוניסט.

בשיחה עם צעיר ממעלות אני נשאל: אתם בשומר־הצעיר קומוניסטים נכון?!

„קומוניסט" — מעין קללה מהורה שקשורה לבריה"מ. ולא שאלה שמקללים יודעים הרבה על בריה"מ, אבל ברור שהיא מנוגדת לארה"ב, ולכן מוקצה מחמת מיאוס.

ואני, באמת אינני חושב שמה שקרה בבריה"מ במשך שבעים השנים האחרונות, מזדהה עם המושג „סוציאליזם" (או בווריאציה אחרת — „קומוניזם"). להיפך, מה שקרה שם, מנוכר ומנוגד לא במעט לצדק הסוציאליסטי, ובוודאי שאינו יכול לשמש דוגמה ואבן־בוחן לערכיו ולעקרונותיו. לכן, יתכן, שכל מה שאנחנו יכולים לעשות ביום השבעים של המהפכה הוא להדליק נר זכרון לאותם ערכים שחרטו האידיאליסטים והאידיאולוגים הראשונים שלה על דגלם, ושנמחקו וטושטשו ברמס של מליונים.

אלא שזה אינו מבטל את רעיונות השוויון, השיתוף והצדק החברתי, אליהם אנו ממשיכים לשאוף ולקוות, למרות שלא תמיד אנו פועלים לקראתם במידה מספקת.

ארז

אגדה

חלק ב'

הכריש ענוג הלב

רשת הדייגים היתה חזקה ביותר. הכריש נוסף בכוח ובעוצמה בזנבו החזק, עד שכאב־ראשו גבר שבעתיים. הוא התאמץ בכל כוחו. בשיניו, כמובן, היה חותך בקלות כל רשת, אבל במצבו לא הצליח. במהרה שמעו הדייגים כי משהו קורה, והגיעו בסירותיהם המהירות ובצילצליהם גרשו את הכריש השמן כך שאף אחד לא יכול היה עוד להציל את הסרדינים הלכודים ברשת. הדייגים הוציאו את שללם אל החוף, הם לא גילו כל רחמים ביחס לכרישים או לסרדינים. הם חשבו רק על ילדיהם, שלמזונם נאלצו לדאוג.

עצוב, שחה הכריש משם והלאה. הסרדין הקטן התייפח כל־כך עד שלא שמע או ראה דבר, ושוב שכח להודות לכריש על עצם הנסיון שלו להציל את שבטו. רק כעבור שעה ארוכה התבייש בכך. שאר שוכני הים לא תפשו בכלל את התנהגות הכריש ולא ידעו כלל איזה עוול הם עושים לו כשאמרו —

הנה, המפלצת הארורה השמנה. היא בעצמה כבר איטית מדי כדי לתפוש דגים, אבל היא ממש מתרוננת כשהיא רואה שהדייגים משמידים אותם.

למרבה המזל, לא הגיעו הדברים האלה לאזני הכריש ענוג הלב.

באותו לילה עצמו שיברה רוח סערה עזה ספינה שעגנה לא רחוק מהנמל. אנשים רבים היו עליה, ביניהם גם ילדים. סירות ההצלה היו מועטות. קול צעקה עלה מכל הכיוונים, רבים איבדו עשתונותיהם. שריקת הרוח הסוערת ורעם הגלים החרישו כליל את הקולות, ואי־אפשר היה לשמוע מי צועק ומה. זמן רב לא הבחינו כלל בנמל בסימני האסון ולא מיהרו לבוא לעזרה. אך למרבה המזל עבר במקום הכריש ענוג־הלב. הוא הבחין באחד הילדים המפרכס במים וידיו חובטות לצדדים. למרות שהילד ידע קצת לשחות, הפריעו לו הבגדים ובבת־אחת התחיל לטבוע. הכריש מיהר לשחות אליו והגיח תחתיו את משטח גבו הרחב. מישהו מבין האנשים המצטופפים על סירת ההצלה הבחין בנעשה, וצווחות עלו מפי כולם, ובמיוחד מפי אלה שנזרקו למים ובתנועות שחייה התאמצו להחזיק מעמד בגלים הגבוהים.

הצילו! זרועו כרישו מי שיכול, יציל את עצמו לברוח, כרישו

הגלים הכבירים גאו מעלה־מעלה ובקול שאון נורא החרישו את קולות הצעקה, ואילו הכריש אסף אליו את כל הילדים, בזריזות כה רבה, כאילו משמני בשרו לא מפריעים לו כלל. והילדים, תפשו מהר יותר מן המבוגרים שמכריש זה לא נשקפת להם סכנה. הם החזיקו בקשקשים, בזהירות, שכן קשקשי הסנפיר חדים למדי. והכריש, שעל גבו חמישה־שישה ילדים, פנה לעבר החוף.

לבסוף הבחינו אנשי־החוף במה שקרה לאונייה, ומכל עבר התחילו הצופרים לשאוג, וסירות וספינות־מנוע עשו את דרכן במלוא המהירות לעבר מקום האסון.

באותה שעה היה הכריש מאושר כפי שלא היה מאושר מעודו. גם הילדים היו במצב־רוח טוב. עבורם היה המסע משמח ומרגש, והם צחקו לנסיעה המפתיעה על־פני הים הסוער. הילד שנמצא קרוב ביותר לראשו הכביר של הכריש, ליטף את סנפיריו הענקיים, והכריש שכח לגמרי את כאב־הראש שלו, את הפצעים שהשאירה בו עקירת השיניים ואת צערו הישן. לבסוף הגיע למקום המים הרדודים, שם נרגעו הגלים בהדרגה, ושם התעכב עוד מעט כדי להוסיף ולשחק עם הילדים.

אלא שגם הכריש וגם הילדים לא שמו לב למה שקרה סביבם. הם לא ראו שהדייגים מתקרבים אליהם ובידיהם צלצלי ענק ורובים. והדייגים לא ידעו שישנם כרישים טובי־מזג וכי זה שכאן הציל את כל הילדים. יש אי־הבנות איומות לפעמים בחיים. כידוני המוות ננעצו עמוק בגופו השמן של הדג הענק. הילדים פרצו בבכי, והדייגים חשבו שסיבת הצעקות והיללות נעוצה בפחד הנורא שעבר עליהם. הם חשבו איך להוציא את הכריש מהים, כי עבור כל כריש שהורגים ניתן לזכות בפרס גדול, משום שמהכבד שלו אפשר להכין שמן דגים וויטמינים, ומן הבשר — קמח דגים.

אבל הים לא רצה להניח את אחד מיצוריו בידי אנשים חסרי־נשמה, והגלים גרפו את הכריש חזרה אל המעמקים.

איבן איבנוב

תיק שכל

חידה היסטורית

פרסנו מההיסטוריה פרוסה שהשפעתה ניכרת עד היום. נסו לגלות את שרשרת האירועים המתוארים ואת המושגים המורגשים. (אמיר בן־שלום).

עצותיו של הנזיר עוצר הדם, לניהול הראשונה כמעט ומוטטו את האומה. השביתות, וההמהומות של הפועלים והאיכרים ועריקה המונית של החיילים מהחזית הביאו להתפטרותו של הרודן ולהקמת ממשלה זמנית של המעטים והסוציאליסטים.

בכל המדינה נבחרו ועדים, הוקמו מועצות של פועלים ואיכרים, הותר חופש העיתונות, כוננה מיליציה עממית ושוחררו אסירים פוליטיים. ביניהם יוסף איש הפלדה, שלימים שלט שנים רבות. עם זאת, לא השכיל הנסיך (ששמו כשם של עיר) אשר עמד בראש הממשלה להבין שמחויבויותיו לפועלים ולחיילים חזקה מהתחייבויותיו לבעלי הברית, הוא המשיך במלחמה ונאלץ להעביר את השלטון למנהיג הסוציאליסטים. אולם, גם הלה המשיך בדרכי קודמיו עד כי, לאחר קרבות קשים ומרים, היה מצב הלוחמים בכי רע. האויב, אשר קיווה להחליש במעשה זה את הצבא אישר את המעבר דרך אדמתו לאוליאנוב, בקרון סגור, מארץ ניאטרלית שם שהה בגלות.

הסיסמה „לחם — אדמה — שלום" נפלה על אוזנים קשובות ובמשך שבעה חודשים הגדילו הרבים את כוחם. גם הנואם הצטרף אליהם והוחלט על התקוממות המזויינת. בליל ה־24 נכבשו המבצר והארמון והשלטון שוב עבר ידיים, הממשלה הקודמת נכלאה, נאסר חופש המסחר, בתי החרושת הולאמו, עיר המדינה הועברה ואפילו לוח השנה צעד קדימה. המו"מ לשלום עם המרכז הביא לחוזה, שמשמעותו הפסד שטחי אדמה נרחבים וויתור על המערביות.

המתנגדים הבהירים, ובראשם אנשי אצולה והכמורה, יצאו למלחמה אזרחית. במשך שלוש שנים נספו מליונים והצד שעל שמו הסרט ניצח לבסוף ושולט עד היום.

(פתרון בשבוע הבא)

אמיר בן־שלום

גדי יציב

המעילה הגדולה

שפורסם דו"ח ועדת לנדוי על השב"כ, חשבתי על הזיקה ההיסטורית שלנו לארץ־ישראל. מה הקשר? זה הקשר ואין בילתו: בתנאים הפוליטיים השוררים בארץ־ישראל בתקופתנו, מי שמבקש לבטא את זיקתו לארץ ישראל על־ידי שליטה בכל מרחביה — מקבל את דו"ח ועדת לנדוי. האמת המלוכלכת, שראתה אור־יום מעל דפי הדו"ח הזה, היא המצע האמיתי של כל חסידי ארץ־ישראל השלמה, של גוש אמונים, של הליכוד — של כל הכוחות הדוחקים בנו להמשיך ולשלוט בלמעלה ממיליון בני־אדם בניגוד למאווייהם הלאומיים. כל השאר, השירים והסיסמאות, ותמונות הילדים ההולכים לבתי־הספר באריאל ובעמנואל, ובריכות השחיה החדשות, והמועדונים שנפתחים שם — כל אלה אינם אלא קומה שנייה ורופפת, שתלויה וקבועה על התשתית המוצקה והאיתנה של אלפי אנשי שירות הביטחון הכללי המכלים את ימיהם ואת לילותיהם באיתור מחבלים, ברדיפה אחריהם, בחקירתם האלימה, ובהבאתם לדין על מנת שיצאו ממנו אשמים על יסוד ראיות כאלה או אחרות, ואם אין כאלה אזי אחרות.

מי שרוצה באמת להיטהר ולהיות נקי חייב עכשיו לפשוט מעליו את כל מחלצות התמימות וההיתממות, ולהתנער ממעטה הצדקנות וההתחסדות — ולהביט אל הלכלוך ישר בעיניים: אין שחר להבטחות ששמענו מפי ראש הממשלה שמעכשיו הכל יהיה בסדר, ובאילו כל מי ששיקר עד כה — ידבר אמת בלבד מכאן ואילך. לא נכון. הכל ימשך כפי שהיה — עד שלא נסתלק משם. למי נועדו כל ההבטחות הללו — ולמי בכלל נועדה ועדת לנדוי? לנו הם נועדו, לנו ולשכמותנו. הם יודעים שחשוב לנו מאוד שמצפוננו יהיה טהור, וחשוב לנו שמערכת המשפט תהיה תקינה, ושדעתנו איננה סובלת מצב עניינים כפי שהתגלה בפרשות קו 300 ונאפסו — ולכן הם עושים דברים כלשהם כדי להניח את דעתנו, ולפייס אותנו, ולהשקיט את מצפוננו — על מנת שקולנו לא ישמע. הם רוצים שנדבר על הסתבכויות השב"כ במנותק מן השאלה הפוליטית הגורלית ביותר לגבינו: הם רוצים שנדון בכך שלא בהקשר לצורך הדחוף להביא שלום לארץ. הם רוצים לשמור לעצמם את הסיסמאות החגיגיות על זיקה היסטורית לארץ הזאת, כשהסיסמאות הללו תסינות ומוגנות מן הביטויים הקונקרטיים ההכרחיים שלהן, שהבולט בהם היום הוא דו"ח הוועדה הזאת. לא לתת להם, בשום אופן — לא לתת להם.

הגיע הזמן לקחת את כל הסקנדלים והפרשיות והשערוריות הללו ולהעלות אותם אל הרמה הגבוהה שמשתוללים בה עדיין ברוב־הדר וכמתק־שפתיים כל האידיאולוגים של מחנה הסיפוח, מגאולה כהן ועד דן מרידור — ולהכניס לחדר האורחים המפואר של אהבת הארץ שלהם את כל השלדים והגולגלות שניסו להסתיר עד כה בירכתי המרתף: הנה

אתם מדברים על אהבה, אבל אהבה היא מושג חסר־פשר עד שלא מתבררת הדרך שהאהבה הזאת באה לידי מימוש — ואהבת הארץ שלכם איננה מתממשת אלא בכך שאנחנו עצמנו מכוערים יותר, אלימים יותר, שקרנים יותר, צבועים יותר. יתר על כן: גם אתם אינכם יכולים לחגוג כאן, לאור מנורות, בחדר האורחים הזה של ההתנחלויות, והזיקה ההיסטורית, וההבטחה האלוהית, ועוד כל מיני רהיטי־פאר כמותם — אלא אם אתם שולחים החוצה, אל הקור ואל החושך, מושלים צבאיים וסוכני־חרש, בלשים ומשתפי־פעולה־בשכר, שוטרים ומפזרי הפגנות, חוקרים־זייפנים וסוהרים אלימים, כדי שיבטיחו לכם את המשך החגיגה. מי אתם ומה אתם בכלל בלעדי כל אלה? כך בדיוק שואל אתכם בקול גדול דו"ח ועדת לנדוי.

ואל תגידו לנו שמעכשיו יהיה הכל בסדר. אנחנו איננו שותפים לאנחת הרווחה שקראנו בכמה עיתונים, שכביכול יש גם צד מואר בכל החושך הזה, שהרי היה לנו אומץ וחשפנו, וגילינו, וניתן לפיכך לתקן את דרכנו. ליהפך: עכשיו יהיה יותר גרוע. עד היום היו רבים בקירבנו שחשבו שהכל זמני־מאוד. עכשיו מסתבר, שמרבית העם רוצה להישאר שם באורח־קבע. עד עכשיו חשבנו, שרק באשמת הערבים נמשך ונמשך מצב העניינים הבלתי נסבל הזה. עכשיו מסתבר שגם אנחנו מתקשים להיפרד ממנו. עד עכשיו חשבנו שהפער בין החוק לבין ההתנהגות החריגה עתיד להתחסל מתוקף כוחו של החוק — עכשיו כבר יש לנו המלצה שזה יהיה בדיוק ליהפך: שיתאימו את החוק לאותה התנהגות עצמה, על מנת שלא תהיה עוד חריגה. עד עכשיו חשבנו, כי בסופו של דבר תקום ועדת חקירה שתטהר את המערכת ותסלק משם את כל מי שידיו היו במעל — היום כבר אין טעם לחכות גם לאור הזה שבקצה המנהרה הרי ועדת החקירה כבר קמה וגם התפזרה, והודיעה לכל המעוניין: לא ניתן לסלק את כל מי שידו היתה במעל — כי יד כולם היתה במעל, וכל המערכת כולה היא מעילה אחת גדולה.

המערכת כולה היא מעילה אחת גדולה לא מפני שהמערכת נלחמת במחבלים, אלא מפני שהיא נועדה לשרת סיסמאות־כזב, שהופכות אוכלוסייה שלמה לאוכלוסייה של מחבלים. מי שלא למד עדיין אמת־יסוד זו מדו"ח ועדת לנדוי — לא למד בעצם דבר וחצי דבר הראויים להילמד בדו"ח הזה.

יהודה להב

קרן הצבי של הרבנות

יבואנים הזוקקים להיתרי־כשרות מטעם הרבנות ייסדו קרן בשם „קרן הרבנות הראשית". הרבנות הראשית שיגרה באחרונה מכספי הקרן לסיורים בחו"ל חמישה שליחים: אחד מהם לקניה, השני למזרח הרחוק ושלושה נוספים לסיור משולב של שלושה שבועות בהונגקונג, בתאילנד ובסינגפור. בין המסיירים — רבה הראשי של גבעתיים, הרב יוסף גליקסברג, רבה הספרדי הראשי של בני ברק, הרב שלמה קורח והממונה על היבוא ברבנות הראשית, הרב יצחק יעקובוביץ. ייתכן שהיו יותר. לפי שעה ידוע רק על הללו. סיורי הלימודים האלה עלו 30 אלף דולר. זה מה שידוע; אולי עלו יותר.

לא ידוע כמה כסף הוזרם לקרן. לא ידוע גם מדוע מועדף, לצורך סיורים אלה, המזרח הרחוק. המסיירים אינם חייבים למסור דין־וחשבון על מעשיהם: גם הרבנות הראשית אינה חייבת למסור דין־וחשבון לציבור על אופן השימוש בכספי הקרן, בכלל, ועל מטרת הסיורים הללו, בפרט. משהו בכל זאת „מדיף ריח רע בממלכת הרבנות", אפילו על־פי אמות המידה שלה, כיוון שמנכ"ל משרד הדתות זבולון אורלב נזף במנהל הרבנות הראשית, הרב איתן אייזמן, על ששלח את אחד מעובדי מזכירות הרבנות הראשית לסיור בקניה.

אגב, ההוצאות יכלו להיות גבוהות יותר, אילו שליחי הרבנות יצאו לסיור בחברת נשותיהם. אך הם יצאו בגפם. שכן, כידוע, בת ישראל — כבודה פנימה. בן ישראל — כבודו בהונגקונג ובקניה.

לא ידוע במדויק מה קיבלו היבואנים בתמורה לכספים שהזרימו לקרן הרבנות הראשית. כאן השדה פתוח לניחושים והרשו לי לשער, כי הניחוש במקרה זה יותר קל מאשר בטוטו. בסיכום כללי ניתן לקבוע, כי הכשרות היא לא רק עניין הלכתי, אלא גם עניין כדאי. כדאי לרבנות הראשית; כדאי לרבנים המסיירים; וכדאי גם ליבואנים: ראשית, ההטרדות האפשריות בענייני כשרות היו עולות להם יותר מתרומותיהם לקרן. שנית, את התרומות לקרן ינכו ממס הכנסה. שלישית, מה שאי־אפשר לנכות, יגלגלו על מחירי הסחורה. כך שרק לנו זה לא כדאי. אבל למי איכפת מאתנו?

* * *

לאחר שוועדת־לנדוי קבעה בדו"ח שלה על שיטות החקירה של השב"כ, כי בתנאים מסוימים מותר לחוקרים להשתמש במידה מתונה של אלימות פיזית, הרי מן הדין יהיה לפרסם מדריך שימושי, שיבהיר, מה זה „תנאים מסוימים" ומה זה „אלימות פיזית מתונה". שאם לא כן, בעוד זמן־מה יהיה צורך בוועדה חדשה.

בערך כך:

● סטירה המעיפה עד שתי שיניים — בגדר הנורמה;

● משלוש עד חמש שיניים — נזיפה;

● מחמש שיניים ומעלה — העמדה לדין משמעתי;

● מכת חשמל מותרת עד 100 וולט; יותר מזה — רק על־פי אישור הדרג הגבוה. מכת חשמל באשכים — רק לנחקר עיקש במיוחד; לנשים — אסור בהחלט.

● ההגדרות בדבר כיבוי סיגריות: על חלקי גוף מכוסים — „אלימות מתונה"; על חלקי גוף גלויים — ריתוק מחנה לשבוע.

וכו' וכו'. אזהרה: אם מעשי האלימות המתונה יועלו בבית המשפט — העונש הצפוי, יהיה כפול; אם הם יגיעו לידיעתם של עיתונאים — העונש יוחמר פי חמישה.

גיורא מנור

ציד־מתנות

מאז עמדתי על דעתי, ולמעשה עוד לפני כן, אהבתי לקבל ולתת מתנות. שתי פעולות אלה יש בהן תענוג, אבל גם סכנה מסוימת. לכן היתה זו הפתעה בלתי נעימה עבורי לגלות בגיל בית־הספר התיכון את הפסוק המוזר בספר „משלי": שונא מתנות יחיה." או.קיי., יחיה, אבל לא כל כך טוב, כי ללא אחת הצורות הנאות של קשרים אנושיים. בחירת מתנה יכולה, כמובן, להפוך בקלות לעינוי. כי יש אנשים, שממש קשה לנחש מה ישמח את ליבם. בייחוד בימינו, כשפחות ופחות אנשים מעשנים, כשהשוקולד ובכלל כל דבר מתוק הופכים לאויבי האנושות במצוות הרופא או הגיל (מעל גיל 60, כל דבר מהנה הוא לא מוסרי או מזיק לבריאות...), ואין טעם והיגיון להביא ויסקי במתנה למי שמתנזר מאלכוהול, וכאלה יש במקומותינו לרוב. ויש סוג דברים, שאפשר להעניק רק למי שאתה מכיר היכרות קרובה באמת: בגדים, תכשיטים, או ספרים. כי לשם כך אתה חייב לזכור בעל־פה את האינוונטאר, כדי, מצד אחר, לקלוע לטעמו של המקבל, אבל גם להימנע מכפילות. שלא לדבר על מידות נכונות, וה "L-M-S"... בכר כילד שנאתי מאוד את המסתוריות, האופפת בדרך כלל ימי־הולדת או חגים־של־מתנות (חנוכה, חג־מולד). לא היה בי הכוח הנפשי, להתענות בסתר בספקות, האם מה שאקבל יהיה באמת מה שנפשי מבקשת, כי לא שיתפו אותי בקניה. האם הסברתי את עצמי כראוי, או שמא אאלץ לרוץ לחנות, ולעסוק במלאכה בזויה של „החלפות", לעמוד באכזבה של מתנה כמעט נכונה, אבל לא בדיוק. אולי אני שונה מאחרים, אבל הציפייה איננה מגדילה אצלי את ההנאה. להיפך, זה עינוי מיותר. הפתעה טובה היא, אירוע, שלא מצפים לו: אחד התענוגות שלי הוא לטייל בעיר רחוקה, לחפש בחלונות הראווה משהו מיוחד, שלא יהיה כבד ממאתיים גרם, לא יתפוש מקום רב מדי במזוודה. יהיה אותנטי ומיוחד למקום, ולא יעלה יותר ממה שהתקציב הדולרי מרשה, ולמרות כל המגבלות הללו יתאים למי שהמתנה נועדה לו. ציד־מתנות ביערות הפרא של בתי־מסחר גדולים או שווקים רחוקים הוא, עבורי לפחות, אחד האמצעים הטובים כנגד הגעגועים הביתה. השקיות, הקופסאות הזעירות, עטיפות הפלסטיק המיתווספות לבגדים ולניירות בתיק הם כמו זכרונות של העתיד. מפרעות על חשבון הפגישה הבאה בכלות המסע.

הצורה הקלה ביותר, ונעדרת התענוג היא המתנה הקולקטיבית. למישהו בעבודה נולד משהו, מישהו מתחתן או פורש לו, והכל חשים איזה צורך פתאומי לבטא את צערם או שמחתם, בהתאם למקרה, על שהקולגה ייעלם מהנוף. אוספים מגבית, ומטילים על המזכירה למצוא משהו ניטראלי, בלתי אישי, ושלום על ישראל.

נתקלתי בתופעה מוזרה, שאנשים בעלי אמצעים, עשירים באמת, נוטים לתת מתנות רציניות רק לאחרים במצבם, כלומר, כאלה שבאמת לא זקוקים לכך. או ממציאים מיני תירוצים, כגון לא להביך את מקבל המתנה ה„עני", שלא יוכל, בבוא העת, להעניק משהו בגודל דומה, רצון שלא להעליב את המיסכן ושאר אמתלות נבובות, למעשה כל אלה הן פשוט רציונאליזציות, הבאות לשמור על הסולידאריות המעמדית של בעלי־האמצעים הבלתי מוגבלים (במילים פשוטות: הקמצנות). במצב קשה במיוחד מצויים אמנים העוסקים בציור או בפיסול. מצד אחד, קל להם להעניק מתנה של ממש, ומצד שני יש בעיה רצינית, כי שמא התמונה או הפסל יהיו „פיל לבן", שהמקבל ייאלץ להציגו, בדירתו לעולם ועד גם אם אין כלל הדבר לטעמו, כדי לא לפגוע באמן.

מבחינה זו, מצבו של הסופר כביכול טוב יותר. ספר אינו תופש מקום רב (ולא צריך להאכיל אותו ולמצוא לו מקום מתאים על הקיר). אבל המו"לים למיניהם — על כל פנים אלה שנתקלתי בהם עד כה בחיי עמוסי הנסיון... — קמצנים להפליא.

יוסף מונדי ■ רשימות מן החבית

של מי החגיגה הזאת?

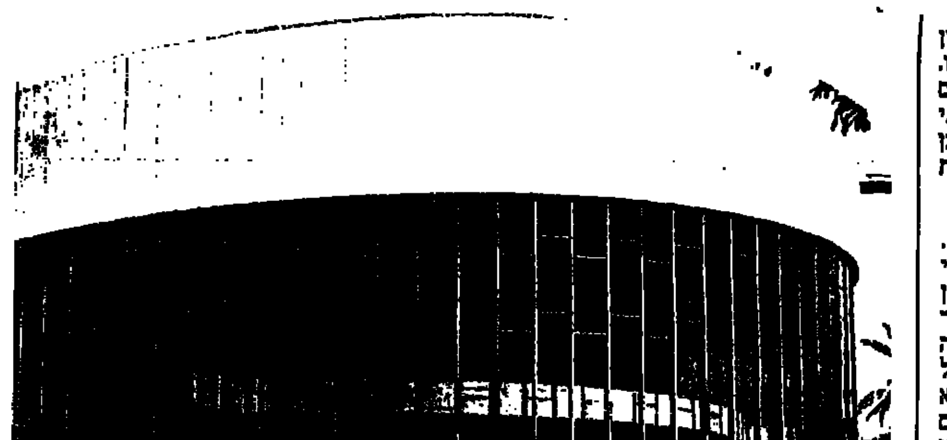

עיתונות העברית צוהלת. תיאטרון „הבימה" חוגג שבעים שנה להיווסדו. אני לא שותף לחגיגה הזאת והיא גם אינה מעניינת אותי. מאחר שהעליתי בהבימה כחמש הצגות אני מכיר את הבניין, ולכן אסביר את סלידתי מחגיגה מטופשת ומיותרת זאת.

כיום, מוגדר מוסד זה כתיאטרון לאומי. ראשית, ללא כל קשר לפעילות התיאטרון, לי אישית יש התנגדות מוחלטת להגדרת „תיאטרון כמוסד לאומי'. עצם המונח „לאומי" מחייב אותך לחשוב במושגים נומבסטיים, והאסוציאציה הראשונה שלך היא למשהו החייב להגן על המולדת. שיהיה ברור, שום תיאטרון הוא לא לאומי, תיאטרון זה בסך הכל בנין בו מתרחשים אירועים תיאטרליים. „לאומי" היא המצאה די חדשה, השייכת למאה ה־19, והקשורה בהתעוררות הלאומנית של עמי אירופה המרכזית. אם גם לאנגלים יש תיאטרון לאומי (הנשיונאל), הרי בל נשכח שעד היום אנגליה היא מלוכה. בצרפת, למשל, לא קיים מושג כזה; התיאטרון המרכזי הצרפתי הוא „קומדי פראנסז", שנוצר על ידי מולייר כאשר התיישב בפאריס, והמלך לואי ה־14 תמך בו כלכלית. אמנם, לאחר מלחמת העולם השנייה, הקים הבמאי ז'אן וילאר תיאטרון לאומי, אבל ליד המונח „לאומי" הוצמד התואר „עממי". היינו, התיאטרון הזה בא לשרת את ההמון, או יותר נכון, להשתדל להעלות את ההמון לרמה הגבוהה של התיאטרון: וכידוע, בתחילת דרכו ז'אן וילאר לא התפשר והעלה את המחזות המהפכנים ביותר שנוצרו בצרפת, החל מראשית המאה ה־20. הכוונה היא למחזאים כמו אלפרד ז'ארי וכמו גם הסוריאליסט ויטראק.

עכשיו, לעצם המושג תיאטרון. כן, הוא אינו יכול להיות לאומי, מפני שמקורו מאותה חגיגה דיוניסית לכבוד האל בכחוס. לפי מיטב הכרתי המחזה של אוריפידס, „הבכחאי", מסמל ומתרגם לציבור הרחב את משמעותה העמוקה של אמנות התיאטרון. כידוע, במחזה דיוניסוס מגיע לטבאי כדי להשליט את פולחנו, ואילו המלך, פנטאוס, השליט הכל יכול, הממונה על החומר, מנסה לסלק את האל ואפילו כובל אותו וכופת אותו באזיקים. בהיותו אל, משתחרר דיוניסוס מהאזיקים המטופשים והופך לפר. ההמשך ידוע: דיוניסוס משליט את הפולחן שלו, אמו ואשתו של פנטאוס מצטרפות לפולחן ואילו המלך הטיפש מתחפש לאשה, כדי לעקוב אחר מעשיהם, ונשחט על־ידי אמו ואשתו.

כן רבותי, זו משמעות התיאטרון. אנטונין ארטו הבין היטב את המסר של „הבכחאי". שום שלטון חומרי, שום דגל ולאום לא יוכלו להשתלט על הזרמים האדירים, החייבים להרעיד את הבמה עת עוסקים אנו במצבו ההפכפך והמטורף של הגזע האנושי.

העליתי ב„הבימה" כחמש הצגות, ולמעשה, את הקריירה הבימתית שלי התחלתי בתיאטרון „הבימה", כשהוצג המחזה הראשון שלי, „חור ליד הים". ברור, שיש לי סנטימנטים עזים לתיאטרון. בזמנו, היה יקר מאוד ללבי ואפילו חשתי גאווה עצומה, בשעה שביימתי את מחזהו של ברנר „מעבר לגבולין". ידוע, שתיאטרון מנוהל בדרך כלל באמצעות תככים ועמדות־כוח. לפעמים, ההצגה המתרחשת מאחורי הקלעים היא פי כמה וכמה מעניינת מזו המוצגת על הבמה. לא פעם, כדי להגיע לביצוע בימתי נכון, עוברים הבמאי והמחזאי תהליך גהינומי בדרך להגשמת מטרתם. כבר מתחילת הקריירה האמנותית שלי למדתי שזה חלק מהעניין, אך אין לי ספק שכל הקרבות הללו הם לא יותר מבזבוז זמן ואנרגיה יקרה.

כמו קאטו הזקן, אשוב ואזכיר שתיאטרון „הבימה" התחיל כתיאטרון חובבים. מבחינתי, היתה זו מהפכה אדירה. ראשית, היה זה תיאטרון אוונגרדי במלוא מובן המילה. מקימיו החליטו לשחק בעברית כבר במוסקווה, והמחזה שהעלה אותם על המפה היה „הדיבוק" לאנסקי, בבימויו של אמן ארמני בשם ואכטאנגוב. יש הטוענים, ש„הדיבוק" הוא מחזה שטחי, או מה. עובדה, שהמחזה הזה, המוגדר כשטחי — לא נס לחו עד היום הזה, ובמאי טוב יכול לבצע אותו ולתת לו את הפירוש העכשווי ביותר. בעיני, „הדיבוק" היה ונשאר מחזה מהפכני. יותר מזה, הוא נכתב באותה רוח שאיפיינה את הפילוסופיה של אמפדוקלס מאגריג'נטה, אשר טען שלאהבה כמו לשינאה כוחות אמיתיים, היכולים לשנות את התבל מהמסד עד הטפחות. כפי שידוע לנו, במחזה חנן הדיבוק מצליח לבסוף להתייחד עם לאה אהובתו, גם לאחר שהיא מוציאה את נשמתה. משמע, שהאהבה מנצחת הן בעולם הזה והן בעולם הבא. כאמור, המחזה הזה, המהווה ביקורת חריפה ביותר לחיים הקרתניים של העיירה היהודית, ואפילו של הדת היהודית כפי שהיא התפתחה בגולה, בא לבטא את התעוררותו הפנימית של העם היהודי, אשר חיפש סוף־סוף פתרון חילוני וממשי.

לתיאטרון „הבימה" של היום לבין תחילתו אין כל קשר. אנשי התיאטרון הקודמים נעלמו מזמן. שמעון פינקל היה האחרון ולמרות כמה חטאים ודאיים האיש הזה ידע לגלות מדי פעם אומץ אמנותי. הוא זה שהציג לראשונה את אלוני ואפילו לי נתן הזדמנות בימתית. יותר מכך, למרות הגישה המגלומנית — לפינקל, בניגוד למנהלים הנוכחיים, היתה השכלה דרמטית מהממת, ולפחות בהיותו מנהל אמנותי, היה איש בעל ידע מדהים בכל הקשור בדרמטורגיה העולמית. אף־על־פי־כן, תיאטרון „הבימה" הפך, בזמנו של בן־גוריון לתיאטרון הפועל במתכונת בולשביקית. בל נשכח, שהמחזה „זרוק אותו לכלבים" הוצג ב„הבימה" של הימים ההם.

פינקל הלך, דור ילידי הארץ השתלט על התיאטרון. כמעט אף אחד מהם, לא יוסי יזרעאלי ולא דוד לוין, הוכיחו אומץ אזרחי ורוחני. גרוע מזה, בזמנו של דוד לוין, התיאטרון הידרדר עד הפיכתו לתיאטרון פשנלי (ולי אין כלום נגד פשנל — נהפוך הוא, הוא איש לא מסובסד והוא מסכן אך ורק את כספו). כשלעצמי, ראיתי רק שני מחזות מעניינים בתיאטרון „הבימה" בשנים האחרונות. הראשון הוא „החולה המדומה" בבימויו של קלוד רג'י הצרפתי ובכיכובו של יהודה אפרוני. חשוב לציין, שהמחזה הוצג רק שבע פעמים. השני, שהוצג לפני כשנתיים הוא מחזהו של האמריקאי דויד מט, שאף הוא לא זכה להצלחה והורד עד מהרה. כשעבדתי ב„הבימה" הייתי נכנס מדי פעם להציץ בהצגות אחרות. בכל פעם, הייתי נדהם שוב מאותה נטייה חולנית לרדת עד הסוף לטעמו הנמוך ביותר של הקהל, על־ידי הצגת מחזות בטוחים בבימויים מצחיקים, עד אינפנטיליזם מוחלט.

העליתי ב„הבימה", בזמנו של דוד לוין, מחזה מפרי־עטי בשם „מחזור אלכוהולי". לשם כך נתנו לי את „הבימרתף". נכון, שאיפשרו לי להשתולל מבחינה בימתית, אך בל נשכח שכל זה נעשה במסגרת במה שלא חייבה כל־כך את הנהלת התיאטרון. יכולתי גם להרגיש חופשי, כיוון שעסקתי במציאות פריזאית ולא בבעיות חברתיות המטלטלות את מדינת ישראל. כשסוף סוף איפשרו לי להעלות את המחזה שלי, „המשיח", הדן במשיח־שקר החי עכשיו ומתחזה לשבתאי צבי, הועמדה לרשותי רק „בימת הבימרתף", למספר מצומצם של הצגות באולם בלתי־אפשרי של מאה מקומות, כשעל הבמה התרוצצו למעלה מעשרים שחקנים. במקרה ההוא הלכתי אל הכישלון עם עינים פקוחות, כיוון שאמרתי בלבי, שעדיף מחזה מוצג על הבמה, אפילו בתנאים נוראיים, מאשר מחזה כתוב היטב הנעול היטב במגירתי.

הבאתי את הדוגמה האישית שלי, כיוון שהיוצא מהכלל מלמד על הכלל. בימים האלה יש מלך חדש ל„הבימה", ושמו עומרי ניצן. את דעתי על עסקן תרבותי זה כתבתי מזמן. הרי הוא נולד מנהל ולכן גם הוכתר כמנהל. תחת שלטונו של עומרי, התיאטרון ממשיך את הקו של לוין, וגרוע מזה, הוא חדל לחלוטין להסתכן במשהו. לי ברור, שהתיאטרון הוא תיאטרון כל עוד הוא מעז להסתכן ולגעת בשן הכואבת ללא מורא וללא רחמים. כדי להמחיש את עליבותו של העושר הנוכחי אביא את הדוגמה של מחזה פרי־עטו של יוצר ישראלי. הכוונה היא ל„עותים" מאת מוטי בהרב.

את המחזה עדיין לא ראיתי, אבל ברור לי שבהרב מטפל בנושא חשוב מאוד, שהוא העקב־אכילס של החברה הישראלית. מחזהו של בהרב שכב שנתיים במגירותיו של עומרי ניצן. לבסוף, נאלץ המחזאי להעלות אותו בתקציב דל, תחת חסותו של פסטיבל עכו. איש אינו מפקפק בזכותו של תיאטרון להעלות את „מעגל הגיר הקווקזי" של ברכט, אך בעיני הנושא של „העותים" חשוב פי־כמה־וכמה מכל מחזותיו של ברכט, ויהיו אלה המחזות הגאוניים ביותר. הבעיה שלי, כאדם החי בארץ הזאת, היא לא הקולחוז הגרוזיני, אלא אותו נער עזתי העובד במסעדות התל־אביביות, ולא פעם מתוך נקמה, מאונן בתוך החומוס העתיד להאכיל את היהודי המעביד אותו.

הבעיה שלי היא מזהות הלאומית שלי כישראלי ושל הערבי כערבי. לא, אין לי כלום עם חגיגה מיותרת זאת, ומעל לכל, אני חש בחילה בשעה שאני רואה את מודעות־הענק המופיעות בעיתונות היומית והמכריזות, בסגנון של ברודווי, על „מעגל הגיר הקווקזי". עומרי ניצן הוא לא במקרה המנהל האמנותי של „הבימה". הוא מסמל את העיוורון של עסקני התרבות המקומית; ממש כמו אותו יצחק שמיר, המתעלם מהבעיה הערבית, כשהוא שקוע מבלי להרגיש בביצה לוונטינית, והחומוס מזמן הגיע לו לעיניים.

יעקב רבי ■ עוד הרהור

שני יהודים ופידל קאסטרו

בכמה עיתונים של יום ג', 27 באוקטובר, נתפרסמה ידיעה מניו־יורק: מעשה בשני אישים יהודים ששמם הולך לפניהם, שהלכו להוואנה של קובה ונתקבלו לשיחה ממושכת אצל ראש המדינה, פידל קאסטרו. אחד האורחים היה אדגר ברונפמן, נשיא הקונגרס היהודי העולמי, והאחר היה סגנו, המנכ"ל ישראל זינגר. קשה לומר שהיה זה אירוע חובק־זרועות־עולם. אמנם האישים שמדובר בהם נושאים רגל כלל־יהודי וכלל־עולמי, אבל כולנו יודעים שאין הקונגרס שלהם דומה במעמדו לקונגרס הציוני וכל שכן למדינת ישראל.

אלא תאמר שקאסטרו ירום הודו חפץ ביקרם של שני היהודים, ואולי ביקרם של יהודים באשר־הם־יהודים, ומה זה משנה אם הם אורחים של מעצמה זרה, אפילו עויינת — של ארצות הברית של אמריקה. דומה שלא בזה העיקר. אולי ברונפמן את זינגר נזדמנו לבירת קובה לא על שום שיהודים הם ולא על שום שהאי שבמרכזו של הים הקאריבי יקר בעיניהם, אל שמא דווקא מחמת היותו חלק מן העולם השלישי, ממש חלק ונחלה מברית־המועצות, הווי אומר, קובה ומנהיג קובה קרובים לליבם לפי שכבר ראו במסעותיהם הרבים כמה וכמה ארצות, ורק האפיפיור יכול אולי להתחרות עמהם בנידון דידן. הזכרנו את אבא קדישא, את האפיפיור יוחנן פאולוס השני, שמכל ראשי הכנסיות הקודמים והחדשים הוא מצטיין בכיתות רגליים מעיר לעיר וממדינה למדינה. בוודאי לא יכבד דבר זה משני היהודים שלנו, שאחד מהם הוא גביר אדיר, מכלל ידוע שרבים מאחינו בני ישראל, בייחוד הללו ששמם הולך לפניהם, היו נוהגים לשנות מקום, עוד מימי תרח ומימי אברהם ומימיהם של יוצא מצרים, עם נע ונד היו היהודים מאז הם זוכרים את עצמם. ואפילו עכשיו, כאשר ארבעה מיליונים יהודים יושבים בארצם, ארץ ישראל, עדיין כשישה מיליונים מקומם במעצמה שמעבר לים, וחולתם מאות אלפים נחיתים בכמה תפוצות, בעיקר בגרמניה וכידוע ובעוד כמה ארצות מזרח באירופה, בדרום אמריקה, באוסטרליה ובאפריקה הדרומית. מה לעשות, העם היהודי עודנו בעיקרו עם גולה, לאחר שזכה לשוב בחלקו לנחלת אבות. היפלא שפרנסי הקונגרס היהודי העולמי בכבודם ובעצמם יושבי־גלות הם ואין מקלים דבר?

ומכל מקום, אולי יש סיבה מסויימת לנטייתם של האורחים ברונפמן ושות' לקבוע להם מקום, ולוא לשעה קלה בלבד, במדינה קובה. נזכור מעשה שהיה בעבר הקרוב, בקיץ ראשתקד, כשארגוני הקונגרס היהודי באמריקה שקדו להכפיש את נשיא מדינת אוסטריה בהוציאם את לעזו כבעל עבר נאצי ואנטישמי. שמם של ברונפמן וזינגר נקשר אז עם שמו של ואלדהיים ורבים ראו בכך קשר של גאון ושל תפארת. אבל עכשיו, מי יודע? אפשר שהוקרתו או כעין הוקרתו של נשיא אוסטריה והיא תוחלת ממושכה, אמנם בעיני ארצות־הברית — ואלדהיים הוא שאנו, אבל הדלתות פתוחות לפניו ומערב, ומבחינה יהודית וישראלית עדיין לא ברור הרווח שהרוויחה ארצנו מהתרמת ואלדהיים. אולי נכונה לו באמת ובתמים תקופת כהונה ממושכה. כללו של דבר, עוד ייתכן שפרשת ואלדהיים תסתיים בחשבון הפסד לגבי ישראל. לא ייפלא איפוא אם פלוני־אלמוני ישיא לישראל עצה לעשות שלום עם ד"ר ואלדהיים, שנה וחצי לאחר הברוגז הגדול בתיווכו של כבוד הנשיא קאסטרו. יש אומרים שיודעי־דבר כבר השיאו את העצה הנבונה הזאת, תמורת סכום הגון של טבין ותקילין ישראליים לאוצר האוסטרי.

מילא. נו, לא יגיעו החברים לידי כך. קרוב יותר לשער שישראל תהיה נשכרת מן המחלוקת עם וינה. לא ייכון שלום, לא עתה ולא לעולם, בין אנשי הקונגרס היהודי העולמי ובין נשיאות אוסטריה. זו תהיה כריתה נואלת, כשם שעצם המסע הדון־קישוטי להוואנה של גבירים חובבי הרפתקאות ומסעות, יישאר בגדר מתהלה של עשירים ותו לא.

שלושה־עשר כהנא

נוח וקל מאוד היה לפוליטיקאים, לאנשי חינוך ולעיתונאים לשנוא את מאיר כהנא. הוא זר, הוא מתבטא בצורה דוחה, יש לו עוויתות בפנים, קטעים בעברו מעוררים דחייה, וכן הלאה. כך איפשרו הפוליטיקאים, העיתונאים, חלקם מתוך רצון וחלקם בשוגג, לכהנאות רבים נוספים להתבטא בחופשיות, לצבור כוח, עוצמה, ולעשות נפשות לרעיונות הכהנאיסטים. היום, אחרי יוסקה שפירא, מיכאל דקל, אלוף (מיל) רחבעם זאבי, רבני השטחים, ברור כי מבחינה אידיאולוגית סיעת כ"ך היא המפלגה השלישית בגודלה בכנסת ישראל.

אם בית־המשפט העליון לא יעצור את דהירתו של כהנא לכנסת השתים־עשרה, ישבו ליד הח"כ הבודד והמוקצה היום מחמת מאוס, בעוד כשנה, עוד שנים־שלושה כהנאות. אם כ"ך לא תוכל להשתתף בבחירות, יתחלקו הכהנאות בין התחייה, הליכוד, ש"ס, המפד"ל ומורשה. למי שיש בליבו ספקות, גם היום יושבים כהנא ורעיונותיו על ספסלי מפלגות אלו, לעתים עם מסיכה, לעתים בלעדיה.

בסיעה הגדולה בכנסת ישראל, סיעת הליכוד, יושבים ח"כים שהתבטאו לא פעם, בזכות רעיונות כהנאיסטים מובהקים. מיכאל דקל, הוא לא עוד סגן שר, ליד ממשלת ישראל, אלא הוא המקורב, מבין כל ח"כי ועסקני חרות לרה"מ יצחק שמיר. כהניסט גלוי אחר בחרות הוא סגן יו"ר הכנסת, מאיר כהן־אבידב. דעות מפחידות מאוד משמיע גם עוזי לנדאו, בנו של אחד מוותיקי האצ"ל וחרות ומראשיו, השר לשעבר חיים לנדאו ז"ל.

סיעת התחיה כולה מתבטאת כהנא, לעיתים מזומנות מאוד. למעשה, כמעט תמיד. יובל נאמן, גאולה כהן, גרשון שפט, אליעזר ולדמן ורפאל איתן, השמיעו לא פעם דברים שהם יותר מגזעניים נגד האוכלוסייה הערבית החיה בישראל. נאמן הציע טרנספר בכנס רשמי של מפלגתו. ארבעת עמיתיו השמיעו דברים דומים גם לתקשורת. ולדמן היה קשור במחתרת היהודית בשטחים. אומרים, כי רק בשל מעמדו אז, ראש ישיבה בקריית־ארבע, לא נכרך החבל חזק־חזק סביב צווארו. התחיה יודעת כי אלקטוראלית כהנא הוא איום. עם זאת, אידיאולוגית היא מרשרשת באותה ביצה. ולדמן גם הצביע בכנסת עם הגונן. שלושה בחרות, חמישה בהתחיה, וזה לא הכל. מי שקורא את עיתונאי המפלגות החרדיות רואה כי שם כהנא, הוא לעתים קרובות מאוד, הבן־יקיר־לי מאיר. לא בשל היותו רב, אלא בשם דעותיו. התמיכה של יוסקה שפירא מהמפד"ל, שר בישראל, בטרנספר

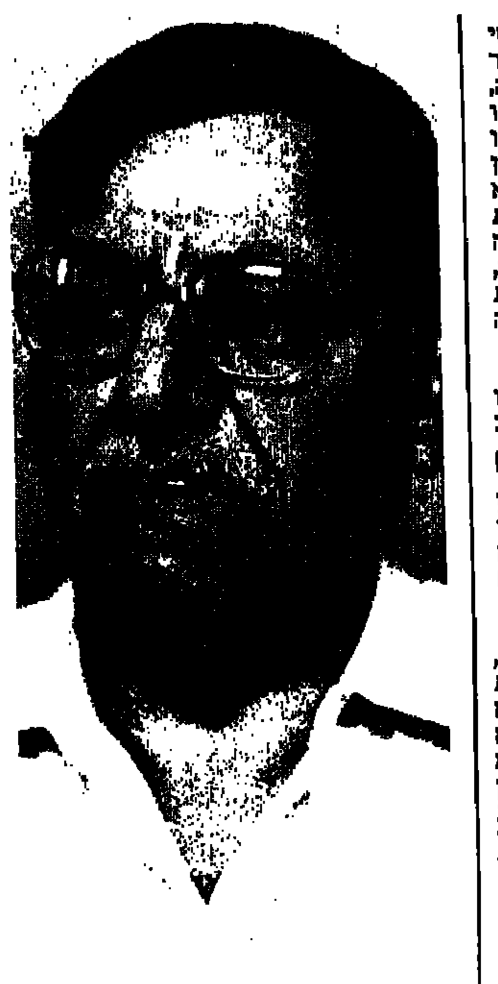

אבנר שאקי. עמדות כהניסטיות

יוסקה שפירא. טרנספר בתשלום

לערבים, ודעות גזעניות ואנטי־ערביות נוספות שהשמיע ועוד ישמיע בעתיד, אינן צריכות להפתיע איש. פטרון זה של המחתרת היהודית משמיע דעות אלו זה שנים. הפעם, משום מה, העיתונות ובעיקר יריביו במפד"ל קטלו אותו. שפירא, דרך אגב, נולד במפד"ל. אחר־כך הוא פרש ממנה, יחד עם דרוקמן, כדי להקים את מצ"ד. לבחירות האחרונות הלכה מצ"ד ברשימה אחת עם פאג"י (פועלי אגודת ישראל). לרשימה המשותפת קראו מורשה. במורשה מצאו הכהניסטים ממצ"ד — שפירא, דרוקמן וחנן פורת — כהניסט ותיק: אברהם ורדיגר מפאג"י. לאחר כשלונה של מורשה בבחירות לכנסת האחת־עשרה, החליטה מצ"ד לחזור למפד"ל כדי לכבוש אותה מבפנים. נראה, שהדבר עולה בידה. המזכ"ל הנבחר החדש של המפלגה, הרב יצחק לוי, הוא איש מצ"ד ומייצג את עמדותיה. גם פונקציונר נוסף בצמרת המפלגה, אורי אליצור, איש עפרה, הוא ממצ"ד.

יש לשים לב לדינמיקת התשובה להצעתו של יוסקה שפירא — טרנספר לערבים. המר, הנלחם עם שפירא על ראשות המפד"ל, העדיף תחילה שלא להגיב. היחסים ביניהם עכורים. המר, במקרים כאלה, מעדיף לגלגל עיניים לשמים ולהמתין לתגובת הציבור. אולי בכל זאת דבריו של שפירא נפלו על קרקע פורייה. רק כשהבין כי במפד"ל יש התנגדות לדברים, פתח המר את פיו, בכנס של צמרת המפלגה, בצוותא עם שנים מאנשיו — המזכ"ל המדיני יהלום, ומנהיג הצעירים לנגנטל.

ליד שפירא ודרוקמן בצמרת המפד"ל יושב פרופסור אבנר שאקי. עמדותיו בנושא עתידם של ערביי ארץ־ישראל במדינת ישראל, ובנושאים אחרים של דמוקרטיה, דת ומדינה, אינן נבדלות מאלו של כהנא. גם בש"ס שניים שחושבים כהנא: שמעון בן־שלמה ויעקב יוסף. בש"ס פוטרים אותך, כשאתה מזכיר את השניים, בתנועת־יד של ביטול, לאמור: הם בני־תורה שהגיעו במקרה ובטעות לכנסת. בינתיים, כשהם מדברים כהנא, ולעתים גם מצביעים כהנא, אין להתעלם מן העובדה, כי גם בקרב חסידי הרב ש"ך היונה, והרב עובדיה יוסף המתון, פשה הנגע.

בחשבון זעיר הגענו, איפוא, לשלושה־עשר ח"כים גזעניים בכנסת, לצד שר אחד — שפירא שאיננו ח"כ. ח"כים שונאי ערבים. ח"כים אוהבי טרנספר. ח"כים שהיו מונעים, אם יכלו, זכויות אזרח גם מערביי מדינת ישראל. ח"כים שהיו פוגעים, לו יכלו, גם בזכויות האזרח של יהודים במדינת ישראל. ח"כים שהיו מגבירים את הצנזורה בארץ על קולנוע, תיאטרון וגם על העיתונות והעיתונאים. ח"כים שהמילה דמוקרטיה איננה כה אהובה עליהם. ורשימת המאפיינים המשותפים, המאוד מפחידה, היא ארוכה ביותר.

השמאל והמרכז הליברלי־דמוקרטי התמקדו בשלוש השנים האחרונות, בעיקר מסיבות של נוחות, בחזית הקטנה, במטרת־הנקודה, ששמה כהנא וכ"ך. הם הפקירו את החזית הכהניסטית האמיתית, הגדולה, המאיימת, המסוכנת, ששלחה לכנסת שלושה־עשר ח"כים. בל נשכח, ליד אלה יושבים גם כהניסטים שקטים, רדומים, נחבאים. כהניסטים, שמטעמים השמורים עימם, מעדיפים בינתיים לשמור על פרופיל נמוך. ☐

ברעם מחכה לוילנר

מאיר וילנר ותופיק טובי שוב במוסקבה. הפעם הם יחגגו בבריה"מ יחד עם גורבאצ'וב, שווארנדאזה והעם הסובייטי, את חגיגות השבעים למהפכת אוקטובר.

אין, ספק הנסיעות התכופות לארצות "הגוש המזרחי" מאפשרות לראשי המפלגה הקומוניסטית בארץ להתאושש ולהתחזק, לקראת גל נוסף של התקפות־ביזוי ואיומים בכנסת. למעשה, להוציא את צ'רלי ביטון, שלושת הח"כים האחרים של חד"ש מנודים בכנסת על־ידי כל הח"כים, להוציא את ח"כי השמאל הציוני (בין חד"ש והמתקדמת פעורה תהום ענקית).

בשמאל הציוני ובמערך מצפים בדריכות לשובם של וילנר וטובי. השניים אמורים להביא את התשובה מתי סוף־סוף תצא משלחת המזכ"לים והח"כים היונים לביקור רם־דרג במוסקבה. יש הסבורים, כי בשל בעיות־מבית לגורבאצ'וב ולגלאסנוסט הביקור הזה בוטל. במשלחת אמורים לצאת מזכ"ל העבודה עוזי ברעם, מזכ"ל מפ"ם אלעזר גרנות, מנהיגת ר"צ שולמית אלוני, מזכ"ל רק"ח מאיר וילנר, וכן הח"כים אורה נמיר וחיים רמון.

מחוגי חד"ש הובהר לנו, כי ביקור אחד ודאי שלא יצא לפועל. מדובר בנסיעתו של עזר ויצמן לבריה"מ. הודגש, כי הסובייטים לא יכולים לארח בארצם את מי שמכהן בממשלת ישראל כמיניסטר. מסיבה זו אושר רק עתה לד"ר יוסף בורג, כעת ח"כ מן השורה, ביקור במחוזות מולדתו במזרח־גרמניה.

צהוב חרדי לשוקן

עד לזמן האחרון היה לציבור החרדי בארץ שבועון כהניסטי בשם "ערב שבת". בחצרות החסידים ובבתי הכנסת של המתנגדים, כינו אותו "העולם הזה" של החרדים. "ערב שבת" היה הצלחה כלכלית. ערכו אותו שניים: ישראל קצובר ויצחק נחשוני, בעלי העיתון היו ה"ג'רוזלם פוסט" הירושלמי, שהחזיק ברוב המניות, ושני העורכים.

לפני חודשים אחדים החליטו אנשי ה"ג'רוזלם פוסט" כי אינם מעוניינים בשבועון צהוב אנטי־חילוני מובהק, כהניסטי, גם אם הוא מטיל ביצי זהב. היומון האנגלי החליט, איפוא, למכור את מניותיו לכל המרבה במחיר.

במחנה החרדי החלה התרוצצות־רבתי. גם ש"ס ואגו"י, יותר משרצו בשליטה ב"ערב שבת", חששו מנפילת השבועון בידי מחנה היריב. התוצאה היא שבמקום עיתון אחד, יהיו היום בחנויות שני שבועונים חרדיים. את שני העיתונים יוציאו גופים חילוניים מובהקים, אחד מהם אף ידוע במלחמתו העיקשת ורבת השנים בציבור החרדי.

ישראל קצובר ויצחק נחשוני יוציאו עיתון

גרשום שוקן. דולש על קונצרן בתנופה

שיקרא "יום השישי". פרט לשני העורכים יחזיק בשבועון, יש אומרים דרך חברות־קש, קונצרן שוקן ההולך וגדל ("הארץ", "חדשות", "העיר", "כל העיר" וכו').

"ערב שבת", עבר מהפך־רבתי, עם פרישתם של ה"ג'רוזלם פוסט" ושני עורכיו. עורכו, לפחות בתקופה הקרובה, יהיה צבי רוזן, הכתב הפרלמנטרי של יומון אגו"י — "המודיע". רוזן עסק בשבוע האחרון, בקדחתנות, באיוש מערכת העיתון, זאת, לאחר ששני העורכים הקודמים נטלו איתם, לכטאונו של שוקן, את כל חברי המערכת הוותיקים. רוזן עצמו הוא מחסידי הרבי מגור. רבים תמהו השבוע, מדוע מצא הרבי לנכון, להשתלט על עוד עיתון, נוסף ל"המודיע". המו"ל של "ערב שבת" היא החברה הגדולה להפצת עיתונים — "אטלס". ראשי החברה, כך התלחשו השבוע ברחובות החרדיים של בני־ברק וירושלים, כבר איימו על מוכרי העיתונים, כי מי שיפיץ את "יום השישי" המתחרה, לא יזכה לראות את "ערב שבת".

דרך אגב, הקשר שוקן־"יום השישי", צפוי לטיפול מיוחד ב"ערב שבת". כך, למשל, פנו השבוע משבועון זה לנדב שרגאי, כתב "הארץ", בבקשה שיתראיין לגליון המופיע היום. נדב שרגאי, בן למשפחה מפד"לית ותיקה וידועה בירושלים, הוזז לאחרונה מתפקידו ב"הארץ". במקום לסקר את הפגנות השבת בעיר הוא מונה עתה אחראי לסיקור הסוכנות וההסתדרות הציונית.

דפים לספרות

עורכת: יעל לוטן   עורך משנה: אילן שיינפלד

תמונת פרסומת מן הסרט „התמונה המבכרי"

צנזורה אחרת

אסתר קמרון

לפני ראש־השנה ראיתי את השלט בפעם הראשונה, בכניסה לבית הכרם בירושלים. היה זה שלט מואר, ניצב כמו תמרור בצידי הדרך. אחר־כך ראיתי אותו שלט גם בשכונות אחרות — בכל השכונות שבהן ביקרתי, פרט לשכונות החרדיות. תמונה של איש צמא לדם, אוחז בנשק ויורה בו. וכותרת של סרט אלים. השלט נראה בשכונות ירושלים בראש השנה, ב"ימים הנוראים", בסוכות. בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמון. מי במים ומי באש. מי באונס ומי בטורף.

באותם ימים יצא לאור ספר שכתבתי בשנתי הראשונה בארץ. ספר אוטוביוגרפי, על דרכי ליהדות ולירושלים. רציתי בספר זה להגיד כל מיני דברים. קודם כל, לתאר את עצמי כיצור אנוש ביחסיו לאחרים, בהקשר חברתי ותרבותי, למחות נגד פסיכולוגיות משטניות שאינן מכירות ברוח, לתאר את ה"מהפכה" הרוחנית והפוליטית של שנות השישים באמריקה, שנכשלה בצורה כה מחפירה, ולהציע דרכים שבהן היה אפשר לפעול למען מהפכה אמיתית. לשיר שיר אהבה לפאול צלאן, שמלותיו העניקו לי כוח לכתוב ולהיות עצמי, ותוך כדי־כך לומר משהו על התהוותה, מהותה ויעודה של הספרות. להגדיר את היהדות שלי. לתאר את העולם מנקודת־תצפית של אמונה בעצמי, ז.א., ביצור האנושי, שהרי רק מתוך אמונה כזאת ניתן לדמיין ולתכנן איזה תיקון. ורציתי לנסח את הדברים בצורה נאה, ההולמת את היפה והטוב שראיתי בימי חיי. תליתי בספר זה תקוות אינסופיות ממש.

במשך כל השבועות האלה נלחמתי בדיכאון, ועוד אני נלחמת. יכולות להיות לו כמה סיבות. תמיד חש סופר חרדה כשיוצא ספר לאור; לכל מחבר צפויה אכזבה מהשפעת ספרו. וכידוע ימי החגים עצמם יכולים להיות סיבה לדיכאון, כשאינך מבחין בנכונות יתר אצל המנהיגים והעם "לפתח מוטות רשע". אולם בתמונה שעל השלט ההוא התגבשה כל חרדתי. הרי המצאותה הממושכת שם סימן הוא שהסרט נמכר היטב. מדי ערב בערב הולכים מאות ירושלמים לראות איך רוצחים בני אדם חפים מפשע. הם אינם שבעים מזה וחוזרים לראות את מראות הדמים שאחרים באים אחריהם. אני מתקשה לרדת לסוף דעתו של אדם המתענג בתענוגים כאלה. קשה לי להאמין שאדם כזה מסוגל עדיין לאהוב, לעזור לזולת, לעבוד כל עבודה שביסודה מונחת תקווה לעתיד, לעשות כל דבר אחר מאשר לעשוק, לחלל, לזולל, להרוס, לנצל, להשחית ולפגוע. חוששני שספרי איחר את המועד; העניין אבוד. פירסומאית ההוצאה אמרה לי ביום יציאת הספר לאור, ששלחה את ההגהות לאדם שהיה מראיין משוררים בטלוויזיה. הלה קיבל אמנם את החומר, אך אמר לה מראש: "לא שזה לא מעניין אותי, אבל מזהירים אותי לא להכניס כל כך הרבה סופרים ומשוררים". ברור, שכאשר מציעים לצופים רצח איש לא ירצה לשמוע מלים המלמדות זכות על האנושות. בעצם כל שיר, כל מלה, איחרו את המועד. אני כותבת מתוך כמייה פנימית בלבד, שהרי אין עוד מקום לדיאלוג ביני לבין חברה, הממשיכה לסבול דברים כאלה בשם החרות. אני היא המצונזרת, ולא רק מצונזרת. ידידה שלי, שהתחבאה בהולאנד בתקופת השואה שמעה אנשי ס.ס. שרים ברדיו הסמוכה: "כשדם יהודי יקלח מן הסכין". בהקרנת סרטים כאלה יש איום — אמנם לא מיידי, אבל אמיתי — על חיי. ז.א., על סיכויי למות מות אנושי.

אפשר שאני מגזימה. העולם מלא סתירות. לא מזמן הזמין אותי ידיד, אדם מנומס ועדין ומוכן לעזור, להשתתף באירוע תרבותי של העדה שאליו הוא שייך. בשפת עדתו המלה "נערה" היא מלה נרדפת ל"אילמת". הוא יודע זאת וקשור לאותה תרבות, ובכל זאת הוא ידידי. העולם מלא סתירות, וכשהמגמה הכללית היא שלילית כל כך, הרי עצם קיומן של סתירות מעין אלה מותיר מקום לתקווה.

אלא שלגבי סופר נחמה כזאת אינה נחמה. הרי הסופר סומך דווקא על השפעת המלים, הדימויים והתמונות. אי־אפשר להיות סופר ולא להרגיש שאלה המציגים מעשי אלימות, מתוך שיקולים מסחריים, גורמים לאלימות. אך האמנים יש להם "זכות" לכך. האין זאת אותה הזכות להניח פצצה ברחוב סואן? בכל אופן, סופר התומך בזכות כזאת מביא כלייה על עצמו. הרי ברור שסופר רציני איננו יכול להתחרות באפקט של דם שפוך בצבע חי.

אנחנו דוגלים בדמוקראטיה. פירוש הדמוקראטיה הוא שלעם יש בחירה חופשית. האם הצגנו לעצמנו את השאלה: מה אם העם יבחר ברע ובמוות?

כנראה בחר.

אבל אני עדיין קיימת, ולכן אינני יכולה להימנע מלהתחנן, קודם כל בפני כל מי שאוהב עדיין ספרות: הכירו בכך שחופש הבחירה איננו דבר מוחלט; הוא מותנה בתנאי־הקיום של היצור. אם מרעילים אדם הוא ימות. אם מחנכים אוכלוסיה מסויימת על גירויים אלימים, סופה להשחת. אי אפשר להתחרות בגירויים המעוררים את היצרים. המשתמשים בגירויים כאלה כדי למשוך קהל, נתפסים לסיחרור תחרותי שיכול רק להתגבר, אלא אם כן החברה מתעוררת ובולמת את התהליך באמצעות החוק.

הספרות נוהגת, אולי בעל כורחה, להציג את עצמה כעינוג וכך להתחרות בשאר העינוגים. בכך ויתרה על זכותה לדבר בעד כל האדם, והיא מתכחשת לאדם המחפש לא עינוגים בלבד, אלא גם ביטחון ואמון. ואולם אם יש קבוצה המעוניינת באמון ודרך־ארץ, פרט לנשים וטף, הרי הם הסופרים. תפקיד הסופר הוא להראות את הדברים בראייה ברורה, בלתי־מפחדת, תוך כבוד ליצור האנושי. כל הפוגע בכבוד זה, פוגע גם בספרות, מסכל את מאמציהם של הסופרים להישמע ושולל את זכות קיומם. ומי, מלבד הסופרים, עם מעט חופש הדיבור שנותר להם בתוך כל הזרטניות הכפייתית, יכול עדיין לנסות ולהסביר זאת לעם ולהמליץ על יישום יאה של החוק, דווקא בשם חופש היצירה?

אפשר להתעלם מן הצורך הזה, אפשר להיטמטם, להצטרף לגל האלימות בדרך זו או אחרת, לאטום את כל חושיך, ולא לסבול. אך זאת, כמובן, במחיר היכולת ליצור יצירה אמיתית. ואולם, ואם אפשר ליצור כשהרעש הרצחני כבר אטם כמעט את כל האוזניים וצפייה רק והחמרה של המצב בנסיבות כאלה אפשר אולי רק להשאר ער, לסבול, להתחנן, עד תום הכוחות. אם שומעים ואם לא שומעים. וזאת אעשה.

הושענא רבה תשמ"ח

בין אסתטיקה ומוסר

איזה פוליס

יאסונרי קאוואבטה: יופי ועצבות. מאנגלית: שרונה עדיני; הוצאת כנרת, 1987

מעטות היצירות המגיעות אלינו מעולמות רחוקים, שתרבותם זרה לנו לחלוטין. יש לברך איפוא על כל נסיון להרחיב את אופקינו; מה גם כשמדובר בסופר בעל שיעור קומה כמו יאסונרי קאוואבטה (1899־1972), יפאני יחידי, שזכה בפרס נובל לספרות (1968). שופטי הפרס ראו בקאוואבטה אמן הסיפור, המבטא ברגישות רבה את תמצית הרוח היפאנית ובמידת־מה גושר גשר רוחני בין מזרח ומערב.

קאוואבטה שבע תלאות בילדותו ונעוריו. הוא התייתם מהוריו ובגיל חמש־עשרה נותר בודד. מכאן העצב, הבדידות, היתמות והמוות, השזורים בכל יצירתו. סיפורו הראשון, האוטוביוגרפי "יומנו של נער בן שש־עשרה", מספר על נער יתום, המתחנך אצל סבו. הסב נוטה למות והנכד מתאר את ימיו האחרונים. קאוואבטה למד ספרות יפאנית באוניברסיטת טוקיו והשפיע מקלאסיקה יפאנית, אף כי גם תרבות המערב לא היתה זרה לו. בגיל שבעים־ושתיים, משהגיע לכאורה אל המנוחה (ואל הנחלה) — התאבד.

התאבדותו, בשיא ההצלחה והכיבודים, עוררה הד רב לא רק בארצו, אלא גם בעולם כולו. כרם, מישהו חישב ומצא, שבמאה שלנו התאבדו ביפאן שלושה־עשר סופרים, ביניהם מחבר "ראשומון", הידוע אצלנו בגירסתו הקולנועית. סנסציה רעשנית עורר יוקיו מישימה, בהזדהותו של קאוואבטה, שכאחרון הסאמוראים התאבד בטקס המחריד של חארקירי. קאוואבטה המופנם בחר בדרך יותר שקטה וצנועה: הוא שם צינור גז בפיו וכך מצאו אותו בני משפחתו, בלי שהשאיר מסר כלשהו. תופעה טראגית זו, הרווחת ביפאן — לא רק בין אנשי־רוח, אלא גם בקרב אזרחים מן השורה — אומרת דרשני, אך אין הדר מוסמך להוציא מסקנות לגביה.

לפני שנים מספר הופיע בעברית סיפור "הנאהבים הצעירים", שכותרתו המקורית היא "קיוטו", זו הבירה הקיסרית העתיקה, המסמלת את יפאן המסורתית ותרבותה. נאהבים צעירים יכולים לאהוב בכל מקום על פני כדור הארץ, אך המיקום הגיאוגרפי אצל קאוואבטה הוא בעל חשיבות מכרעת. קיוטו, הבירה לשעבר, היא ניגודה של טוקיו, הבירה המודרנית, וסמל חכמות העולים בחברה. ניגוד זה אינו יחיד בעולם. יש עוד ערים, האוצרות בתוכן את הזכרון ההיסטורי של האומה, לעומת אחותן הצעירות, עיר־ההווה: ירושלים ותל־אביב, טולדו ומדריד, מוסקבה ולנינגרד, ועוד.

בסיפור "הנאהבים הצעירים" קיוטו אינה רק זירת העלילה, אלא גם נפש־פועלת בה. בדרך זו מביע המחבר את זיקתו לעברה ההיסטורי של ארצו, שאינו עולה בקנה אחד עם התמורה המהפכנית, המתרחשת בהווה ומשנה את כל אורחות־החיים של "ארץ השמש העולה" והרובדבן הפורח. ייתכן שהמתח המתמיד בין תרבות עתיקה לבין ציוויליזציה תעשייתית, מודרנית, הוא שגורם לאנשי־רוח אותה תחושת מועקה, משבר נפשי ודיכאון, המובילים לפעמים להתאבדות.

בסיפור "יופי ועצבות" (כותרת המבטאת תמצית יצירתו) — שהופיע עכשיו בעברית, שוב מתמקדת העלילה בבירה הקיסרית העתיקה. בסצינה הפותחת נוסע הגיבור, בשם אוקי, בקרון־תצפית של קיוטו אקספרס, כדי לשמוע את פעמוני ליל השנה החדשה המהדהדים במאות מקדשיה ומועברים ברדיו לכל רחבי הארץ (מעין פעמוני בית־לחם בליל חג המולד). צלילים אלה "חדורים מודעות של יפאן הישנה ושל הזמן החולף". אוקי, שאינו תושב העיר, חש אליה געגועים עזים ומוסיף: "אולי כל יפאני מרגיש כך". אגב, אוקי מתגורר בקאמאקורה, שאף היא עיר היסטורית עתיקה, שהיתה זמן מה בירת הממלכה (והמחבר עצמו התגורר בה). לעומת ההתרפקות הזאת על העבר, אין רעת הגיבור נוחה ממה שמסמל את ההווה. אוקי הוא סופר ונוהג להתייעץ עם אשתו, בת טוקיו, בכל הנוגע לניב המדובר בעיר ובכיות השפה. השניים מגיעים לריב אינטימי. "אוקי אומר, כי השפה הנהוגה בטוקיו אינה אלא דיאלקט עממי שמקורו במסורת רדודה. בקיוטו או באוסאקה (עיר הולדתו של המחבר) גם רכילות פשוטה שבפשוטות מסופרת בדרך־כלל בנימוס שלא כרכילות של טוקיו. הכל — הרים, נהרות, בתים, גופים שמימיים, וגם דגים וצמחים — מדוברים בנימוס".

אוקי, בן חמישים־וארבע, נמשך לא רק לפעמוני קיוטו, אלא גם לאהבת־נעוריו, אוטוקו, אותה לא ראה מאז פרידתם לפני שנות דור. בפלאש־באק חוזרת העלילה לפרשת־אהבה של סופר בן שלושים, נשוי ואב לילד, שפיתה נערה תמימה, בת חמש־עשרה. בגיל שש־עשרה ילדה אוטוקו בת מתה. האם הצעירה התייסרה, ניסתה להתאבד, אושפזה ונתרפאה במחלקה פסיכיאטרית. לבסוף עברה עם אמה להתגורר בקיוטו. שם למדה אמנות והיתה לציירת נודעת בסגנון יפאני קלאסי.

בדרך זו מעמת המחבר שני אמנים — סופר וציירת — שגורלם הוא שונה, כהיותם גבר ואשה. חווייתו של אוקי באה על ביטויה בסיפור "נערה בת שש־עשרה", שזכה להצלחה רבה וביסס את המוניטין שלו כתור סופר. בהקשר זה תוהה המחבר על היחס בין דמיון ומציאות, בין ה"מודל" החי וגיבורת הסיפור, לה הוסיף קורטוב של בדיה ודמיון. הוא אף מבחין בין מודל של צייר וזה של סופר, הזוכה לחשיפה הרבה יותר מעמיקה. מכל מקום אסונה של אוטוקו היה לנקודת־זינוק של אוקי; קהל קוראים רב חש אהדה לגיבורת סיפורו, הרכה והענוגה והקאריירה הספרותית של המחבר היתה מובטחת.

פרשת האהבה משנה לחלוטין את חיי האשה. אמנם היא מגיעה למעמד מכובד כאמנית, אבל אינה יכולה להשתחרר מאהבת נעוריה. היא מוותרת על אהבה חדשה, על נישואים ועל אמהות. אוקי סובל אמנם מקנאתה של אשתו, אבל חייו נמשכים כסדרם, לרבות פרשיות חדשות והצלחות ספרותיות. יחד עם כך הוא חש בבדידות ואבדן אהבה יחידה במינה.

המחבר מערב כאן מעין צלע שלישית במשולש, ברמות קאיקו, בת־לוויתה ובת־חסותה של אוטוקו. הצעירה גרה עימה ולומדת אצלה ציור והיא מאוהבת במורתה. פרשת היחסים בין שתי נשים בודדות, מתוארת בעדינות מירבית, אבל ללא כיסויי הסוואה. קאיקו, שונאת הגברים, נועדה לשמש נמסיס, הנוקמת את נקמת חייה ההרוסים של מורתה. אף שאוטוקו אינה נוטרת ואין בליבה כל רצון לנקום במאהבה ובבני משפחתו, אין היא יכולה לרסן את היצרים הפראיים של בת־חסותה. לא יהיה זה הוגן כלפי הקורא לגלות את ההתרה של הסיפור.

כתיבתו של קאוואבטה מצטיינת בערכיה האסתטיים, שלדעתו אין חשיבותם נופלת מזו של ערכים מוסריים. הסיפור שלפנינו, שעלילתו הפנימית סוערת וטראגית, מפליא בניגוד שבין יצרים בלתי־מרוסנים לבין הטון השקט והמאופק, האופייני לקאוואבטה בפרט ולרוח היפאנית בכלל. כיוון שגיבור הסיפור, אוקי, הוא בעצמו סופר, הרי יצירתו "נערה בת שש־עשרה" היא תמונה בתוך תמונה. בהגדרתה מובלטת זיקת־גומלין בין אסתטיקה ומוסר. "זה סיפור אהבה טראגי של נערה צעירה מאוד וגבר שהוא עצמו עדיין צעיר, אבל מטופל באשה ובילד" ורק את יופיו רומם, עד לנקודה שבה לא יכלו להשחיתו כלל שאלות מוסר אלו או אחרות". יופי המחפה על כל פגם מוסרי — זו השקפה שנויה במחלוקת, אך המחבר דבק בה בכל הכנות.

קאוואבטה משתמש בנוף כדי להביע רגשות גיבוריו. הטבע בחילופי עונותיו, העצים, הפרחים, ההרים והאגמים — כל אלה אינם רק תפאורה חיצונית, אלא השתקפות מצבי־הרוח, היצרים והרגשות של הנפשות הפועלות. אותה מגמה ניכרת בשמות הפרקים, כמו אביב מוקדם, חג הירח המלא, שמים גשומים, גן האבן, הלוטוס שבלהבות, אבודות של קיץ, וכיוצא באלה. אפילו המסעדות והקדירות של קיוטו והמאכלים המסורתיים ממלאים תפקיד דומה.

(סוף בעמ' 18)

פליטים

דיוקנאות (ב')

מאיה רוזנפלד

עיצאם

אל ביתו של עיצאם* אני מגיעה בשעת אחה"צ מוקדמת. על שולחן־הקפה שבמרכז החדר מונח ספרו של אייזק דויטשר, „נביא ללא נשק", אחד משלושת החלקים בטרילוגיה שכתב על חיי טרוצקי. זה מה שהולך אצלכם עכשיו? אני מחייכת, ועיצאם משיב לי בשיא הרצינות כי הוא חייב להאבק נגד הנהייה אחר „החיים הקלים". „בני העם הפלסטיני, כבני כל העמים, מעדיפים לעתים סיסמאות המדברות אל הלב על פני ביקורת אינטלקטואלית, וזו מגמה מסוכנת." לכן הוא רואה חובה לעצמו ללמוד לא רק את תורותיהם של מי שנרשמו בדפי ההיסטוריה כגיבורי מהפכות, אלא גם דברי ביקורת שליוו מהפכות אלו.

בכל שיחותי עימו מקפיד עיצאם שלא לבחור בדרך הקלה, כאילו לא די לו בקשיים שסיפקו החיים עצמם. תמיד ממצה את הדין עם כל שאלה המוצגת בפניו, מנתח את כל ההשלכות בהווה והאפשרויות לעתיד, אינו חס בביקורתו על איש, אפילו כאשר הוא מדבר על העניים המרודים ביותר במחנה, נימתו אינה נימת רחמים אלא בראש ובראשונה הסבר.

בן 25, נשוי ואב לתינוק, לומד לתואר ראשון בסוציולוגיה באוניברסיטת בית־לחם, שב ללימודים אחרי הפסקה של 4 שנים בכלא הישראלי. הוא הואשם בהסתה פוליטית ובהשתייכות לארגון עוין.

מלבדו עוד תשעה אחים ואחיות, חלקם נשואים. אחיו הצעיר ממנו, עאדל, יושב עכשיו בכלא באשמת „חברות". זו לו הפעם השניה בכלא, וגם אחיו הצעיר, מוחמד, כבר טעם את טעם המעצר בפרעה.

הכשרון הרטורי של עיצאם יוצא דופן. ללא מרווח זמן למחשבה הוא מארגן את דבריו כך שתמיד יוצאת לו הרצאה מסודרת, מחולקת לפי סעיפים, עם דגשים נכונים ומסקנות. בפגישתנו הראשונה רציתי להחמיא לו, אך היתה חסרה לי המלה „מוכשר" בערבית. השארתי את עיצאם מצויד במלה העברית והוא יצא לבקש את תרגומה מאחד מ„משוחררי ג'בריל" שבמחנה — אלו נחשבים למילונים מהלכים.

מן הלימוד באוניברסיטת בית־לחם לא היה מרוצה מעולם, ועכשיו עוד פחות מאשר לפני הישיבה בכלא. הוא קובל על מידת השיתוף המזערית של הסטודנט בקביעת תכנית לימודיו, על השינון כתחליף להבנה יסודית. מעבר לכך — בכלא למד להכיר היטב את השיטה הדיאלקטית והתאוריה המרקסיסטית וזו אינה בדיוק הרוח המנשבת בין כתלי המוסד. על כן כעת הוא סובלני עוד פחות כלפי שיטת הלימודים.

על הכבוד וההערכה שרוחשים אסירים ואסירים־לשעבר לדיאלקטיקה, אפשר ללמוד לא רק מפיו של אינטלקטואל כמו עיצאם. סיפר לי מוניר, בן 22, עובד זמני באינסטלציה ובבנין, שישב 3 שנים בכלא: „כשנכנסתי לבית הסוהר הייתי ילד בן 15 וחצי. הואשמתי בהשלכת בקבוק מולוטוב. נשלחנו אני ועוד קבוצה של צעירים בני־גילי מן האיזור דווקא לכלא דמון (שליד בית־אורן סמוך לחיפה). זה היה עונש כפול ומכופל ולא חדלנו להאבק על העברה." הייתי משוכנעת כי מוניר מתכוון למרחק הרב שהיה על בני משפחתו לנסוע כדי לבקרו ולהוצאות הכרוכות בכך. אבל מוניר הוסיף: „המרחק הוא עונש, אבל העונש האמיתי היה שדמון זה בעיקר כלא של פליליים ולא ישבו שם אסירים מנוסים שמבינים בדיאלקטיקה. התחננו שיעבירו אותנו לכלא בגדה, שם יכולנו לקבל הדרכה מסודרת מפי המשכילים." בשנת המאסר האחרונה קיבל מוניר „צ'ופר" והועבר לכלא שכם.

המעמד המיוחד והמועדף שיש לתורה המרקסיסטית בין צעירים אלו ראוי להתפעלות, לא רק על שום הרצינות והנכונות העצומה להשקעה בלימוד טקסטים מורכבים כל כך, אלא גם, כך נדמה לי, ממספר טעמים נוספים.

מדיניותה של ברית המועצות, הותיקה והחזקה שבין המדינות הסוציאליסטיות בעולם, כלפי ארגון השחרור הפלסטיני, מעולם לא היתה תמיכה חד־משמעית. נהפוך הוא, פעמים רבות המתינו הפלסטינים לתגובה סובייטית עד בוש, ודי אם נציין כאן את אכזבתם מהעדר פעולה הסגנתית סובייטית בזמן הפלישה הישראלית ללבנון והמצור על ביירות, או את ציפייתו הממושכת של אש"ף להבעת תמיכה מטעם מוסקבה, כנגד מורדי פלג אבו־מוסה, הנתמכים ע"י סוריה, בקיץ 1983.

ההזדהות של צעירים בני מחנות־פליטים עם תפיסת עולם מרקסיסטית, אינה, על כן, במקורה תמיכה במדיניות החוץ ובדיפלומטיה של מדינה זו או אחרת, אלא היא משקפת שכנוע פנימי באמיתות השיטה וכן את תחושת הסולידריות העמוקה כלפי בני עמים מדוכאים אחרים אשר שילבו מאבק לאומי עם מאבק לשינוי הסדר החברתי.

עיצאם מספר לי על התעניינותם הרבה של צעירים בני־המחנה בספרות האלג'ירית, העוסקת בהשוואת המצב־לפני־ואחרי־המהפכה, ספרים העוסקים בשאלות כמו ההיסטוריה של ניגודים מעמדיים, או מצב האשה בחברה משתנה. מן הספרות העולמית, כך הוא מספר, קרובים במיוחד ללב הצעירים במחנה ספרים הפורשים לפני הקורא את ידיעת החיים החברתיים בארץ זרה על פני תקופה היסטורית מסויימת. בין הסופרים האהובים הוא מונה את טולסטוי, מיכאיל שולוחוב, טורגנייב, ויקטור הוגו, צ'רלס דיקנס, ארנסט המינגווי.

לפעמים מבט יחיד מעביר רעיון יותר מאלף מילים. באחת ההזדמנויות הביא אותי עיצאם לבית אימו האלמנה, עימה חיים ארבעת האחים והאחיות הצעירים. כשאני מציצה אל תוך חדר־השינה נגלות לי עיניו העצובות של צ'ה גווארה מתוך פוסטר ענק. סמוך לו מתנוסס דיוקנו של ע'סאן כנפאני. אך גולת הכותרת היא ללא ספק תמונת ראשו של לנין המשורטטת ביד חובבנית. היד — ידו של עאדל, אחיו של עיצאם היושב כעת בכלא. מעל הראש המשורטט — הפתעה, והפעם מכיוון בלתי צפוי. מודבק שם עמוד בכתב יד מהודר הלקוח מן הקוראן — „... וזה של אמא", מתנצל עיצאם.

הקושי הנוסף לגבי האידיאולוגיה המרקסיסטית הוא העדרה של כל אפשרות יישומית, ולו בקנה מידה סמלי. חיי הפרט הפלסטיני תחת הכיבוש הישראלי הם חיים מופלים, כמו שאומר עיצאם: „...העבודה שאנו עובדים נעשית לשרותם של אחרים. אנחנו איננו יכולים לקדם את חיינו, משום שהצבא והממשל מתערבים בכל תחום מתחומי הקיום שלנו. די אם נביט בצד הפורמלי של הדברים — הרי לכל דבר, ולו לצורך פתיחת דוכן או לצורך נסיעה, דרוש רשיון מן הממשל."

כל נסיון להתארגנות, ולו על בסיס שכונתי, עלול לסכן את הנוגעים בדבר. ישנן אמנם ועדות־תושבים במחנה דהיישה, ביניהן ועדת העבודה והפיתוח, וועד האשה. באופן רשמי ועדות אלו רשאיות לפעול, אך התחומים בהם יש להן נגיעה חוקית מצומצמים, כמובן, לכדי מינימום.

לשילוב הזה של התלות הכלכלית המוחלטת בישראל עם ההתערבות המאסיבית של הצבא והשב"כ בכל תחומי חייו של הפרט והקבוצה, יש השפעה משתקת, אפקט שמוביל בהכרח את האנשים הפוליטיים לאמץ תורות־שלבים כלשהי. קודם כל השגת יעדים לאומיים — אח"כ שינוי ביחסי הבעלות על אמצעי־הייצור.

כשעיצאם מדבר על נסיונו בכלא הוא דואג שלא להשאיר „חורים" בלתי מכוסים. חשוב לו שיכירו לא רק בכך שהאסיר מדוכא, מושפל וסובל, אלא גם שישנם אמצעים מכוונים לבלי־ספור, אותם מפעילה הנהלת הכלא כדי להבטיח שמטרה זו תושג.

תחילה הוא מדבר על המעבר מן החיים בחוץ אל החיים בכלא: „זהו קושי שבמעבר מחיים הכוללים יחסים משפחתיים וחברתיים מוגדרים אל תוך מציאות בלתי ידועה. זוהי קטיעה פתאומית עבור אדם המורגל לסדר מסויים של לימודים או עבודה, להרגלים קבועים, לכך שיש לו משקל בקביעת מהלכים בחייו. אמנם נכון כי אצל חלק מן האסירים קיימת לפני־הכליאה המתנה דרוכה וידיעה כי כך עלול לקרות, אך הדמיונות בראשו של אדם בטרם נכלא שונים לחלוטין מעצם הכניסה לכלא."

פעמיים ביום יוצאים האסירים מתאיהם לטיול בחצר. הטיול הכפוי משרה לדעתו אוירה בלתי־נסבלת של כובד. הכל נעים כאילו תחת משיכתו של איזה שהוא כוח צנטריפוגלי, הנמצא במרכז החצר.

עניין אחר שעליו מדבר עיצאם באריכות הינו הכנסתם של אסירים בריאים עם אלו הסובלים ממחלות כרוניות, כמו מחלות כבד, אפילפסיה, ובמקרים מסוימים אפילו סרטן. הבריאים שומעים את אנחותיהם ותלונותיהם של החולים ואינם יכולים לסייע. לדעתו, שלטונות הכלא לא רק מודעים לעניין, אלא יוזמים אותו במכוון כדי להנמיך עוד יותר את רוחם של הכלואים.

בעיות נוספות נובעות מהבדלי הגילים והמנטליות בין הכלואים באותו תא. בתא אחד יושבים בדרך כלל 12 אסירים, ביניהם גם זקנים שעל פי רוב הינם אנאלפביתים בעלי אורח־מחשבה מסוגר. מצד אחד, המצב מחייב את הצעירים ליחס של כבוד אבהי כלפיהם, אך מכיוון אחר ישנה בעיה של שפה משותפת והעדר שיתוף־פעולה.

מתיחות מסויימת קיימת בין החברים לתא, גם על רקע הבדלי תקופות המאסר להן נשפטו. אין ספק כי המצב בו בתא אחד יושב אסיר השפוט ל־10 שנים ואחר השפוט לשנתיים, נושא בחובו מתיחות.

עיצאם מדבר על הסכנה הנפשית האורבת לאסיר, הסכנה שיהפוך לנטול־רגשות, לקהה־חושים, שהגעגועים לחברים, למשפחה, לטבע, להרגלים קודמים, יוחלפו בהדרגה באדישות. הכלא, הוא אומר, הורס אפילו אלמנטים של מצב־רוח. הרי הכל חוזר על עצמו באופן מדויק מדי יום. „הפחד הוא שהאסיר יכנס למצב של דלות שכלית — כאילו קירות מקיפים את השכל. את הקירות הוא יכול לעקוף או דרך המגע עם אנשים חדשים שנכנסים לכלא, או דרך ספרים, או דרך הדמיון שלו". בכלא התמחה עיצאם בספרות פוליטית וחברתית. קרא המון: „לפעמים עד 18 שעות ביום." העדיף סוג זה של קריאה על פני לימודי השפות, עיסוק בו מעבירים רבים אחרים את זמנם.

מדיניות יד־הברזל '87 היכתה קשה במיוחד במחנה דהיישה. עשרות צעירים מבני־המחנה, בחלקם ילדים בגילאי 14, הובאו למעצר וקיבלו עונשי מאסר בחודשים אפריל־מאי '87. דהיישה גם „מובילה" בתחום העצירים המנהליים — 13 מבין תושבי־המחנה נאסרו בלא משפט לתקופה של חצי שנה (מינימום), לפי התקנון הבריטי לשעת חרום, ואת מתוך מספר כולל של כ־100 עצירים מנהליים בשטחים.

עיצאם מונה שתי סיבות מרכזיות, לדעתו, לשימוש הנרחב בשיטת ענישה זו: „המעצר המנהלי מאפשר שימוש בחוק באופן שרירותי בצורה רחבה נגד מספר גדול של פרטים. זהו אמצעי שמאפשר להקיף גם את הפעילים וגם את אלו שהם רק בבחינת חשודים בפעילות, לדוגמא פעילים באוניברסיטאות — לא ניתן להצביע עליהם ישירות ולקשרם למעשה זה או אחר, ואין דרך להביאם בפני משפט לפי הנוהלים. סיבה נוספת היא הנסיון ליצור פחד עמוק בקרב הציבור הפלסטיני, פחד מפני מעצר בלי צורך בכתב־אישום — זה מהווה איום על כל פרט."

על פי עצתם של עיצאם וחבריו אני מבקרת בבית משפחת עראפה. למשפחה 8 בנים ובת. 3 מתוכם נשואים, מבין ששת הנותרים יושבים עתה 5 בנים בבתי־כלא. הבן השישי, הוא עצמו בוגר המאסר הישראלי את שנות בחרותו — 18־14 העביר מאחורי סורג ובריח.

ארבעה מבין חמשת הבנים החבושים נאסרו במסגרת המעצרים ההמוניים שליוו את הפגנות חודש אפריל וראשית מאי. זיאד, 16, ראיד, 15, והישאם, 14, הואשמו ביידוי אבנים והשתתפות בהפגנות, ונשפטו לתקופות של 8־9 חודשי מאסר ולקנסות גבוהים. מוחמד הושם במעצר מנהלי ב־3/5/87 — בו ביום קיבלו עוד 5 מבני המחנה עונש זהה. ראזק, המבוגר יותר, 25, יושב כבר מדצמבר. נשפט ל־2 שנות מאסר בפועל ו־3 על תנאי באשמת הרמת יד על קצין.

ראיד וזיאד, למרות גילם הצעיר, אינם לומדים. מאז גיל 14 הם עובדים כפועלים יומיים בעבודות מזדמנות. מוחמד עבד כפועל־נקיון בבית־חולים, וראזק כפועל יומי בנגריה מקומית. האב החזיק במשך שנים חנות לתיקון פרימוסים במחנה, אבל מזה זמן כמעט ואין דורש למלאכה זו. מאז נכלאו הבנים עבר לעבוד גם הוא כפועל־נקיון בירושלים המערבית.

משפחת עראפה מצחקקת נוכח השאלות הרבות שלי על מקורות־הפרנסה שלהם ועל מקום עבודתו של כל אחד: „אולי תשאלי גם במה עובדת אמא? ... אמא עובדת על אוטובוסים — חמישה בנים בכלא מספקים לה תעסוקה לכל השבוע." „ביום אלג'ומעה", אומרת האם, „ביקרתי את ראזק בח'ליל (חברון), ביום ראשון ביקרתי אצל הקטנים, ראיד והישאם. גם הם יושבים בח'ליל, אבל באגף־הצעירים; שלו חוקי־ביקור נפרדים, ויושביו אינם באים בקשר כלשהו עם אסירי אגף־המבוגרים, שם נמצא אחיהם. היום, יום שני, הייתי אצל מוחמד בג'ניד, וביום חמישי נוסעת לטול כרם לבקר את זיאד."

היא עייפה מאד וראשה כואב. את מחצית שעת־הביקור מקדימות בדרך כלל שעות של המתנה בשמש קופחת; גם הנסיעות הלוך־חזור אינן קצרות. הביקור עצמו נערך תמיד בנוכחותם של חיילים — „כך שבסך־הכל אפשר לשאול רק מה נשמע, נותנים ידיים לשלום דרך הסורגים." עזרה הם לא מקבלים — „האונר"א לא נותנת אפילו גרוש" — „הסהר האדום" דואג ללבנים ו„הצלב האדום" מסדיר את ההסעה למקומות מרוחקים.

ההכנסה היחידה של המשפחה, כרגע, הינה מעבודת־הנקיון של האב המזדקן: „פעם בחודש אנחנו מביאים תרנגולת. ככה אני מבשלת רק תפוחי־אדמה, עדשים ועגבניות." כל אחד מהיושבים כעת בכלא היה מביא הביתה הכנסה כלשהי, אם כי לא קבועה, בתקופה שקדמה.

משפחת עראפה חיה בעוני ומצוקת דיור חריפה. שני חדרים קטנים בלתי מרוצפים, התקרה אינה מונעת חדירת מים לבית, ובקירות בקיעים. הנכס הזה עומד לרשותם רק משנת 67'; משפחת שכנים ברחה בזמן המלחמה לירדן ומשפחת עראפה התנחלה ברכוש הנטוש. לפני המלחמה היו כולם בחדרון יחיד, שגורלו כגורל מחסן כלי־גינה.

בשובנו מן הביקור בבית משפחת עראפה אני על סף בכי. שילוב כזה של „היד הקשה" עם עוני מרוד ותנאי־דיור עלובים כל כך, לא ראיתי עדיין. עיצאם הוא זה שהוביל אותי אל בית עראפה, אך הוא גם מבקש לעצור בעד הרגשנות שלי.

הוא רוצה שאראה את משפחת עראפה לא רק כקרבנות אטימות־הלב של הכיבוש הישראלי 1987, אלא גם כמי שעדיין נתונים בהשפעת האובדן של 1948. בכך הוא מרמז שצורת־החיים של המשפחה קשורה לא אך ורק למצבם הכלכלי, שהינו ללא ספק גרוע שבגרועים, אלא גם לתפיסת־עולם נחשלת ומסגרת שמקורה בזמן הישן.

„ב־48' עזבו הפלסטינים את כפריהם ועריהם כשהם חסרי־כל, זולת הבגדים שעל גופם, ועתידם בלתי־ידוע. לא היה עימם לא רכוש, לא מזון, לא דבר שנותן ביטחון. מצב כזה יוצר אצל בני־אדם הלם למשך זמן ממושך." לדעת עיצאם האובדן, ובעיקר תקופת המחסור הממושכת, יצרו אצל חלק בלתי־מבוטל מאוכלוסיית הפליטים יחס מעוות לרכוש ולכסף. הכסף לא נתפס כאמצעי לרכישת מוצרים וכלים, שאמורים לשפר ולהקל את חייו של הפרט או לאפשר לו הנאה, אלא כמטרה סופית.

„תפיסה כזו מעודדת תופעות של אגירה וצבירה, ומדכאת את השימוש ברכוש ובכסף להטבה ולקידום חייו של הפרט. ההתבוננות המשוחררת על כסף כאמצעי־חליפין בלבד, מבטאת מעבר לתפיסת־עולם מודרנית, לפיה האדם הוא השולט בכסף, במקום שהכסף ישלוט בו, ומשקפת גם את ההשתחררות מצורות התגובה הסימפטומטיות, שהשרישו העקירה והמחסור."

אל תפיסת־העולם המיושנת, ה„לא מפותחת", נלווים בדרך כלל, לפי ראייתו של עיצאם, מרכיב נוסף — מרכיב הזלזול ואין־האונים בפני הכובש הכל־יכול. ההפנמה של ההכרה, כי ישראל החזקה היא ש„יודעת הכל", בזכות מודיעיניה המאורגנים וכליה המשוכללים, בעוד הערבים נחותים ומשוללים, התוצאה היא שקיעה ביאוש וניוון.

* שם בדוי

תיקון טעות

בשבוע שעבר נפלה טעות בשם המחברת. עימה ועם הקוראים הסליחה.

טיולי שמאל

ישראל שמיר

מישל קישקה: איור מתוך הספר

ספי בן־יוסף: מהרי קדוש להרי נמוך וגם הרי מלות, ועוד טיולים; איורים: מישל קישקה, „כרטא", 1987

על הדבש

ספי בן־יוסף, מטייל ומדריך טיולים ידוע — לירושלמים, להם הוא כותב טור טיול שבועי במקומון „כל העיר", ולצופי טלויזיה ולמאזיני רדיו, להם הוא נותן עצות בנוסח „לאן נטייל" — שייך לסוג נדיר מאד של ישראלים שאוהבים את... אני לא מעז לסיים את המשפט... נו, אתם יודעים למה אני מתכוון... את איזור ההר המרכזי, את השטחים הכבושים, את פלסטינה הנותרת, הקיימת, הטובה והישנה, היפה על אף כל צרותיה, על כפריה, הרריה, מעיינותיה, אנשיה. ספי באמת אוהב את האזור הזה, את לב ליבה של הארץ, וזה נדיר. מה כאן נדיר? הלא כל מתנחל מעופרה וקדומים נשבע באהבתו ליהודה ושומרון. אלא שהמתנחל רואה את ההר כאזור בניה לעתיד־לבוא, בו ימחקו בולדוזרים את „החושות העלובות", ואת „המקומיים" יסיעו משאיות למקום אחר, מעבר לנהר. אז יקומו שם ערים יהודיות בהן ישנה אברך את לימודו ויפעיל את מחשבו לקשר ישיר עם בורסת תל־אביב, כבישים רבי־מסלולים יחצו את הואדיות ובמדבר יהודה יקום שיכון לזוגות צעירים.

ספי בן־יוסף אוהב את המקום הזה כמות שהוא, והוא מטייל בלי נוסטאלגיה מיוחדת לימי המקרא או לעתיד המטוהר. אהדתו נתונה לאלה האמורים להיות המטוהרים, לא למטהרים. כך, למשל, הוא מתאר את „הפרוורור", שם נשארו שמות ערביים ומסורות ושרידי חקלאות פלסטינאיים, את איזור „מובלעת לאטרון", שם נבנה פארק על הריסות ארבעה כפרים.

משום כך זהו ספר טיולים מרענן: לא עוד טיולים לאתרי עתיקות יהודיים, כדרכם של מטיילים ידועים מזאב וילנאי ועד צבי אילן. ספי מוביל אותנו לכפר בו נולד ופעל אבו ג'ילדה, שחיה, כפי שמסתבר מספרו, לא סתם בריון אלא לוחם המרד 1936־39, וכן לכפר של מוצטפה בושנאק מראשי המרד, ולמערתו של מוסה סהאוויל, שלחם במצרים של איברהים פח'ה. זהו ספר למטייל השמאלי, שהרי מי מלבדו יסבול הערותיו על ה„דוסים", על המתנחלים, על ועדת השמות העבריים ויתר אנשי הזיקפה הלאומית, ומי עוד ירצה לראות את הכפריים שלא במסגרת מילואים או מקור לפועלים זולים?

נשאלת השאלה, האם זקוק השמאל לספר טיולים משלו? ואם כן — אולי גם לספרי בישול? תשובתי היא חיובית. שמאל זוהי תרבות חלופית לתרבות החומרית השלטת, והתרבות, כמו מים, מחלחלת לכל מקום. הספר של ספי נותן מענה למטייל השמאלי, שלא יצטרך מעתה להשתמש במדריכים של „וולפגנג, איש ירושלים דליטא" (וילנאי, אליבא דספי) וחבריו. אולם כאן תימרן ספי את עצמו למלכודת: אין הרבה אנשי שמאל המטיילים בשטחים הכבושים. בכלל אין שם הרבה מטיילים, מפחד בקבוקי תבערה, או מחוסר עניין, או מסיבות אידיאולוגיות (צעדות גוש אמונים ומסעות חיילים לא נחשבים לטיול). חבל, כי פגישה פנים־אל־פנים עם הפלאחים של ההר עשויה לחסל את „הגאה הקטן היושב בכל אחד", כדברי עמוס עוז. סוד הקסם הפלסטינאי מתגלה להולך־רגל, להולך־בטל.

על הדבש

בכפריים אלה, המעוטרים בזיתים וכרמים, האנשים הנודדים הנמצאים שם לא מטעם צה"ל, משמר הגבול או השב"כ, מטיילים ותיקים כמו ספי בן־יוסף, מנחם מרכוס, בחור המטפל בנמרים של עין־גדי, ניסים קריספיל, שעזר לדוד גרוסמן — כולם גילו זאת ואימצו לעצמם גישה „כנענית מאוחרת", לפיה אפשר גם ללמוד מהפלסטינאים, ולא רק ללמד אותם, לפיה הארץ היא בסדר גם בלי קידמה, לפיה רוב „תרומתנו" בהר היא כיעור והרס.

ועל העוקץ

יש בספר גם דברים מרגיזים. בטורו השבועי ב„כל העיר" סיגל ספי לעצמו סיגנון חברמני להחריד, מצועצע ותפל. סיגנון זה של צברינו החמודים והעוקצניים, בנוסח נתיבה בן־יהודה, מעצבן גם בכתבה של ארבעים שורות, אך ספר בן 254 עמ', שכתוב כולו חברמנית? — אלהים ישמור. למשל: „מבנה עם כיפה גם הוא ענתיקה, עניין של כמה מאות שנים," או „ויקטור, אתה פראייר, שים גוויה במים," וכו'. בתחילת הספר מכריז המחבר שלא ישתמש במלים של בית מרקחת. צריך להגיד לו, בלשונו: „יש גבול לכל זיבול, דבר לעניין, ספי, ותשאיר את החברמניות להדרכה."

גם הכותרות מצועצעות ומיותרות בחתירה בלתי נלאית להתחכמות: „איך קרה שנחל ערוגות ניצל מציפורני התנועה הקיבוצית", או „איפה עושה הקב"ה אהבה לכנסת ישראל". כל קשר בינן לבין התוכן מקרי לחלוטין.

איוריו של מישל קישקה תופסים כמעט מחצית הספר, ורובם מגלים עניין אובססיבי בישבנים, אברי מין מזדקרים וכו', שאין להם הרבה קשר עם הטקסט. האיורים הם מקאבריים וילדותיים, מתאימים לרוב לילדי גן חובה, שאולי היו במקומם בספר אחר. מבחינה מקצועית רובם מצויינים, אך אינם קשורים בטקסט.

העיבוד של הטור לספר לא היה חלק. בעיתון מברכים אותנו ברכת שנה טובה או פסח שמח, מזכירים את הגשם או השרב, וזה מקובל. בספר זה מוזר למדי; למשל, „לאן שטיילנו בשבוע שעבר", כאשר סדר הטיולים שונה. צריך לומר לו: „ספי, זה מרוח."

גם גודל הספר — כאלבום משפחתי עם הרבה תמונות — לא כל כך מתאים לספר טיולים. הוצאת „כרטא" עשתה זאת כבר פעם — ספרו של ספי בן יוסף, „ארץ קטנה גדולה", פורסם בפורמאט כזה, שגם באוטו הוא לא נכנס, שלא לדבר על תרמיל.

במבחן

מבחנו של ספר טיולים הוא בטיול. לכן יצאנו, עם הילדים, בהליכה קלה במסלול שתואר בספר, מכפר ג'אניה, עם שמונת המקומות הקדושים שלו, לעבר נביא בסין, „דרוויש מצרי רעלב שצבט לילדים עד שמלאך ג'יבריל יבש את ידו," והיום — מבנה קטן ליד מעיין קטן, והלאה לעין ג'זן, עם בריכתו שבין בוסתנים במפגש ואדיות. שם פגשנו פלאח זקן מראס קארשר הסמוכה, שדיבר לא רע רוסית — הוא היה נושא כליו של רופא רוסי „לבן", ד"ר רודנקו, אשר גר ביפו עג'אמי ועבר לרמאללה ב־1948 יחד עם אשתו הפלסטינאית, ושם מת, והותיר ארבע בנות להן שמות גיבורות פושקין: טאטיאנה, אלגה וכו', המפוזרות כיום מעמאן ועד טקסאס. משם העפלנו לאוכף של שיח' עניר, ובצל חומה קדומה התכבדנו בטבילה בבריכת המעיין הצלול והקריר, שם הילדים אכלו פטל כדובים באגדות ונשרטו כהוגן. אחר כך הגענו לדיר עמאר, שם שתינו תה עם נענע אצל איכרים מכניסי אורחים.

אילו נתן לנו ספי בן־יוסף רק את הטיול הזה, ולא הראה לנו עוד עשרות כמותו, היינו אומרים דיינו. אך הוא הוביל אותנו גם משיח' יוסף לכפר יציר, השקה אותנו מים מעין־ססלה והוציא אותנו ממדבר עזואל — ועל כך אנו מברכים ומשבחים אותו.

פנלופי לייוולי זכתה בפרס בוקר

א.ב. יפה

בשבוע שעבר, ביום ה' 29 באוקטובר, התקיים בלונדון טקס הענקת פרס בוקר, שהוא הפרס החשוב ביותר הניתן אחת לשנה לרומן המשובח ביותר של השנה. פרס בוקר, שנוסד ב־1969, קיבל תנופה רבה בשנים האחרונות וכעת הוא נהפך למעין שווה־ערך אנגלי לפרס גונקור הצרפתי. חשיבותו למחבר שזוכה בו הוא לא רק בסכום הנכבד שהוא מקבל (15,000 לירות סטרלינג שהם כ־40,000 ש"ח) אלא בעיקר בכך שהוא מעמיד את הספר הזוכה במוקד תשומת־הלב של קהל הקוראים ומבטיח לספרו תפוצה של 85,000 עותקים.

הפרס ניתן, כאמור, לרומן שנכתב אנגלית, אך לא רק לספר שהופיע באנגליה אלא בכל ארצות חבר־העמים הבריטי, וגם באירלנד, פאקיסטאן ודרום־אפריקה. השנה הוגשו לוועדת השופטים 93 ספרים, מהם נבחרו ששה להתחרות בשלב הסופי. וכמנהג האנגלים, היו גם הימורים כספיים על הזוכה. בריאן מור נחשב למועמד המועדף, בזכות הרומן החדש שלו, שהוא ספר בלשי על רקע פוליטי, עלילתו מתרחשת בפולניה, שם נרדף גיבורו, איש הכנסיה הקתולית רם־המעלה, על ידי השלטונות. בהצבעת השופטים, שבאה לאחר שלוש שעות של דיונים קדחתניים, הוא קיבל את המקום השני, ואחריו באו ספריהם של איריס מורדוך, נינה באודן, פיטר אקרואיד, צ'ינוא אצ'בה. הפרס ניתן לפנלופי לייוולי, בת ה־54, על ספרה „נמר הירח".

מן הראוי לציין כי השופטים היושבים בוועדת־הפרס אינם דווקא אנשי ספרות מקצועיים, אלא חובבי ספרות מושבעים. היו"ר היתה השנה פ. ד. ג'יימס, מחברת ספרי מתח (אבל באנגליה אין זו בושה, לאחר צ'סטרטון, אגתה כריסטי, או דורותי סאיירס, — שהיא היתה אגב גם המתרגמת של „הקומדיה האלוהית" של דאנטה לאנגלית). ועוד ישב בחבר השופטים איש־ספרות אחד, אלן מיזוסי, ולידם שלושה שופטים שאינם אנשי־ספרות, והם אמורים לייצג את טעמו של „הקורא הרגיל". שכן, אין מבקשים להכתיר בפרס זה את הספר הטוב ביותר רק מבחינה אמנותית, את הנסיוני ביותר או האיזוטרי ביותר, אלא את הרומן הטוב שהוא שוה־לכל־נפש. ומבחינה זו נראה שבחירתם היתה טובה.

פנלופי לייוולי נולדה בקהיר בשנת 1933, אביה היה פקיד בבנק והיא התחנכה במצרים עד גיל 13. לאחר מכן חזרה המשפחה לאנגליה, היא סיימה בסאסקס את בית הספר התיכון, למדה היסטוריה באוקספורד, נישאה לפרופסור להיסטוריה; יש לה בת ובן והיא מתגוררת באוקספורדשייר ובלונדון.

פנלופי לייוולי החלה לכתוב לפני שבע עשרה שנה ובראשית דרכה פירסמה בעיקר ספרים לבני־הנעורים (מספרם מגיע ל־16). את הרומן הראשון שלה למבוגרים כתבה לפני עשר שנים, „הדרך לליכפילד". אחריו באו ששה ספרים נוספים, מהם שני קבצים של סיפורים („כלום לא חסר פרט לסאמואר", ו„שחיתות") וארבעה רומנים, „אוצרות הזמן", „יום הדין", „אושר מושלם", „לפי מארק". ספרים אלה היקנו לה מוניטין וגם כמה פרסים ספרותיים, אחדים מהם תורגמו לשפות זרות, אך ברור כי רק הפרס שקיבלה השנה יבצר את מעמדה בספרות האנגלית.

מאז עזבה את מצרים בעודה נערה לא ביקרה שם פנלופי לייוולי. רק לפני שלוש שנים היא ערכה מסע למצרים בחברת בעלה והסופר־העורך אנטוני טוויט ואשתו. בשעת שיט על הנילוס התעוררו בה זכרונות, עלו על פני השטח חוויות ילדות רדומות, ונולד הגרעין של הרומן „נמר הירח". גיבורת הרומן, קלאודיה המפטון, היסטוריונית זקנה וחולה, הגוססת בבית חולים, נזכרת בעברה, ובעיקר במה שאירע לה בשנות המלחמה, כאשר היא עצמה היתה עתונאית, כתבת־מלחמה. בימי המערכה על אל־עלמיין, היא הכירה קצין בריטי צעיר מחיל השריון, טום, התאהבה בו, אך הוא נפל בקרב. בשכבה על ערש דוויי היא מעלה זכרונות מקוטעים, שומעת קולות מן העבר, העולים בקנה אחד עם קולות בני משפחתה הבאים לבקרה, ועדיין היא רוקמת תוכניות לעתיד, וחושבת על כתיבת ספר על תולדות העולם שיסביר את כל האירועים והתופעות, אך בסופו של דבר היא חוזרת תמיד לעצמה, לאותה פרשת אהבה מלפני חמישים שנה שלא השתחררה ממנה.

הרקע והאווירה המתוארים בספרה של פנלופי לייוולי מזכירים את יצירתה של אוליביה מאנינג, שישבה יחד עם בעלה ר. ד. סמית, בשנות המלחמה, בירושלים ובקהיר, והיא תיארה את פרק הזמן הזה בשורת רומנים שכתבה לאחר שחזרה לאנגליה. אך דומה כי פנלופי לייוולי היא סופרת מתוחכמת יותר, היודעת להעלות את מאורעות־הזמן לדרגה רוחנית, הגותית גבוהה. הביקורת שיבחה את הספר כסיפור אהבה מרגש על רקע המלחמה, הכתוב בצורה מאופקת, בלתי סנטימנטאלית, והכולל תיאורים מרהיבים את הנוף המצרי בשנות הארבעים.

זהו בעצם הספר שהיא הרגישה כי היא צריכה לכתוב זה מכבר, אך רק עכשיו הסתייע הדבר. ברומן שלה „אוצרות הזמן", אומר אחד מגיבוריה: „איך יכול להניח את העבר בשקט ובחשיות ולהסתכל בו כאשר תרצה בכך". יש מן ההכרח הזימון הבלתי נמנע בהעלאת העבר, ורק כאשר נוצרו הנסיבות המתאימות יכלה פנלופי לייוולי לכתוב את ספרה זה, המצטיין ברגישותו ובעוצמתו.

חלון ראווה

חזרה לחולות הזהב
בנימין תמוז: סיפורים
בית הוצאה כתר, 1987

הוצאת כתר נטלה על עצמה להוציא לאור את כל כתבי בנימין תמוז, ערוכים מחדש בידי המספר. במהדורה חדשה זו מובאים הסיפורים והרומאנים שלו, החל מ„חולות הזהב", שראה אור ב־1950, ועד לספר חדש בשם „היקית והזמיר", שיופיע עתה לראשונה.

בכרך שלפנינו מובאים הסיפורים „חולות הזהב", „גן נעול", „סיפור אנטון הארמני" ו„ריחו המר של הגרניום". הכרך מכיל גם שלושה סיפורים, שלא כונסו עד כה בספר: „חלום", „קארל לאוואנברג, כייבי־סיטר" ו„פגישה באל־אברידג'".

בקריאה חוזרת מתגלות שוב המעלות והחולשות של כתיבתו של תמוז. כך למשל, אי־אפשר להתעלם מהיעדר הרמה האחידה, מההבדל ברמתם של הסיפורים השונים, ואף של פרקים שונים בתוך סיפור אחר. יסודות סיפוריים־תוכניים חיוורים והיתפסות לאפקטים חיצוניים קיימים כאן לצד קטעים מצויינים ב„אנג'וכסיל, תרופה נדירה" ו„סיפר אנטון הארמני". כתיבתו של תמוז יש בה לא אחת הבטחה להתפתחות עלילתית מעניינת וגילוי עולמות רוויי־סוד, שרטוטי־דמויות המושכים את הלב ומגרים את הסקרנות, המעוררים ציפייה לכל העתיד לבוא בעקבותיהם — אך לא תמיד הבטחה סיפורית זו מקויימת. באחד מסיפוריו הטובים והידועים, „תחרות שחיה", הוא מפתח מוטיב חביב עליו (אותו מוטיב אנו מוצאים גם בנובלה „הפרדס"): תחרות ומאבק בין יהודי וערבי על הבעלות על הארץ בטרם מדינה, היחסים בין בני שני העמים בעתות־שלום־רגיעה ובימי־מתח־ומלחמה. כושר התיאור של תמוז מוצא כן ביטוי בהעלאת תמונה של חצר ערבית בימים עברו: „בימינו אין רואים חצרות כאלו. ואם אתה נקלע למקום שהיתה בו חצר כזאת אתה מוצא הריסות של ימי המלחמה וערמות של אבנים וקורות־עץ וקורי עכביש, שמתאמצים להעטות עתיקות על דברים שעוד אתמול נשמו וצחקו. אבל באותם הימים היתה החצר מתוקנת ושוקקת חיים. מרובעת היתה ומוקפת משלושה רוחותיה בבנין קומותיים. למטה היו מצויות האורוות והרפתים, ובחצר שוטטו תרנגולות שחורות וארמדמות, שקרקורן מתערבב בצהלת־סוס. בקומה השניה נמצא חדר המנוע ולידו בריכה, וצינור יוצא מחדר־המנוע ומקר מימיו לתוך הבריכה ודגי זהב באים אצל הצינור ומשכשכים בתוך בועות האויר העולות עם משפך־המים. ומעקה של עץ היה עוטר מרפסת ארוכה, שרויה בצל־תמיד, ומן המרפסות היו נכנסים בדלת של זכוכית צבעונית לחדר־האורחים, שממנו יוצאות דלתות דלתות לחדרי־המגורים, למטבח ולממגורות."

בכמה מן הסיפורים, במיוחד ב„עלילות זאכי ויוליה", מגלה בנימין תמוז נטיה לסיטואציות קיצוניות, לשימוש בצבעים כהים, לשילובם של מעשי־בלהות בעלילה, כאילו ביקש להעניק לדברים משהו מהאופייני לספרות־המתח.

המקוללים
ו. פוקנר: „הקול והזעם"
מאנגלית: רנה ליטוין
הוצאת ספרית פועלים, 1987

„הקול והזעם", מן הרומאנים החשובים ביותר של ויליאם פוקנר, שנכתב ב־1929, הופיע לראשונה בתרגומה העברי של רנה ליטוין בשנת 1973. ועתה, כעבור 15 שנה לערך, הוגש לנו אותו תרגום במהדורה חדשה. מיטב יצירתו של המספר האמריקני הגדול נמצא כבר בידי הקורא הישראלי — עם ספריו שתורגמו לעברית נמנים „הבלתי־מנוצחים", „אור באוגוסט", „הדרוב: הראשונים", „בשוכבי גוועת", „רקוויאם לנזירה", „מקלט".

ויליאם פוקנר, חתן פרס נובל, שנולד ב־1897 במדינת מיסיסיפי בדרום ארצות־הברית ומת שם ב־1962, מעתיק מחוז דרומי זה לספרו „הקול והזעם" — וגם לספריו האחרים — והופך אותו לזירה להתרחשות העלילה. הוא מאיר הארה מיוחדת את בעיות־החיים בדרום האמריקני, מעלה אנשים, לבנים וכושים, החיים באווירה קודרת, במתח של גורליות קשה ושל קללה, או משהו כמו קללה הרובצת על הכל. המשפחה הדרומית המתוארת ב„הקול והזעם" מסמלת שקיעה והתפוררות של הטיבה אנושית שלמה — או כפי שמציינת המתרגמת העברית בצדק, יצירה זו „היא גירסתו של פוקנר לחורבנו של עולם ערכים" — מעין גירסה אמריקנית לנושא שמותח קודם־לכן בכמה ספרי־מופת אירופיים: „יוליסס" מאת ג'יימס ג'ויס, „ארץ הישימון" מאת ט. ס. אליוט, „הר הקסמים" לתומאס מאן ו„הטירה" לקאפקא.

האנשים וגורלותיהם, היחסים ביניהם והאווירה האופפת אותם מרכיבים תוכן סיפורי בעל יסודות אנושיים עמוקים. אך לא רק בזה נעוץ ייחודו של „הקול והזעם". בולטת בו גם טכניקת־הכתיבה המוקברית החדשנית, המבוססת על מונולוגים פנימיים.

בראש הספר מובא תרשים של אילן־היחס של הנפשות המרכזיות הפועלות בו בני משפחת קומפסון, בני משפחת המשרתים ודמויות אחרות, המתקשרות אליהם בדרך זו או אחרת. הפרקים ברומאן משקפים את המתרחש בעלילה על־פי תאריכים: הפרק הראשון מתקשר בשנת 1928, הפרק השני מחזיר אותנו לשנת 1910, ואילו השלישי והרביעי עומדים שוב בתחומי

ויליאם פוקנר

1928. הפרק הראשון הוא מונולוג פנימי של בנג'י (בנג'מין) קומפסון, גבר מפגר בשנות ה־30 לחייו שהוא כילד בן שלוש מבחינת התייחסותו לסביבתו — והוא מספר בדרכו שלו על משפחתו; הפרק השני הוא מונולוג פנימי של אחיו קוונטין ביום התאבדותו בהרווארד; הפרק השלישי הוא מונולוג של האח השני ג'אסון ובפרק הרביעי והאחרון מוארים דברי בני משפחת קומפסון מפי המספר עצמו.

פוקנר הכיר מקרוב את החיים בסביבה האנושית המתוארת ברומאן, התנסה בנסיונות רבים ושלח ידו במלאכות שונות: היה חייל מתנדב בחיל־האוויר הקנדי ובחיל־האוויר הבריטי במלחמת־העולם הראשונה, היה צבע, דייג, נגר, עתונאי, מלח... ניסיון־חיים זה מוצא ביטוי — לא אחת ביטוי נטוראליסטי — בכל כתיבתו.

רנה ליטוין, שתירגמה גם ספרים אחרים של פוקנר לעברית ומתמחה בהם, הוסיפה אחרית־דבר לרומאן. הערותיה מתייחסות לצורה, סמל הארת־יסודות ב„הקול והזעם".

ספר ראשון
דני האוסליך: „אצטרובל", שירים
בלי ציון שם ההוצאה, 1987

דני האוסליך בן ה־46, מחברו של ספר־שירים זה, הוא יליד ירושלים — ומסלול חייו הוא בעל ציביון ישראלי, לפחות בכמה מתחנותיו העיקריות: בן להורים ניצולי־שואה, התגרכות לגרנ"ע־אוויר בגיל צעיר ולצנחנים במסגרת השירות בצה"ל, פציעה, ועבודה כטכנאי ב„קול ישראל".

ספר־ביכוריו, „אצטרובל", מכנס שירים פשוטים בתוכנם ובצורתם, הלובשים תכופות אופי של שיחה או של התבטאות תמציתית ישירה, „סיפורית". הקובץ קרוי על שם השיר הפותח, המעלה את סיפורו הטראגי של האצטרובל, שנפל מראש העץ אל תחתיות־ארץ, מהצמרות אל אנקי־הדרכים וסופו שהתרסק ונפרד לעולמים מחלומו לשוב אל המרומים. אחר־כך באים שירים על האשה האהובה ועל הילדים כמקור־של־אושר, על אנשים במלחמה ועל הווי של צה"ל, על שיבה אל גולת־ההורים, על ירושלים, על עצב ושמחה.

האיורים המלווים את הספר הם פרי־ידו של צביקה רמץ.

מ. אבי־שלמה

בין אסתטיקה
(סוף מעמ' 15)

אוקי הסופר ושתי הציירות, אוטוקו וקאיקו, מייצגים שני תחומי אמנות, שאף הם, כמו הטבע, ביטוי ל„אני" אנושי. המחבר מתאר את תהליך הציור, מסקיצות מוקדמות בשטח, עד היצירה המוגמרת, שאפילו בציור נוף איננה אלא ביטוי אישי של האמן. „רישום שרה־זהתה שלי איננו תיאור טבע סתמי ותו לא. בנקודה מסויימת הוא מספר משהו עלי" — טוענת קאיקו. הנפש הדרויה מבקשת באמנות את הפורקן. כך מתכננת אוטוקו לצייר את התינוקת המתה שלה ברמות „תינוק העולה השמימה", כשהיא שואבת השראה לא רק מציור יפאני קלאסי, אלא גם מרמות ישו התינוק ומאמנות מערבית בכלל. הספרות, הציור ושאר האמנויות יוצרים ומשמרים יופי, והיופי והעצבות = אליבא דקאוואבטה — ירדו לעולם כרוכים זה בזה.

יש לשער שהקורא המערבי ההדיוט, שאינו בקי בתרבותה ובספרותה של יפאן, מחמיץ כמה וכמה רמזים ואסוציאציות, ועל כן חלק מאותו יופי חומק ממנו. מה גם שלפני הקורא העברי תרגום מתרגום אנגלי ולא מן המקור. ברם, יצירתו של קאוואבטה מעוררת שאלה נוספת, שאינה כרוכה בהבנת הנקרא: אילו סמכנו על יצירה זו בלבד, כדי להכיר את יפאן, היכולנו להעלות על הדעת, שארץ זו היא מעצמה תעשייתית, מודרנית, מן הראשונות בעולם? הנה הסופר המייצג של אותה ארץ שוקע באסקיפיזם תוך הפנייה־גב נחושה לכל הבעיות המטרידות את בני־ארצו. האין זאת אחת הסיבות לאותה עצבות, השורה על יצירתו העדינה והמעודנת של קאוואבטה?

מחלת הזהבת
דורה צינמן

רות בלומרט: זהירות מגע זהב
איורים: אורה איתן
שוקן, ספריה לנער (שוקן) 1987.

עלילה מושכת עמוסה־הרפתקאות היא תמיד ערובה להצלחתו של ספר ילדים ונוער — וההרפתקאות אינן חסרות בספר שלפנינו. אולם, יותר מן המאורעות הפלאיים ויותר מן הדרך המושכת שבה הם מסופרים, שובה הספר את הקורא בעמקותו ובחכמתו. לכאורה, זהו ספר קליל שמעורבים בו מוטיבים של אגרות בתיאורים ריאליסטיים, אווירה פנטאסטית של „הכל אפשרי" בהתמודדויות עם מציאות ממשית ומוכרת; למעשה, מתחת לשיכבת הכיסוי העליונה נפרשות שכבות־מעמקים אחדות שצריך לחשוב עליהן וגם אי אפשר שלא לחשוב עליהן — וזאת, כמובן, לאחר סיום הקריאה, משרווה צמאון הדעת וההרפתקאות הגיעו לסיומן. רק לכאורה מעצבת הסופרת עיצוב מודרני אחת מן האגדות הנודעות של היוונים הקדומים, האגדה המספרת על המלך מידאס שהאל מילא את משאלתו וכל אשר נגע בו הפך זהב, בכלל זה עצי הגן ובתו הקטנה. למעשה עוסק הספר במהותו של האושר האנושי, ביחסים בין משפחה ובני זוג, בעימות שבין חומריות לאמנות ובפגיעתה הרעה של ההצלחה, בעיקר ההצלחה החומרית. היפה ברב־שכבתיות זו הוא שאין היא רובצת בכבדות על הקורא — ירצה יטול יעמיק ויחשוב, לא ירצה — יסתפק בשיכבת ההרפתקאות העליונה.

מגע הזהב המודרני היא ההצלחה החומרית בעסקים, חוש המסחר והכשרון לצבור כסף ונכסים. לגיבור הספר, אריאל ארדם, יש כשרון כזה והכסף — ובעיקר הזהב — דבקים בו בין בדרך פלא (פולי זהב, ביצי זהב), בין בדרך תושיה קפיטאליסטית (דרכי שיווק יעילות והכנה פסיכולוגית של דרכי התנהגות כלכלית של הבריות וניצולן). כישרון זה חוצץ בינו לבין הסובבים אותו. אריאל גדל מנותק ומרוחק מאביו ומבני משפחתו האחרים. הוא מסוגל לגמול לזולת רק בדרך חומרית, מצליח בכל אשר הוא פונה, אך ההצלחה מבודדת אותו ומנכרת אותו עוד יותר. הוא מתחבר עם אלה המקדמים את הצלחותיו ותורמים לתחום התעניינותו, אך הוא עוזב אותם בלי לפנות אחור משנידלה אותו תחום או משנוצלה עד תום המסגרת בה היה נתון ונעשתה צרה עליו. בסופו של דבר הופכת ההצלחה למחלה, הממיתה את הסביבה לחלוטין. שלב זה בתולדות הגיבור מעצבת הסופרת בצורה סימלית, בעוברה מן התיאור הריאליסטי בעיקרו לארץ האגדה — הזהבת, מחלתו של מידאס, פוגעת באריאל ועומדת להמיתו פיסית, לאחר שכילתה את נפשו ובודדה אותו לחלוטין, בידוד המסומל בספר על ידי הפלגה לאי בודד הרחק ממולדתו. התרופה היחידה למצב מסוכן זה היא הזעקה לעזרה והנכונות ליצור מחדש קשרים אנושיים תוך ויתור על המירוץ אחרי העושר ועל הדחפים הבלתי אנושיים של המצליחנות. הנערה גבריאלה (השם הוא בעל משמעות) היא המרפאה בחוכמתה, במסירותה ובידידותה את המחלה הממארת. עם שבירת הבדידות השאפתנית יוכל הגיבור להאיט ואולי אף להפסיק לחלוטין את המירוץ אחרי ההצלחה החומרית ולהתפנות לאפיקים אחרים שיש בהם גם מסיפוקה של הנפש וגם מהנאתם של אותם דברים שלא נקוב עליהם מחיר. וכאן מגלה למעשה, הקורא שהגיבור הוא צאצא לא רק של סבו, שממנו ירש את מחלת הזהבת, אלא גם של סבתו הציירת ושל אביו מספר הסיפורים שמעדיף פת חרבה ושלווה בה. האב המיטיב לספר סיפורים ולרקום דמיונות והסבתא האמנית הם שהורישו לו את הנטיות האלה לאמנות שאותן דיכא ומהן נמלט. הספר מסתיים בנימה אופטימית ובסוף שכולו (כמעט) טוב — וזהו אולי החלק הפנטאסטי ביותר בספר כולו.

הסיפור כתוב עברית עשירה ועם זאת רחוקה ממליצות. תחבולה ספרותית מוצלחת מאוד היא שימת הסיפור בפי האב — כך מסופר סיפורו של ילד הגדל והופך לנער מפיו של מבוגר ההולך ומזדקן, נקודת ראות המאפשרת שיקול דעת, היסוס, התדיינות עצמית ועמקות. לפיכך ידבר הספר אל לבם של בני גילים שונים, מבני נוער ועד זקנים, ולכל אחד ידבר בשפתו וברמתו. ואולי זהו המבחן התקף ביותר לקביעת מהו ספר ילדים טוב — נשיאת החן בעיני המבוגרים בלי התנשאות ובלי המודעות המתמרת שהם קוראים בספר שאינו מיועד להן.

בשבע עיניים

„מאזנים" חדש
בחוברת „מאזנים" הכפולה שהופיעה זה עתה מתפרסמים שירים של משה דור, בן־ציון תומר, גבי דניאל, זרבבל גלעד, רחל חלפי, יאירה גנוסר, יגאל בן אריה, רמי ריצני ואחרים.

סיפורים מאת יעקב שביט, ישראל המאירי, רונית מטלון, גדעון תלפז ואחרים.

מסות מאת נורית גרץ — עבריות, יהדות וכלל אנושיות, גלעד מורג — על דמות הערבי בספרות העברית, ולשק קולקובסקי — אגדת הקיסר קגרי, פולמוס אנתרופולוגי חדש, במוסף המיוחד לזיכרו של דן פגיס, מסות של ט. כרמי, אבנר טריינין ואריאל הירשפלד.

המדור להשוואת תרגומי שירה מוקדש הפעם לשירו של איציק מאנגר, „אברהם אבינו מטיף מוסר ללוט."

עיתון 77
בגליון מס' 93, מדור חדש ונרחב בנושא החינוך: רב־שיח בהשתתפות פרופ' מ. אביטבול, פרופ' מ. חן, פרופ' אריר כהן ופרופ' צבי לם. כמו כן, שיחות עם ראשי אגודות סטודנטים, מאמר מאת אהרון הראל, מנכ"ל מכללת בית ברל, וכן חדשות וחידושים במוסדות להשכלה גבוהה בארץ.

פואמה „התעכבות במדבר" מאת חתן פרס נובל לספרות, יוסף ברודסקי, בתרגומו של יעקב בסר; שירים מעזבונו של אבא קובנר ומאמרים על יצירתו; מאמר על חיים לנסקי מאת יאירה גינוסר; שיחת חודש עם עודד פיינגרש; שירים מאת אברהם הוס, מירה מאיר, גד יעקובי, שלום רצבי, רמי ריצני, יהודה גור־אריה ועוד; סיפורים משל אלישע פורת, רינה עוויאל בלומנטל ושושנה חיימן. וכן המדורים הקבועים.

פרס ניומן לספרות לדוד שחר
ביום ראשון, 1.11.87, התקיים טקס הענקת פרס ישראל וברטה ניומן לספרות עברית לסופר דוד שחר. הטקס התקיים באוניברסיטת בר אילן. השופטים היו פרופ' ארנסט קראוס, פרופ' דניאל שפרבר ופרופ' יהודית דישון. נימוקים ניתנו על ידי הפרופסורים הלל ברזל, יהודית דישון ויהודה פרידלנדר. כמו כן נשאו דברים הסופר משה שמיר, פרופ' צבי לוז וחתן הפרס, דוד שחר.

ביבליוגרפיקה
ב־12.11.87 תפתח בספרית שער ציון בית אריאלה תערוכתו של רוני רכב, ביבליוגרפיקה — עטיפות לספרים — ספרית פועלים. בתערוכה יוצגו 50 אורגינלים של עטיפות לספרים שיצאו לאור בספרית פועלים בארבע השנים האחרונות.

אבידניום
מסיבה ספרותית עם המשורר דוד אבידן תיערך ב„צוותא", באולם הגדול, ביום ב' 9.11, שעה 22.00. המסיבה תיערך לרגל הופעת „אבידניום 20" (בהוצ' „כתר") ו„משהו בשביל מישהו" (בהוצ' „ספרית פועלים").

התחרות לפרס ע"ש הצייר והסופר
נחום גוטמן ז"ל

העמותה והקרן ע"ש נחום גוטמן ז"ל מכריזות על תחרות להענקת פרס לספר עברי מאויר איור אמנותי. סכום הפרס השנה — 8,000 ש"ח.

סופרים ומאיירים יגישו את מועמדותם לתחרות על הפרס בליווי חמישה עותקים מספריהם, עד התאריך כ"ד כסלו תשמ"ח (15.12.87), למזכירות העמותה־הקרן, גב' רינה לוי, בית „מעריב", תל־אביב.

טקס חלוקת הפרס ייערך בסוף חודש דצמבר ש.ז.

בתחרות ישתתפו רק ספרים מאוירים שנדפסו והוצאו בשנתיים האחרונות ושלא זכו עד עתה בשום פרס אחר. כל מתחרה רשאי להגיש לא יותר משניים מחיבוריו המאוירים.

רשלני בהחלט

„הקשר המקצועי" בקולנוע אסתר ו„ללא מוצא" בקולנוע לימור, תל־אביב

ניק נולטי וריפ טורן ב„הקשר המקצועי" — דיאלוגים מסורבלים

ולטר היל, במאי סרטי אקשן, ביקש ללכת בעקבותיהם של יוצרים גדולים של הז'אנר. הוא יצר סידרת סרטים הפועלים על־פי קודי מוסר גברים, סרטי פשע וגם מערבון אחד, שבהם ניתן היה לגלות הדים לסרטים של ג'ון יוסטון, סם פקינפה, דון סיגל או רוברט אולדריץ'. לא פלא, משום שעבור השניים הראשונים כתב היל תסריטים בטרם פנה לבימוי.

בעבר העטרנו שבחים על אחרים מסרטיו, או לפחות, הגדרנו אותם כקולנוע מקצועי או מעניין: סרטים כמו „הנהג", „תשעה שרכבו", „חבורת הלוחמים", „גברים במבחן" או „48 שעות". מה שמפתיע הוא שהיל בסרטו החדש — „הקשר המקצועי" — יצר מלאכה רשלנית, המזלזלת בחוקי התסריט הטוב. אומנם, היל לא כתב את התסריט בעצמו אבל מפתיע כיצד כותב מנוסה לא נתן דעתו לדברי ההבל, הנשמעים בסרט מגוחכים ביותר לעיתים. אולי, האשם הוא גם בג'ון מיליוס הבמאי־תסריטאי, איש הימין הקיצוני, שכנראה היה הרוח החיה שמאחורי עיצובו של התסריט העילג, הבנוי על הנוסחה הישנה שגבר צריך לעשות את אשר צריך להעשות.

הסרט פותח בשתי סצינות: האחת מתארת אנשי צבא שנפלו, כביכול, במהלך שירותם הצבאי (וייטנאם, לבנון או תאונות סתם), המתכנסים לקראת ביצוע פעולה. בסצנה השנייה השריף ג'ק בנטין (ניק נולטי) מדגים שיטות פעולה טקסניות נושנות, כיוצאו לאסור סוחרי סמים. הקונפליקט המרכזי הוא בין שני חברי ילדות, הניצבים משני צידי מתרס החוק ומשני עברי הגבול האמריקני. ג'ק, איש הטקסס־ריינג'רס המהוללים, ולעומתו קאש ביילי (פאוורס בוט'), סוחר סמים קשים, המפריץ את מרכולתו ממקום מושבו במקסיקו. לא רק נגע הסמים משמש עילה לסיכסוך בין שני החברים לשעבר, אלא גם אשה, סאריטה המקסיקנית (מריה קונצ'יטה אלונסו), זמרת ברים, שאינה יודעת להחליט עם מי מהשניים לחלק את חייה. בירינבות הזו משתלבת גם אותה יחידת קומנדו (הקשורה לסי.אי.אי. או אולי לאף.בי.אי., לא ברור), במעין סיפור עלילה בתוך עלילה, שאנשיה מנסים להניח ידם על אותו קאש זדוני.

היל יצר מערבון מודרני, שבעיקרו מהווה מחווה לסם פקינפה המנוח. הסרט בנוי לקראת העימות הסופי בין שני החברים, בין הטוב לרע. כמו ברבים מסרטי פקינפה הסיום הוא במקסיקו, ובטרם מתרחש קרב השליפות טורח היל לשלב גם סצנת טבח המונית, בנוסח הסיום ההרואי של „חבורת הפראים". במקרה זה, לוחמי הקומנדו שמים נפשם בכפם מול אספסוף מקסיקני חסר זהות. התערובת של היל, המורכבת ממערבון, סרט פשע מודרני וגם אלמנטים שכמו נלקחו מ„ראמבו" („הטכנולוגיה המתקדמת נלכדה בידי טקסס ריינג'ר מתקופת האבן" — מתלונן אחד מאנשי היחידה ללוחמה, שהושם בידי השריף בבית הכלא) אינה מוצלחת ביותר. הדיאלוגים, כמו העלילה כולה, מסורבלים, לעיתים מתדרדרים עד כדי להביך, במיוחד כאשר קאש מעלה את עיקרי הפילוסופיה שלו בסצנת באר מקסיקני. הסרט פועל על גבול האבסורד והקריקטורה הגסה (קאש מותץ באגרופו, ג'ק מצליח להמלט באופן פלאי ממטר כדורי מקלעים הניתך עליו). היל חולם אולי, להפוך ליורשו של פקינפה הגדול בתחום הקולנוע המצ'ואיסטי, אבל „הקשר המקצועי" הרשלני והמאור לא מקצועי מציב סימני שאלה לא רק לגבי עתידו בקולנוע, אלא גם מעורר הרהורים על הקולנוע שלו עד כה.

* * *

„ללא מוצא" מבוסס על רומן מאת קנת פירינג, „השעון הגדול", שהיה ל„פילם נואר" ידוע שביים ג'ון פארו ב־1948. הקשר למקור הספרותי־קולנועי נותר רק ברעיון הבסיסי, שבו איש רב־השפעה מנסה להפליל את אחד מעובדיו בפשע שהוא עצמו ביצע. כאן רוג'ר דונלדסון, הבמאי האוסטרלי, שיצר סרטים בניו זילנד (שהידוע ביניהם הוא „באונטי") והיגר לאחרונה לארה"ב (שם ביים את „סיפורה של מארי") יצר סרט העוסק בתככים ובמזימות אפלות במסדרונות הפנטגון.

קווין קוסטנר מגלם את טום פארל — קצין צי אמריקני, שלזכותו נזקף מעשה גבורה בלב ים, שהועבר לשמש בתפקיד בכיר במחלקת המודיעין של משרד ההגנה. טום מנהל רומן סוער עם סוזן, הנאוה (שון יאנג) שהיא גם פילגשו של שר ההגנה. בפרץ קנאה הורג שר ההגנה בשגגה את סוזן. בעצת עוזרו החלקלק (ויל פאטון) מחליטים לטייח את הפרשייה ולמצוא שעיר לעזאזל בדמותו של „יורי", כביכול מרגל סובייטי השתול בפנטגון.

מה שיכול היה להיות סרט מרתק על שחיתויות פוליטיות היה לפרשיית מתח שבלונית, שרדידותה מתחילה כבר בפרולוג המפתח את קשר האהבים בין קוסטנר ליאנג; בין השאר התעלסות במושב אחורי במונית בוושינגטון (כאשר דונלדסון אינו יכול להתאפק ומשלב גם אתרי תיירות עם משמעויות פאליות) ובילוי רומנטי על יאכטה, שדומה ששולב רק כדי למלא חלל בתסריט. כשמתחילה החקירה, על פארל לפעול במהירות, כדי לטהר את שמו לפני שהמלכודת תנעל עליו. במקרה זה עליו לערוך תרגילי התחמקות מצמד סוכנים קריקטוריליים ששומרים על צעדיו. משום־מה דאג דונלדסון להרכיב לסרטו סיום שני, ההורס את כל המערך שטרח לבנות עד לאותו סיום, ומשיב את הסרט לסרטי הפאראנויה של שנות החמישים.

הסרט מוקדש לצלם הגדול, ג'ון אלקוט, שצילם בעבר את סרטיו של קובריק — „בארי לינדון" ו„הניצוץ". זה היה סרטו האחרון של אלקוט טרם מותו, הצילום הוא הדבר המוצלח ביותר במותחן לא משכנע זה.

נקי הוא יפה

גן התעשייה במוזיאון הפתוח בתפן, הגליל המערבי

העיתונים מלאו כתבות בנושא גן התעשייה בתפן שבגליל העליון. מאמר זה יוקדש יותר למשמעויות התרבותיות הקשורות בפרויקט ולא עמוד על איכותו של אוסף הפסלים מנקודת־מבט פלסטית טהורה. זאת, משום שהפרויקט חורג מביקורת אמנותית לשמה, ויש בו מסר, הטומן בחובו חזון ביחס להתפתחות החברה בארץ.

סטף ורטהיימר, יו"ר המוזיאון והצוות המכובד המתלווה אליו (יששכר בע"מ, הקרן לתרבות אמריקה־ישראל, דן ריינגר, רוזאן לוינסון — סטודיו תפן בע"מ וחברת מבני תעשייה בע"מ) מגשימים חזון ישן, אותו כבר ביטא באנגליה מוריס לואיס ומאוחר יותר הבאוהאוז בגרמניה. כלומר: אחדות בין האמנות הפונקציונלית יותר מטיבעה, האמנות והסביבה עצמה. אלא שבאן אין רצון לאחד ולא לערוך הפרדות בין הדיסציפלינות אלא דווקא למקם אחת ליד השנייה ולעורר יחסי גומלין. יחסי גומלין אלה ישנו, בראש ובראשונה, את תדמית גן התעשייה שנוצר. הווה אומר, אזור מלוכלך, זנוח, מטרד אקולוגי מזהם סביבה ואוויר. אזור שוליים, שכל אחד מתרחק ממנו.

בתפן התעשייה היא נקייה, יפה, מושכת את העין וממוקמת במוזיאון הפתוח ובגוף כ„גלריה". המוזיאון עצמו מהווה המשך טבעי לשורת המפעלים. הרבועים נראים מבעד לחלון הראווה בכניסה למוזיאון, על־ידי בוגר בצלאל — נחום מגדל. הפריטים המוצגים אינם פסלים אמנותיים, אלא פריטי המפעלים הפועלים באזור. עם זאת, העיצוב גורם לכך שפריטי התעשייה הפונקציונלית ייראו אמנות לשמה.

בסרט המציג את גן התעשייה, מפרט ורטהיימר את התנאים ההכרחיים לתפוקת תעשייה בריאה.

1. פנים לייצוא, להתחיל בוער, חיסכון, הכנת מצע לשיווק, ובסופו של דבר — חיפוש משאבים כספיים. אותם דברים תקפים ביחס לאמנים: הדאגה למשאבים חייבת להיות האחרונה ויש להקדים לה את העמל המתרכז בראש ובראשונה באיכויות עצמן.

2. ריכוז כל השירותים במקום אחד, על מנת לחסוך בזמן ולקעצים את היעילות. גם הפעם ניתן ליישם את הה עיון בדיסציפלינה האמנותית: מן הראוי היה לדוגמה, שתלמיד לאמנות פלסטית יהא בקירבת מקום ובעל גישה חופשית לדיסציפלינות קרובות, כגון תיאטרון ומוסיקה. זאת, כדי לרכוש זווית־ראיה ופרספקטיבה נוספות, המרגישות את התחום המיוחד שלו, כך גם מרגישות את הכלים המורים.

3. החזות החיצונית מורה על תוכנם וטיבם של המוצרים התעשייתיים. על כן, יש להרגיש את איכויות הקטלוגים. מורים בבצלאל בשנות ה־40 כבר הצביעו על הקשר שבין ייצור טוב ותעמולה טובה. „יעילה ומושכת־עין בשל צורתה (ראה המאמר מיום שישי שעבר על „בצלאל החדש") הדברים אמורים גם ביחס למבנים המאכלסים אמנויות יפות, החוץ חייב לענות על הפנים — כיעד אופטימלי.

4. ראשית מושם על הלוחמה בגן התעשייה והבנה צוות אחוזתי, אשר ידע להפעל ולחיות בפרויקט משולב. זהו גם הפעם הישום מובן מאליו בבית־הספר, על כל גוניהם ודרגותיהם, חייבים לשמש נקודת־זינוק התחלתית. מבחינה זו המצב בארץ הוא בכי רע. אנשי החינוך אינם זוכים בשכר ובחינוך מספק, אין התמקדות על חינוך ליופי (חינוך ליופי חצוני בהכרח מעצב את רוח התלמיד ומלמדו את טיב היופי הנפשי הפנימי). הפוכם של דברים, הכל יודעים, שהקיצוץ הראשון פוגע במקצועות משניים, כגון „זמרה", „מלאכה" ו„ציור". ואכן, במקום פיתוח האזנה על־ידי מבוא למוסיקולוגיה משמיע מרי פעם בית־הספר הרגיל את שיר הציפורים האומלל בקולי קולות. זה השיר, שבו אנשים מגושמים מגעיים ירוחם בפראות לקצב חסר טעם, בעיקר בחתונות. כך, גם המלאכה לא מכליטה את השפה הצורנית הטהורה אלא באה ללמד את הצד השימושי. הפגמים הנרכשים גדלים עימנו ועל כן דווקא בשדה החינוך יש לחסל את הצרימות למיניהן.

5. אין צורך רק לאגור את המידע, אלא לעשות את כל אשר ביכולתך. באמנויות אחר התנבאים להצלחה אמיתית הוא ההליכה הלאה — לפתוח את השאפתנות המקצועית, כמו גם לפתוח תחום תחרותי המבוסס על איכויות.

6. יש לעשות מאמצים רבים כדי לחשוף הן את השלמות בייצור, הן את המקוריות ולגסות גם את השפוע שאמנם המוצר הוא מושלם ומקורי. מובן, ששלמות באמנות, איננה נתפסת כשלמות צורנית אלא כשלמות אידיאית, כלומר, אי־התפשרות מצידו של האמן באשר לערטיותיה של יצירתו ואמנותו שלו. יתר על כן, עליו להתחייב ליצור את המאפיינים הייחודים, ההופכים אותה ל„שלו". הערך התפשרויות ומקוריות מחשבתית, המתבטאת אף בפן החיצוני, ישכנעו ודאי את קהל המתבוננים. אם לא היום — מחר.

7. בארץ יש טכנולוגיה מעולה, אך לא נעשה די להפצתה בקרב הציבור. ביחס לאמנויות יש צימאון רב מצד הקהל עצמו. כדאי שמשרד החינוך והתרבות יקריש כספים נוספים לעיצוב עיירות הפיתוח ואזורים נידחים, על־ידי עידוד מפעלים כמו „אמנות לעם" וייזום מפעלים תחרותיים דומים.

8. הטכנאי, המייצג את אקדמיה, אינו מעורב בעשייה בשטח. כך נוצר פער מסוכן בין התאוריה לבין הצד האמפירי, הלכה ומעשה מן ההכרח שיהיו צמודים זה לזה.

9. גן ורדים, הממוקם ליד הגן, סוגר את המעגל ומתכוון לאפשר לעובדים לחיות בסביבה יפה ואיכותית. והרי, אנו יודעים כמה הסביבה מעצבת את יושביה. גם כאן על משרד החינוך והתרבות לעודד את עשייתם הברוכה של מדריכי נוער, לא לשלם להם כספי־נדבות, אלא דווקא לעורר תמריץ בליבם של צעירים בעלי אידיאלים, הרוצים לתקן ולספק את הנדרש. על־ידי כך, כפי שאומר ורטהיימר, „נוכל להחזיר למרכזי התעשייה צרכים אנושיים, המתבטאים בביטחון, אהבה, שכנות טובה, שמירה על איכות הסביבה ועשיית אמנות, שמתייחסת למימדיו של האדם ומשתתפת עימו בטבע הקרוב. מתוך טבל העבר יש לעורר את הרגישויות ומתוך הרגישויות להפיק תעשייה ואמנות באחת".

פרויקט מהמם. כן ירבו!

כל הנקודות המצולות העוסקות בתעשייה מובאות מדבריו של סטף ורטהיימר. ההשלכות לגבי האמנויות — הן שלנו.

תל־אביב

אסתר
הצייד
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 5.00 – 7.30 – 9.30

אורלי
ההתנקשות
שישי: 9.40
מוצ"ש: 8.20
חול: 5.30 – 8.30

בית ציוני אמריקה
בימים א', ב', ג', ה' ומוצאי־שבת
בשעות 16.30 – 19.15
יומן אהבות
בשעה 21.30
לא שם זין

בן־יהודה
ללא מוצא
שישי: 9.45 – 12.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

גת
המכשפות מאיסטוויק
שישי: 10.00 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.50

גורדון
3 8
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

דקל
האלמנה השחורה
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 7.15 – 9.30

צוותא לתרבות מתקדמת

"צוותא" אשדוד
ליל שבת, 6.11.87 יסוד הקסם של המנטוטומימה" עזרא דגן.

"צוותא" רמת־השרון
שבת, 7.11.87 שעה 17.00 תיאטרון הקרון מציג – "אלה החיים" בביצוע: יצחק פקר ועודה מירסקי.

מוצאי שבת, 7.11.87, שעה 21.00 – ירון לונדון קורא שירים "מה קו־רה".

מוצאי שבת, 13.11.87 שעה 22.00 לצעירים וצעירות ברוחם – אחוד בנאי והפליטים – אחוד בנאי – גיטרה ושירה, יוסי אלפנט – גיטרות, גיל סמטנה – גיטרה בס, נועם זייד – כלי הקשה, ז'אן ז'אק גולדברג – תופים.

"צוותא" נהריה
6.11.87 שעה 21.30 ערב פופ ווידאו עם: יואב קוטנר "התופעשיות". סיפורה של להקה שכבשה את העולם המערבי במוסיקה ובסגנון. תוך שמיעת המוסיקה וקרוע סרטי וידאו נדירים של הלהקה.

שבת, 7.11.87 שעה 17.00 הצגה לכל המשפחה – "קישקשתא". משתת־פים: בני נדלר, יאשה גלינסקי, סיגל לוי.

"צוותא" חיפה
יום שני, 9.11.87 שעה 21.00 ערב ספרותי עם משה שמיר על יצירותיו האחרונות. מנחה המבקרת – חוה שחם. (מרצה לספרות באוניברסיטת חיפה).

"צוותא" ירושלים
ליל שבת, 6.11.87 שעה 22.00 לונדון קורא שירה. ירון לונדון קורא משיריהם של טובי המשוררים העבריים: אלתרמן, רביקוביץ, רטוש, א.צ. גרינברג, יוסף שרון, יונה וולך ועוד.

מוצאי שבת, 7.11.87 שעה 20.30 אמנון ברנזון חוזר לשיר לאחר היעדרות ממושכת. מלווה בשירה דפנה צור.

יום רביעי, 11.11.87 שעה 20.30 שי "המינקת" שי שרת וקוראת מתוך "המינקת". הצגת יחיד העוסקת בשתר – גיבור/ת החיה/ה בניכור מהעולם.

"צוותא" כפר־סבא
ליל שבת, 6.11.87 שעה 21.30 בני ברמן בשירי נוסטלגיה. דן ברון – הרקדה

"צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 6.11.87 שעה 22.00 לשיר בצוותא עם יורם שחר ומשרת אורחות – חני לבנה.

מוצאי שבת, 7.11.87 שעה 21.00 דני סנדרסון – "חכם על קטנים".

"צוותא" מגדל־העמק
שבת, 7.11.87 טיול פעולי צוותא למערת אמציה ולמערת בית גוברין.

דרייב אין
השוטר מבברלי הילס
7.00 – 9.30
בחצות – סקס

לימור חדש
ללא מוצא
שישי: 9.40 – 12.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.30 – 9.30

פאר
יופיו של החטא
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

סינמה 1
מעקב חושני
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

סינמה 2
משפחת המלוכלכים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

פאריס
לא יכולה בלי זה
שישי: 10.00 – 12.00
מוצ"ש וחול: 7.15 – 9.30

חן 1
מטאל ג'אקט
שישי: 9.55 – 12.20
מוצ"ש: 7.35 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.55

חן 2
הפורצת מסן פרנסיסקו
שישי: 9.55 – 12.20
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.55

חן 3
חנות מעבר לפינה
שישי: 10.00 – 12.20
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 4.30 – 7.30 – 9.50

חן 4
פגישה עיוורת
שישי: 9.55 – 12.20
מוצ"ש: 7.35 – 9.50
חול: 11 – 2 – 5 – 7.30 – 9.50

חן 5
ריטה סו ובוב גם הוא
שישי: 10.00 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 11 – 2 – 5 – 7.30 – 9.50

שחף
הבלתי משוחדים
שישי: 9.45 – 12.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

תכלת
את, אני והמהפכה
מוצ"ש: 7.45 – 9.30
חול: 5.00 – 7.30 – 9.45

תל־אביב
כלא הנשים 2
שישי: 9.45 – 12.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

לב 1
המשפחה
שישי: 9.45 – 12.15
מוצ"ש: 7.10 – 9.40
חול: 2 – 4 – 7.10 – 9.40

לב 2
גברים גברים
שישי: 10.00 – 12.00
מוצ"ש: 8.00 – 10.00
חול: 2 – 5 – 8 – 10

לב 3
נרדפי החוק
שישי: 9.50 – 12.00
מוצ"ש: 7.50 – 10.00
חול: 2 – 5 – 7.50 – 10.00

לב 4
חימו מלך ירושלים
שישי: 9.50 – 12.00
מוצ"ש 7.50 – 10.00
חול: 2 – 5 – 7.50 – 10.00

נתניה

שרון
שם הורד
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 5.00 – 7.00 – 9.30

סטודיו
גבר מאוהב
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 5.00 – 7.00 – 9.15

ירושלים

אדיסון
השוטר מבברלי הילס
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אורגיל
מטאל ג'אקט
מוצ"ש: 6.45 – 9.00
חול: 4.30 – 6.45 – 9.00

עדן
אני, הבוס ואשת המנכ"ל
מוצ"ש: 7.00 – 9.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00

סמדר
הואלס הגדול
מוצ"ש: 6.45 – 9.15
חול: 6.45 – 9.15

אורנע
המכשפות מאיסטוויק
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

מיטשל
הבלתי משוחדים
מוצ"ש וחול: 7.00 – 9.15

כפיר
ללא מוצא
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אורדיון
אור 1
יופיו של החטא
מוצ"ש: 7.15 – 9.15
חול: 4.30 – 7.15 – 9.15

אור 2
משפחת פלודר
מוצ"ש: 7.15 – 9.15
חול: 4.30 – 7.15 – 9.15

אור 3
קומנדו אמריקאי
מוצ"ש: 7.00 – 9.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00
במוצ"ש ובמשך כל השבוע ב־23.00
החלון האחורי

אור 4
חימו מלך ירושלים
מוצ"ש: 7.00 – 9.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00
במוצ"ש ובמשך כל השבוע ב־23.00
קצין וג'נטלמן

אור 5
לא שם זין
מוצ"ש: 7.00 – 9.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00

בית אגרון
יום שישי
14.00 קומדיה סקסית בליל קיץ
15.45 מרוסיה באהבה
מוצאי־שבת
17.00 לילה של יום מפרך
18.30 קומדיה סקסית בליל קיץ
מונטי פיטון – משחו
20.15 שונה לגמרי
סלח לי אתה נשך
22.00 את צוואר
24.00 מופע הקולנוע של רוקי

כפר־סבא

בית ברל
רומא
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30
ציד עכברושים

היכל
הבלתי משוחדים
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

מלון דניאל
לחישה רועמת
מוצ"ש וחול: 7.15 – 9.30

גבעתיים

חדר
הבלתי משוחדים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

בת־ים

עצמאות
הבלתי משוחדים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

חיפה

חן
נרדפי החוק
שישי: 10.00 בערב
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

פאר
המכשפות מאיסטוויק
שישי: 10.00 בערב
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אורלי
המשפחה
מוצ"ש וחול: 6.30 – 9.00

רון
הבלתי משוחדים
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אמפי (שבוע 2)
מעקב חושני
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אורה
לו היית כאן
שישי: 10.00 בערב
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

עצמון 1
ללא מוצא
שישי: 10.00 בערב
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 6.45 – 9.15

עצמון 2
השוטר מבברלי הילס 2
שישי: 10.15 בערב
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

עצמון 3
הפרוטוקול הרביעי
שישי: 10.15 בערב
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

קרן אור המחודש
לא יכולה בלי זה
מוצ"ש: 7.15 – 9.15
חול: 4.30 – 7.15 – 9.15

עפולה

מופתרון
האלמנה השחורה
מוצ"ש וחול: 9.00

רמת־גן

אואזיס
מטאל ג'אקט
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 7.20 – 9.50

ארמון
צעיר מכדי למות
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 7.30 – 9.45

לילי
יופיו של החטא
מוצ"ש וחול: 7.15 – 9.30

רב גן 1
המכשפות מאיסטוויק
שישי: 10.00 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.50

רב גן 2
שיחות מלוכלכות
שישי: 10.00 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.50

רב גן 3
ריטה סו ובוב גם הוא
שישי: 10.00 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.50

רב גן 4
הפורצת מסן פרנסיסקו
שישי: 10.00 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.50
חול: 5.00 – 7.30 – 9.50

באר־שבע

חן
השוטר מבברלי הילס
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

ראשון־לציון

רון 1
היחידה לפשעים חמורים
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

רון 2
השוטר מבברלי הילס
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

חולון

ארמון
זהב רטוב
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 5.00 – 7.30 – 9.30

סבוי
הבלתי משוחדים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

מגדל
המכשפות מאיסטוויק
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 7.30 – 9.30

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
ג'שוע אתמול והיום
מוצ"ש, א', ב', ג'
7.15 – 9.30

מועדון קולנוע לנוער
שירת הדרום
א', ג', ד' – 4.00

פתח־תקוה

היכל 1
הבלתי משוחדים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

היכל 2
השוטר מבברלי הילס מס' 2
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

היכל 3
המכשפות מאיסטוויק
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר מוצ"ש, 7.11
המרדים: 21.00
(כרטיסים מ־28.9 תקפים)

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: טור — חביבה רייק 20
חולון: אסותא — טרומפלדור 4
ירושלים: אסותא — המלך ג'ורג' 12
נתניה: קרניאל — מרכז מסחרי ק. נורדאו
פתח־תקוה: כפר גנים, רח' לוחמי הגיטו 6
רמת־גן: רמת־יצחק, שד' ירושלים 96
תל־אביב: שדה דב, הצנחנים 3, תכנית ל'
מעיין חיים, שד' ירושלים 98 יפו
חיפה: חניתה — חניתה 22

שבת
בת־ים: מור — חביבה רייק 20
חולון: קופ"ח עין יהב
ירושלים: רוממה, המ"ג 28 (שבת)
קופ"ח לאומית — הגידם 1 (מוצ"ש)
נתניה: מקרים — רח' סלומון 2
פתח־תקוה: קופ' כללית — חיים עוזר
רמת־גן: אסותא — ז'בוטינסקי 41
תל־אביב: שדה דב — האוזר 3
רינה — אצ"ל 62
חיפה: נורדוי — נורדוי 13

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244, חדרה – 22444.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית, ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
הדסה עין־כרם – נשים, כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג. שערי צדק – פנימית. בקור חולים – ילדים
שבת
הדסה עין כרם – כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג. הדסה הר־הצופים – פנימית. שערי צדק – ילדים, בקור חולים – נשים.

יד ביד – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה
ירושלים – 02־243358
ת"א – 226027 (24 שעות)
חיפה – 04־229488 (11.00–20.00)
גליל מערבי – 04־922222
קו פתוח לנוער במצוקה
אילת בי רית – טל. 222782
"קו פתוח" – אוזן קשבת לילדים ובני נוער 08־222723 (24 שעות)

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שליד ההסתדרות לרפואת שיניים בישראל
בתל־אביב — בימים א'–ה' בין השעות 21.00–23.00. בלילות שבת וערבי חג בין השעות 18.00–24.00. בשבתות וחגים בין השעות 15.00–21.00.
הכתובת: רח' בר־כוכבא 49, טל' 284649. [illegible] רחוב הגפן 26, קומה ג', טל' 523566, פתוח מדי יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00–9.00. אחרי חצות בתאום מוקדם בלבד.
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) קומה א', טל' 03־285822, 294869.

מרכז מידע לקורבנות אונס
לרעננה ואיזור השרון, טל' 052־32432 בימים א'–ה' בשעות 17.00—21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02־227171
ער"ן תל־אביב — טל' 03־5461111
ער"ן ילדים ונוער — טל' 261113
ער"ן חיפה — טל' 04־672222
ער"ן באר־שבע — טל' 057־418111
ער"ן נתניה — טל' 053־55516

[illegible]
מוקד עת"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101. רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים — טל' 7181111, [illegible]

רכבות

מירושלים לבנימינה וחיפה: בימים א'–ה': 16.00; בימי ו' וערבי חג: 11.10
מחיפה לבנימינה וירושלים: א'–ו': 7.00
מתל־אביב לחיפה: בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 8.16, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00; בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00
מתל־אביב לנהריה: בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00; בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00
[illegible] 10.00, 11.05, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 14.40, 16.30, 17.30, 19.30; בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30
מנהריה לחיפה ותל־אביב: בימים א'–ה': 5.05, 6.50, 9.05, 10.40, 13.35, 16.35, 18.30; בימי ו' וערבי חג: 9.05, 10.35
* הרכבת תופעל בימי א' [illegible] חג בלבד.

מאבק צמרת מלהיב בכפר־סבא: השלישית (הפועל כפ"ס) נגד הרביעית (מכבי ת"א)

הפועל ת"א נגד מכבי חיפה: בעבר זה היה קרב האליפות

משחק שני בבלומפילד: שמשון – בית"ר ירושלים ★ מכבי נתניה תשתדל להמשיך לחוביל לאחר משחקה עם בית"ר ת"א ★ סיכויים עדיפים להפועל פ"ת (נגד חולון), באר־שבע (לוד) ובני־יהודה (מכבי פ"ת)

● **לאומית**

איצטדיון בלומפילד יהיה המוקד מחר במשחקי המחזור ה־9 בליגה הלאומית בכדורגל. שני מאבקים מסקרנים. הפועל ת"א נגד מכבי חיפה; שמשון ת"א מול בית"ר ירושלים. המובילה בטבלה, מכבי נתניה, תארח במגרשה את בית"ר ת"א.

מאבק צמרת יהיה בכפר־סבא כאשר קבוצות מכבי ת"א (4) והפועל כפר־סבא (3) יתעמתו ביניהן בקרב מבטיח רבות.

בני־יהודה ת"א תשתדל להמשיך בהסתערותה כלפי מעלה כאשר תתמודד באיצטדיון וינטר עם מכבי פ"ת: הפועל פ"ת תנסה לנצל את ביתיותה ולגבור על הפועל חולון ובבאר־שבע מצפים האוהדים לנצחון הפועל באר־שבע על הפועל לוד.

● הפועל ת"א, כבר עם משה סיני אך בלי גיל לנראו שהועבר, נגד מכבי חיפה ב־4 בבלומפילד. לפני שנה וחצי היה זה קרב־אליפות. הפעם זה שונה. הפועל ת"א, היחידה ללא הפסד עם ארבעה נצחונות רצופים, במקום ה־2. מכבי חיפה, ללא נצחון בשמונה מחזורים, במקום ה־13, הלפני־אחרון. הפועל ת"א אמנם בתנופה אבל היא חייבת להיזהר מיריבתה החיפנית, שתעשה הכל כדי לשבור את קפאון אי־הצלחתה. מכבי חיפה . תנסה להפתיע. לפתות לסיים בתיקו. ישפוט: אריה פרוסט.

● במשחק נוסף בבלומפילד (2) ייפגשו קבוצות שמשון ת"א ובית"ר ירושלים. שתי הקבוצות לא הלהיבו בינתיים. כל אחת מהן תבקש להתאושש בנצחון. לכן צפוי מאבק מסקרן וללא פשרות. שמשון ת"א לא תקל על האלופה מירושלים. כל תוצאה לא תפתיע. ישפוט: עובדיה בן־יצחק.

● הדו־קרב צמרת יהיה בכפר־סבא (2.30), בין מכבי ת"א, שירדה למקום ה־4 והפועל כפר־סבא, שעלתה למקום ה־3. שתי קבוצות טובות. מכבי ת"א לא ניצחה שלושה מחזורים רצופים. במיוחד צרב לה הפסדה בשבת בדרבי להפועל ת"א (2:1). כפר־סבא תבוא עם שני נצחונות רצופים ותשתדל לנצל את ביתיותה. הכל ייתכן במשחק הפתוח. ישפוט: יעקב שיינר.

● מכבי נתניה, המובילה בטבלה, חייבת להיזהר במגרשה (2.30) מבית"ר ת"א, שהחלה את העונה בתנופה ונסוגה לאחר שני הפסדים רצופים. בית"ר ת"א תבקש להוכיח כי המשבר שפוקד אותה זמני. אם נתניה לא תנצח תהיה זו הפתעה. ישפוט: יאיר טילינגר.

● הפועל פ"ת טובה "על הנייר" מיריבתה הפועל צפרירים חולון, מה גם שהיא ביתית. אבל אצל החולונים, חסרי־היציבות, אי־אפשר לדעת כיצד יתפתחו העניינים. העולה החדשה כבר הוכיחה במשחקי־החוץ שלה שהיא יריבה עקשנית. בכל זאת, מחר ב־2.30 בפ"ת, המועמדת לנצחון היא הפועל פ"ת. ישפוט: יצחק בן־יצחק.

● כדורגלני הפועל באר־שבע ישתדלו להתאושש מההפסד חסר־ההצדקה בשבת בבלומפילד לבית"ר ירושלים (2:1), בנצחון בבירת הנגב (2.30) על סוגרת הטבלה, הפועל לוד. כל תוצאה, לבד מנצחון באר־שבע, תהיה הפתעה גדולה. ישפוט: ראוד סוהיל.

● קבוצת בני־יהודה ת"א התעוררה עם שני נצחונות רצופים. מחר תשתדל לזכות בנצחון שלישי כשתארח ב־2.30 באיצטדיון וינטר ברמת־גן את קבוצת־התחתית של מכבי פ"ת, שתבוא עם ארבעה הפסדים רצופים. חניכיו הפתח־תקואים של המאמן האנגלי ג'ק מנסל יעשו מאמץ עליון לחזור לפתות עם נקודה אחת. ישפוט: יוסף דיאמנט.

הטבלה הלאומית
(אחרי שמונה מחזורים)

1.	מכבי נתניה	8"18	19
2.	הפועל ת"א	3"9	18
3.	הפ. כפר־סבא	5"9	14
4.	מכבי ת"א	10"16	13
5.	בית"ר ת"א	7"10	12
6.	הפועל פ"ת	8"9	12
7.	בית"ר י־ם	13"14	11
8.	בני־יהודה	6"7	10
9.	הפ. באר־שבע	9"5	9
10.	שמשון ת"א	7"6	8
11.	הפועל חולון	7"5	7
12.	מכבי פ"ת	12"6	6
13.	מכבי חיפה	22"4	3
14.	הפועל לוד	22"4	3

★ ★ ★

משחקי המחזור ה־9
★ הפועל ת"א — מכבי חיפה
★ הפ. כפר־סבא — מכבי ת"א
★ מכבי נתניה — בית"ר ת"א
★ בני־יהודה — מכבי פ"ת
★ הפועל פ"ת — הפועל חולון
★ הפ. באר־שבע — הפועל לוד
★ שמשון ת"א — בית"ר י־ם

כוכב ריאל מדריד, אמיליו בוטרגניו, פורץ בהגנת פורטו במשחק בגביע־אירופה לאלופות שלשום בפורטו (ריאל ניצחה 1:2).
(תצלום: איי. פי.)

מיצ'ל העלה את ריאל – ניצחה את פורטו 1:2

צמד שערים של מיצ'ל בדקות ה־64 וה־70, העלה את ריאל מאדריד לרבע־גמר גביע־אירופה לאלופות בכדורגל, כשניצחה גם בפורטו את אלופת אירופה — 1:2. במשחק הראשון, בואלנסיה, ניצחו הספרדים — 1:2.

פורטו הוליכה — 0:1, משערו של סוזה. יותר מ־85 אלף הצופים בפורטו האמינו שקבוצתם תצליח לרחוק את ריאל בזכות שער־החוץ שהבקיעה, אך את חלומם נגז הספרדי הבין־לאומי מיצ'ל.

לעומת זאת עלתה אלופת פורטוגל, בנפיקה לשלב הבא באותו גביע, משניצחה בליסבון את אהרוס הדנית — 0:1, לאחר 0:0 בראשון. שער הנצחון הובקע בדקה ה־38 על־ידי נונו.

בלגיה הצליחה להעלות את קבוצותיה לכל אחד משלושת המפעלים: אנדרלכט באלופות; מכלן (תודות לשני שעריו של אלי אוהנה) במחזיקות, ובריד באופ"א. בעקבות בלגיה. הלכה גם הולנד, שתיוצג בכל הגביעים: פיליפס איינדהובן באלופות; אייאקס אמסטרדם במחזיקות, ופיינורד באופ"א. למערב־גרמניה יהיה היצוג הגדול ביותר — ארבע קבוצות: באיירן מינכן באלופות, ואילו באופ"א — ברמן, דורטמונד ולברקוזן. ספרד תיוצג על־ידי ריאל מאדריד באלופות, ברצלונה ואספניול באופ"א.

ארבעה משחקים בגביעי־אירופה מחר

קרית־אתא ועין־החורש בבית מטה־אשר ובת־ים בחוץ

● **כדורעף**
מאת יצחק ויסהוף

ארבעה משחקים בגביעי־אירופה בכדורעף ייערכו מחר. במוקד: התמודדות האלופה, הפועל מטה אשר, בגביע־האלופות נגד האלופה השווייצית ל.ו. לייסין.

מטה־אשר, שקיימה מחנה־אימון בן שבוע במערב־גרמניה (נעזרה במגיש דורון שדמי), תנסה לנצל את שלושת הבין־לאומיים שלה — אורי חבר, אורן שר ואמיר סגמור, כדי לנצח ולהגביר את סיכוייה להעפיל לשלב הבא. המשחק יחל בשעה 9, שעון ישראל.

הפועל קרית־אתא תתמודד בגביע־הקונפדרציה [illegible] באולמה נגד [illegible] סלמונין ליסטול. גם משחק־הגומלין ייערך בישראל, ביום ראשון. המשחק יחל ב־7.30.

הפועל בת־ים, אלופת הנשים, תשחק מחר בסלוניקי נגד אלופת יוון, פילטלטיקוס. הגומלין יהיה בעבור שבוע בבת־ים.

משחק בת־ים בסלוניקי — בטלוויזיה
משחקה של כדורעפניות הפועל בת־ים בסלוניקי נגד אלופת יוון, פילטלטיקוס, בגביע־אירופה לאלופות נשים [illegible]

בנות הפועל עין־החורש יתמודדו מחר ב־7 באולם בעין־החורש, מול הקבוצה הכללית אנטוניוס ארנקלס בגביע למחזיקות־גביע לנשים. הגומלין יהיה בשבוע הבא בבלגיה.

משחק דחוי בכדורעף — מחר
המשחק הדחוי בליגה הלאומית בכדורעף בין קבוצות א.ס. רמת־השרון והפועל הכרמל ייערך מחר ב־7 ברמת־השרון. [illegible]

זאגרב המצויינת הכניעה את הפועל ראשל"צ 22:37

● **כדוריד**
מאת יוסף חכם

מחזיקת הגביע היוגוסלבי בכדוריד, קבוצת מדרוזיצ'אק זאגרב, הביסה אמש במשחק הראשון בשמינית־גמר גביע־אירופה למחזיקות גביע, את הפועל ראשון־לציון — 22:37, לאחר 10:19 במחצית.

שחקני הפועל ראשל"צ החזיקו מעמד רק בחמש הדקות הראשונות והוליכו 2:3 אך בהמשך השתלטו היוגוסלבים על המגרש, ותוך מיפגן כדוריד מעולה, בראשותם של פרקוביצ'יה וזמיל גוגי' הגדילו את היתרון ל־5:11, 9:14, ובמחצית — 10:19.

שחקני הפועל ראשל"צ פתחו היטב את המחצית השנייה והצליחו להקטין תוך שתי דקות מצמד שערים של זיו קושניר. בהמשך שוב גילו היוגוסלבים עדיפות מוחלטת.

בשורות הקבוצה מזאגרב בלט השוער הלאומי מירקו באשיץ, עם 167 הופעות בין־ארציות.

פרט פיקנטי: המאמן הלאומי של ישראל בכדוריד, היוגוסלבי מיליינקו מיהיץ', ישב בקהל ועודד את בני ארצו.

שפטו פרנסיסקו רימולפטה ופרנסיסקו בונגורה מאיטליה, לעיני 1000 צופים, בהיכל־הספורט העירוני בראשון־לציון.

שערים לזאגרב: סמילגוויץ' 10: פרקוביצ'יה 9: סרדצ'ביץ' 8: מרקוביץ' 3: יאריק 2, קלאייץ' 2: איוון 1, מירוסלב 1 ואצאשו 1.

שערים להפועל ראשל"צ: ורד 6 (1 במכת־7): ריין 4, קושניר 4: חיים רון 3: אלון לוי 2: קמפל 2 ונחמוני 1.

משחק גומלין בין שתי הקבוצות ייערך גם הוא בראשון־לציון מחר ב־8.30 בערב.

דלזל "הצלף התורן" בהפועל ת"א נגד בית"ר ת"א — 81:107

● **כדורסל**
מאת אברהם בר־לב

כדורסלני הפועל ת"א חזרו אמש לעירה, לאחר תקלת־חשמל במשחק הראשון, והביסו במשחק ליגה דחוי בקלות את בית"ר ת"א — 81:107, לאחר 41:61 במחצית.

קבוצת הפועל ת"א הלהיבה 650 צופים במשחקה היעיל, שלא הותיר כל סיכוי ליריבתה מבית"ר ת"א. הפעם היה "הצלף התורן" בהפועל ת"א ג'ונתן דלזל, עם 28 נקודות.

בית"ר ת"א היוותה יריב שקול רק ב־10 הדקות הראשונות. או עדיין הוליכה בית"ר ביתרון נקודה — 20:21, אולם שחקני הפועל ת"א לחצו־על־הדוושה ודהרו ליתרון־שיא — 59:89. שחקני בית"ר הצליחו להקטין מעט כאשר במגרש שיחקו שחקני־הספסל של הפועל ת"א.

שפטו: ערן עמית ודני בורנ־שטיין.

● להפועל ת"א קלעו: דלזל 28: טאונס 21: פרישמן 13: איימוס 11: לאסוף 10: מרסר 10: זלוטיקמן 8: אורליך 4 ואמסלם 2.

● לבית"ר ת"א קלעו: סימפסון 23: גינזבורג 19: מורו 13: מוסקוביץ' 8: יעקבי 6: האברר 5: קולהאס 4 וסלינס 3.

הטבלה הלאומית
(אחרי חמישה מחזורים)

1.	הפועל ת"א	381־486	10
2.	מכבי ת"א	404־460	10
3.	גליל־עליון	385־441	9
4.	הפועל חולון	301־420	9
5.	אליצור נתניה	388־416	8
6.	מכבי חיפה	448־442	7
7.	אליצור רמלה	454־428	7
8.	מכבי רמת־גן	470־419	7
9.	הפועל ים	458־448	6
10.	הפועל חיפה	382־357	6
11.	בית"ר ת"א	484־428	6
12.	מכבי נתניה	471־375	5

● **חמישיית המחזור**
(המחזור השלישי)
● ישראל אלימלך (הפועל חולון).
● ג'ונתן דלזל (הפועל ת"א).
● ארז חזן (הפועל ירושלים).
● ג'ו ביגיון (מכבי חיפה).
● מיל לוקהט (אליצור נתניה).

ברכה: לא קיללתי

מאת יצחק ויסהוף

דני ברכה, קפטן קבוצת הכדורסל של אליצור נתניה, שהואשם בהתנהגות בלתי־הולמת כלפי השופטים, אברים זגול ודן בורנשטיין, הכחיש אתמול בועדת המשמעת את כתב האישום נגדו.

ברכה, שהואשם כאילו קילל את שני השופטים בתום המשחק בין קבוצתו למכבי רמת־גן, טען: "לא היה ולא נברא".

ועדת המשמעת של איגוד הכדורסל החליטה לפיכך לזמן את דני ברכה לדיון נוסף ביום חמישי, כשבוע הבא. לדיון יוזמנו גם שני השופטים. בינתיים יוכל ברכה לשחק בשורות קבוצתו במשחק הליגה הקרוב.

מוטי דננברג, מנהל קבוצת הכדורסל של הפועל חולון, שהואשם שקילל את מזכיר איגוד השופטים, שבתאי שטריקס, התנצל בפני המזכיר, שקיבל את ההתנצלות. דננברג ספג נזיפה.

מחר שיבוץ משחקי גביעי־אירופה

מחר יתקיימו במשרדי פיב"א במינכן ההגרלות והשיבוצים למשחקי בית־הגמר בגביעי אירופה בכדורסל.

יריבותיה של מכבי ת"א בבית־הגמר בגביע־האלופות כבר ידועים. מחר יקבעו תאריכי המשחקים.

בגביע למחזיקות גביע (הפועל הגליל־העליון) ובקוראץ' (הפועל ת"א ואליצור נתניה) יוגרלו משחקי רבע־הגמר.

מחר — מירוץ־סיני בקרית־טבעון

מירוץ־סיני ה־30, לזכרו של דורון סגל, ייערך למחר ב־10 בבוקר בקרית־טבעון.

המירוץ הוא תחרותי למרחקים 5 ו־10 ק"מ.

● טיף: אליפות הפועל ברומה, גילאי 14, תיערך מחר מ־10 בבוקר במכון־וינגייט.

● ג'ודו: אליפות הפועל לנערים ולנערות תתקיים מחר ב־10.30 במתנ"ס בשכונת מורשה ברמת־השרון.

● תומר צימרמן ואורן [illegible] יתמודדו היום אחה"צ בחולון בגמר אליפות הטניס הפתוחה של העיר. אתמול ניצח במפתיע בחצי־הגמר צימרמן את המדורג במספר 1, יורם ברון — 6:2, 3:6, 4:6.

נצחון לחולון על דרום בגביע 70:86

קבוצת הפועל חולון עלתה אמש לרבע־גמר גביע־המדינה בכדורסל כשניצחה באולם הגימנסיה הרצליה בת"א, במשחק שהוקדם, את קבוצת מכבי דרום ת"א מהליגה הארצית — 70:86, לאחר הפרש דומה במחצית — 32:47.

חולון, ללא דאוסן, לא התעלתה ועד לדקה ה־12 היתה מכבי דרום יריב שקול ואף הוליכה — 20:22. בהמשך עברה היוזמה לחולונים.

שפטו: ישראל ספיר וגדי ולברברג, לעיני 150 צופים.

● להפועל חולון קלעו: אורבג' 30; טרי 21, בוגין 13; בורמור 10; אלימלך 9 וזיסמן 3.

● למכבי דרום: אמיר בן 30; כוך 15, בנדור 10; שטינברגר 8; כבורי 4 וברגשטיין 3.

● במשחק־השלמה בליגה ה־לאומית בכדורסל לנשים גברה אמש הפועל גבעתיים על הפועל חיפה — 42:66 (19:23). הירבו לקלוע לגבעתיים: גורן 25; רושסילד 13; הר־אבן 12 ודימנט 10. להפועל חיפה: דינרמן 22, שמטה גולן ורגב.

יוון — הולנד 62:102

מאת מוטי חביב, מיוחד ל"על־המשמר"

סלוניקי. — יוון, אלופת אירופה, הביסה אמש בסלוניקי את הולנד — 69:102, לאחר 35:48 במחצית, במוקדמות אליפות אירופה בכדורסל.

6000 הצופים שנדחסו לאולם הריעישו עולמות. אולם המשחק היה חד־צדדי בכל שלביו. גאליס 29 ויאנאקיס 20 הירבו לקלוע ליוון.

באותו בית הפתיעה אנגליה [illegible] בנצחון על צ'כוסלובקיה — 101:103 [illegible] 47:42 במחצית.

לאנגליה הירבו לקלוע: אירליש 20, ג'ודינר 18 והגאן 17. לצ'כוסלובקיה: קרופילק 30 בריכנר 26 והאבליק 21.

מירוץ צמוד בפיסגה: הפועל ירושלים בבית; טבריה בחוץ

● **ארצית**

שתי הראשונות בליגה הארצית בכדורגל שנקודה אחת מפרידה ביניהן, בדיוק כמו בליגה הלאומית, ימשיכו מחר במירוץ במחזור ה־7. הראשונה, הפועל ירושלים, תשחק במקום עם בית"ר נתניה והפועל טבריה תתמודד בחוץ עם הפועל בת־ים.

● כדורגלני הפועל ירושלים יארחו במקום את היורדת מהלאומית, בית"ר נתניה, ששוכנת אמנם בתחתית, אך תיגברה לאחרונה את שורותיה ותשתדל להוות יריב שקול לשחקני הבירה.

● השנייה, הפועל טבריה, תתמודד מחר בחולון עם הפועל בת־ים, המתקשה להתאקלם בליגה הארצית, אולם תנסה לאיים על הטבריינים, שניצחו בארבעת משחקיה האחרונים.

● משחק מעניין בין שתי קבוצות בעלות עבר לאומי עשיר, הפועל חיפה והכח רמת־גן, ייערך מחר באיצטדיון בקרית־אליעזר. שתי הקבוצות מאוכזבות מתוצאות משחקיהן האחרונים וישתדלו להתאושש. הפועל חיפה הובסה בשבת 4:0 בטבריה, ואף החליפה את מאמנה: רוני דורה במקום יצחק אנגלנדר.

● שתי קבוצות נוספות, בעבר הלא־רחוק בלאומית, מכבי שעריים ומכבי יפו, ישחקו מחר ברחובות. בך חור מזרחי, בעבר מאמן מכבי יפו, יתדרך את חניכיו החדשים ממכבי שעריים.

● מאבק שקול יהיה מחר ביהוד, בין קבוצות הפועל חדרה והפועל יהוד.

● הפועל רמת־גן תשתדל לנצל מחר את מגרשה בגבעתיים כדי לגבור על סוגרת הטבלה, הפועל עכו.

● משחק אחר יהיה כבר היום ברמת־עמידר, בין מכבי רמת־עמידר ומכבי יבנה.

(תחילת המשחקים ב־2.30)

הטבלה הארצית
(אחרי שמונה מחזורים)

1.	הפ. ירושלים	9"16	19
2.	הפועל טבריה	12"17	18
3.	מכבי יבנה	9"11	14
4.	הכח רמת־גן	7"10	13
5.	הפועל חדרה	11"14	12
6.	הפ. רמת־גן	10"10	12
7.	הפועל חיפה	10"7	12
8.	הפועל יהוד	11"13	11
9.	מכבי יפו	5"5	10
10.	מכבי עמידר	11"9	9
11.	הפ. בת־ים	8"5	8
12.	בית"ר נתניה	11"8	7
13.	מכבי שעריים	12"8	5
14.	הפועל עכו	13"6	3

מחזור 5 בליגות א'

משחקי המחזור ה־5 בליגות א' בכדורגל ייערכו מחר. המובילה הצפונית, הפועל בית־שאן, תשחק בחוץ נגד קבוצת־התחתית של הפועל בני־טמרה, והראשונה בדרום, הפועל אשדוד, תארח את היורדת מהארצית, הפועל מרמורק.

שאר המשחקים יהיו:

● צפון: הפועל קרית־שמונה — בית"ר חיפה; בית"ר נהריה — מכבי עוספיה; מכבי חדרה — הפועל בני־נצרת; מכבי אח"י נצרת — הפועל קרית־אתא; הפועל טייבה — מכבי טמרה; הפועל טירת־הכרמל — הפועל רעננה; הפועל טירה — מכבי עפולה.

● דרום: מכבי קרית־גת — הפועל קרית־אונו; בית"ר רמלה — מכבי הרצליה; לוזוס חולון — הפועל אורן; הפועל אשקלון — הפועל קרית־מלאכי; הפועל רמת־השרון — הפועל רמלה; הפועל דימונה — הפועל בית־שמש; הפועל ראשל"צ — הפועל אור־יהודה.

שר האוצר הבריטי מטיל ספק ביכולת הממשל להחלץ מהבוץ

לעומתו שלחה תאצ'ר מכתב עידוד לנשיא רייגן בנסיונותיו לצמצם הגרעון

מאת דפנה ורדי, כתבת "על המשמר" בבריטניה

לונדון. — ראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר, פנתה אתמול לנשיא ארצות הברית רונלד ריגן, במכתב אישי בו הביעה תמיכה ועידוד בניסיונותיו לצמצם את הגרעון התקציבי.

קודם לכן מתח שר האוצר הבריטי, נייג'ל לאוסון, ביקורת חריפה על המנהיגות האמריקנית, בניגוד לגישתה המעודדת של תאצ'ר. הצטיינו דבריו של לאוסון, שהופנו אל בנקאים ואנשי עסקים בריטים, בלשון חריפה שאין לה תקדים בין מדינות שהן בנות־ברית.

הוא אמר, כי הנשיא ריגן חייב לפעול במהירות כדי לצמצם את הגרעון התקציבי, אך הביע ספק באשר לאיכותה של המנהיגות הפוליטית הנוכחית בארצות הברית. הוא חזר שוב ושוב על ה"ספקות הפוליטיים" באשר למנהיגות האמריקנית. עם זאת, הוא הבטיח שאם האמריקנים יהיו מוכנים לעשות ברקיבית, הם יכולים לסמוך על שיתוף פעולה בינלאומי.

הוא חזר והביע ספק באשר לנכונותו הפוליטית של הממשל האמריקני לצמצם את הגרעון התקציבי, או להוריד את שיעורי הריבית במידה שלא רק תייצב את מעמדו של הדולר, אלא גם תבטיח יציבות כלכלית.

שר האוצר הבריטי דרש, שהגרעון ירד מעבר ל־23 הביליון שנדרשו עד כה, והדגיש כי צעד זה חייב לכלול "לפחות העלאה מסויימת של מיסים בתור חלק מהחבילה." הוא ציין, שצעדים אלה חיוניים לא רק ממניעים כלכליים, אלא גם כדי להוכיח ש"לארצות הברית יש נכונות פוליטית לקבל החלטות קשות ולעשות מה שצריך לעשות. זה יהיה האלמנט המרכזי לחידוש הבטחון בבורסה."

תיקו במשחק ה־9 על אליפות העולם בשחמט

מאת אבי אמיר

המשחק התשיעי בדוקרב על אליפות העולם בשחמט, בסיוויליה בספרד, הסתיים אמש בתיקו לאחר המסע ה־70. המצב עתה הוא 4.5:4.5.

במשחק התשיעי שיחק הטוען לכתר, אנטולי קרפוב בכלים הלבנים. המשחק החל כמו המשחקים החמישי והשביעי בדוקרב. במסע ה־14 בחר אלוף העולם, גארי קספרוב, בתכנית שונה במשחקים האמורים לעיל. בהמשך זכה קרפוב ליתרון עמדתי, ועם הפסקת המשחק שלשום בערב היו לו תקוות כי יוכל לנצח. משחק מרוייק של אלוף העולם אמש, איפשר לו לחלץ תוצאת תיקו.

סימפוזיון על השפעת הכיבוש מטעם המוסד ל"חקר אי האלימות"

במזרח ירושלים נפתח אתמול סימפוזיון בן 3 ימים, מטעם המוסד ל"חקר אי האלימות" של מובראק עוואד, בעניין מצב תושבי השטחים תחת הכיבוש. זה האירוע הגדול ביותר מסוגו שארגן המוסד הזה מאז נוסד. בדיוני היום הראשון נדונו נושאים הקשורים למצבם הנפשי של תושבים תחת הכיבוש. השתתפו מרצים מהאוניברסיטאות בשטחים וכן אישי ציבור כמו חנא סניורה ומוסטפא נתשה.

באחרונה פורסם כי בדעת שלטונות ישראל לא לאשר את חידוש אשרת השהייה של מובראק עוואד שהינו אזרח אמריקני, כדי לאלצו לחזור לארה"ב.

מצרים תחל לייצר הטנק האמריקני המתקדם "אברהמס 1"

מאת אבי בניהו כתבנו הצבאי

מצרים תחל בקרוב לייצר את הטנק האמריקני המתקדם M1 אברהמס. על כך מסר שר ההגנה המצרי אבו ג'זאלה, בראיון לכתב העת המצרי "אלמסאע".

ג'זאלה הוסיף עוד, כי ייצור טנק זה יחזק גם את כושרן של בעלות בריתה של מצרים. כתבנו הצבאי מעיר, כי מצרים מהווה כיום ספקית נשק מרכזית עבור צבא עירק.

ועוד בעניין מצרים: עתון כוויתי מסר השבוע על הסכם סודי שנחתם בין משרד ההגנה האמריקני לבין ממשלת מצרים המעניק לכוחות האמריקנים זכות שימוש בנמלים המצריים לצרכים צבאיים. ההסכם מעמיד את נמלי אלכסנדריה וים סוף לרשות צים אמריקניים לצורך תידלוק, תיקונים ושירותים.

מיטראן מתואר כאשם העיקרי בשערוריית הברחת הנשק לאיראן

מאת ארנון יפה, כתב "על המשמר" בצרפת

פריס. — שלטון הימין מבקש עתה את עורו של הנשיא מיטראן, המתואר "כאשם עיקרי" בשערוריית העברות הנשק הצרפתי לאיראן.

"האליזה במצור", כתב אתמול "לה מונד" בכותרת ראשית, אך הנשיא הסוציאליסטי עדיין שותק. השמאל הוכה הפעם בליבו.

הנהגת הסוציאליסטים מבולבלת. היא מנסה לנער את חוצנה מאנשיה המופיעים בדו"ח החוקר כמארגני חברות הנשק ונוטלי העמלות כשר ההגנה לשעבר הרנו ועוזריו. הלה כבר שימש כשעיר לעזאזל בפרשת טיבוע הספינה המצפיסטית בניו־זילנד, אך הוא מסרב בתוקף ליטול על עצמו את האשמה.

הטלויזיות הצרפתיות התחילו פתאום לעבוד כמו האמריקניות. בעידוד השלטון הימני, רודפים כתבים אחרי גיבורי השערוריה, המנסים לברוח מן המצלמות.

באליזה תיארו את המצב כ"מלחמה". מיטראן אמר למקורביו, כי הימין פתח בציד־ראש. פוגעים בנשיא בתחום הבלעדי שלו, שהוא ניהול מדיניות החוץ. מיטראן, מסתבר, ניהל מדיניות חשאית להרגיע את האייתולות, שלחצו במעשי טרור על צרפת. העמלות שהסוציאליסטים מואשמים בגבייתם מן העסקות, נדחקו עתה הצידה. "ליברסיון" כתב, כי בשערוריה זו, כל פרשה מסתירה פרשה חדשה כמו בובה רוסית.

מטה מיוחד להונת השערוריות ברלק, פועל במשרד הפנים ובמיניון, בראשות קצין לשעבר בשרות הביון.

"הסמכות הגבוהה ביותר במדינה ידעה כי צרפת מספקת נשק לארץ עויינת", אמר דובר הממשלה.

לפי החקירה מסר ראש שרותי הביון לנשיא מיטראן מידע על משלוחי הנשק הבלתי־חוקיים לאיראן. הנשיא אמר לו: "אנא פנה לשר ההגנה הרנו". אך המשלוחים לא פסקו. הנשיא מואשם, כי לא עשה מאומה לשים קץ להברחות.

מיטראן כינס אתמול ישיבת חרום עם כל יועציו, והסוציאליסטים במבוכה. הם מעלים על נס את מעלתם המוסרית, כבסיס להפרכת השמועות, אך הבעיה היא, כי אחרי הסתבכותם בהטבעת ספינת הצפיסטים בניו־זילנד, איש לא סומך על מידות המוסר שלהם. הימין לא מתכוון להרפות ממציאה זו שנפלה לידיו ומבליט את אספקת 500 אלף פגזי תותחים לאייתולות, שהפכה לסמל החרפה.

שר ההגנה ג'ירו הסיר, בישיבה סוערת באסיפה הלאומית, את חסות הסוד הצבאי מהעיסקות החשאיות, מה שמאפשר לשופט החוקר לזמן את האחראים להברחות לחקירה משפטית.

כל הנאשמים בחבית אחת — במשפט "גיניס"

מאת דפנה ורדי, כתבת "על המשמר" בבריטניה

לונדון. — משפטם של הנאשמים במרשיית "גיניס" יתחיל ככל הנראה לא לפני אמצע השנה הבאה, כך נראה מהעובדה, ששחרורם בערבות של שלושה מהנאשמים הוארך עד 12 באפריל, 1988.

ארנסט סונדרס, רוג'ר סיליג וסיר ג'ק ליונס, הופיעו השבוע יחד בפני בית משפט השלום בלונדון להארכת שחרורם בערבות. זו היתה הפעם הראשונה שהשלושה הופיעו יחד בבית המשפט, דבר שחיזק את ההשערות שהמשפט המתוכנן יהיה משותף לכולם. למרות שהשלושה ישבו יחד על ספסל הנאשמים, הם לא החליפו ביניהם מילה במשך כל זמן המשפט.

בי"ח לילדים, שיבנה בטכנולוגיה מודרנית יוקם ליד בילינסון

מאת כתב "על המשמר"

מרכז קופ"ח הכללית והחברה לפיתוח שירותי בריאות — M.D.J. חתמו בשבוע שעבר על הסכם להקמת בית חולים לילדים ליד המרכז הרפואי בילינסון. זה יהיה בית חולים ברמה גבוהה, שיתמחה ברפואת ילדים ובו 224 מיטות. בבית החולים החדש יעניקו שירותי בריאות כלליים, כירורגיית ילדים ונוער ועוד.

טקס חתימת ההסכם התקיים בכנסת בהשתתפות יו"ר הבית שלמה הילל, שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו, מזכ"ל ההסתדרות — ישראל קיסר, יו"ר הנהלת מרכז קופ"ח פרופ' חיים דורון, סגן יו"ר "הג'ויש מדיקל סנטר" בלונג איילנד, ניו יורק, אירווינג שניידר וכן יו"ר MEDICAL DEVELOPMENT FOR ISRAEL ג'רלד סילברט.

יו"ר הכנסת, שלמה הילל, אמר שהמרכז לטיפול בילדים יהיה פתוח לילדי ישראל וכן לילדי המזרח התיכון כולו כגשר לשלום.

שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו ציינה, כי המפעל יזכה לתמיכת משרד הבריאות. כן אמרה ששירותי הבריאות בישראל זקוקים למרכז כזה שיהיה "שלישי במניין". היא הוסיפה, שהמרכז לבריאות הילד ישרת את אוכלוסיית קופ"ח, חולים שישלחו לשם משרד הבריאות וגם לכל דיכפין.

פרופ' חיים דורון אמר, כי בית החולים החדש יעניק שירות לנזקקים שיישלחו מ־500 מרפאות הפועלות בשטח.

המרכז יעניק שירותים ברמה ובטיב המתאים לפציינטים — ילדים — שלהם צרכים שונים מאלה של מבוגרים.

אירווינג שניידר אמר: אנו שמחים שיש לנו חלק בהקמת המרכז, לנגד עינינו עומדת המטרה לשפר את השירות הניתן לילדים. כן בישר על שיתוף פעולה שיכון בין המרכז החדש, ובין בית החולים לילדים בלונג איילנד הנושא את שמו, ו"ג'ואיש מדיקל סנטר".

ג'רלד סילברט, בשם החברה האמריקנית M.D.J. הפועלת לפיתוח שירותי בריאות, ציין, כי הנהלת החברה פועלת לפיתוח שירותי הבריאות בישראל וזאת כדי להעניק עזרה לנזקקים ללא אפליה וכן כדי לחזק את הקשר בין ישראל ובין יהדות ארה"ב.

ישראל קיסר עמד על כך שבניית בית החולים היא כנגזר המשך מעשה חלוצי של מייסדי הקופה כמוסד ציבורי.

תכניה חדשנית

ההחלטה בדבר בניית מרכז בריאות הילד בפ"ת נתקבלה אחרי שנתיים של בדיקות ודיונים, שניהל צוות משותף ישראלי אמריקני. מרכז קופ"ח משתתף בהקמת בית החולים, ואת המימון העיקרי מבטיחה החברה M.D.J.

הנחת אבן הפינה צפויה באפריל 1988. לפי התחזיות תימשך הבניה 3 שנים.

בצוות התיכנון משתתפים גם ד"ר פיליפ לנצקובסקי ממנהלי המרכז הרפואי ע"ש שניידר בלונג איילנד, רוברט דרסון מסן פרנציסקו, מרטין בוסטין ועוד. מצד ישראל משתתפים בצוות התיכנון פרופ' חיים דורון, פרופ' יגל דנון ועוד.

המתכננים קיבלו כמה עקרונות וכהם הקמת בית חולים מודרני, בו יהיה מקום שהורים יוכלו גם להתלוות לילדים המאושפזים, או השוהים במקום לשם טיפול יום. המבנה יעוצב כך שהוא יגדיל את בטחונו העצמי של הילד, יבטיח אפשרות של בילוי תוך כדי המתנה לטיפול. על כך יהיו בו חדרי משחק ולימוד וכן אביזרים שונים.

הרצוג בעיירה שהצילה יהודים במלה"ע ה־2: "אחד הימים המרגשים בחיי"

קופנהגן. — העיירה הקטנה גיללאי לבשה חג — נשיא מדינת ישראל ומלכת דנמרק פקדו את האתר שבה הוסתרו ב־1943 יהודים דנים, שהיו צפויים להשמדה והוברחו בסירות דייגים לשבדיה הסמוכה.

"אחד הימים המרגשים בחיי", אמר הנשיא עם צאתו מסירת הדייגים שבה הוברחו היהודים.

הנשיא ביקר בבנין העיריה המקומי, שם מוצגת תערוכה על שנות המלחמה והכיבוש. ב"קול חנוק מדמעות הודה הרצוג לעם הדני ולאזרחי העיירה גיללאי.

(תצלום אי.פי.)

כתב: עלי כהן, דנמרק

"הספר האסור" בבריטניה — פופולרי ...בממשלה

מאת דפנה ורדי, כתבת "על המשמר" בבריטניה

לונדון.— מאבקה של ממשלת בריטניה למניעת הפצתו של הספר "תופס המרגלים" אינו מצליח אפילו בתוך משרדי הממשלה. שכן, לאחרונה נראו בכמה ספריות של משרדי ממשלה עותקים מספרו של פיטר רייט.

מר טם דלייל, חבר פרלמנט ממפלגת העבודה, העביר אתמול לראש הממשלה שאילתה, בה הוא דורש לדעת כמה עותקים מהספר נמצאים במשרדי הממשלה השונים.

בדיקה שנעשתה לאחר שמשרד המשפטים הודה שהמשפט המשוך המתנהל באוסטרליה כבר עלה לממשלת בריטניה למעלה מחצי מיליון לירות שטרלינג, הראתה כי משרד החוץ מחזיק במספר עותקים, וכן ספריות שני בתי הפרלמנט.

דובר משרד החוץ אמר, כי השגרירות הבריטית בוושינגטון רכשה מספר עותקים מהספר כדי שעובדיו הבכירים של המשרד יידעו במה המדובר.

חייל אמריקני שערק לבריה"מ — נעצר בשובו למערב־גרמניה

פרנקפורט.— טוראי וייד רוברטס מהצבא האמריקני, שערק באפריל לבריה"מ, נעצר אתמול לפנות בוקר בפרנקפורט, זמן קצר לאחר שחזר ממוסקבה.

רוברטס היה מבוקש באשמת עריקה, לאחר שנטש באביב את תפקידו בבסיס אמריקני ליד העיר גיסן, בנימוק כי הקצינים הממונים עליו הציקו לו.

הוא וידידתו עשו מספר חודשים באסיה התיכונה הסובייטית, בטרם החליטו לשוב למערב. דובר הצבא האמריקני אמר, כי רוברטס יוחזר לארה"ב וכנראה יואשם בעריקה.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 4.11.87

		בנקנוטים		העברות והמחאות		שערים
	היחידה	קניה	מכירה	קניה	מכירה	יציגים
סל מטבעות	1	—	—	1.6752	1.6961	1.6893
דולר אמריקני	1	1.52	1.59	1.5503	1.5697	1.5629
מרק גרמני	1	0.90	0.94	0.9158	0.9273	0.9240
לירה סטרלינג	1	2.69	2.82	2.7371	2.7713	2.7591
פרנק צרפתי	1	0.26	0.28	0,2689	0.2722	0.2710
ין יפאני	100	1.12	1.17	1.1408	1.1550	1.1523
גילדן הולנדי	1	0.80	0.84	0.8145	0.8246	0.8209
פרנק שווייצרי	1	1.09	1.15	1.1141	1.1280	1.1224
כתר שבדי	1	0.25	0.26	0.2542	0.2574	0.2563
כתר נורווגי	1	0.24	0.25	0.2421	0.2451	0.2440
כתר דני	1	0.23	0.24	0.2372	0.2401	0,2390
מרק פיני	1	0.36	0.38	0,3726	0.3772	0.3756
דולר קנדי	1	1.15	1.20	1.1685	1.1831	1.1784
דולר אוסטרלי	1	1.01	1.09	1.0511	1.0642	1.0597
ראנד ד' אפריקני	1	0.47	0.80	0.7853	0.7951	0.7918
פרנק בלגי	10	0.42	0.45	0.4379	0.4434	0.4412
שילינג אוסטרי	10	1.28	1.34	1.3016	1.3179	1.3121
לירה איטלקית	1,000	1.21	1.29	1.2381	1.2535	1.2469

טלקס

● הצטמצם הביקוש לעובדים

בחודש אוקטובר פנו ללשכות התעסוקה ברחבי הארץ 43,203 דורשי עבודה, לעומת 46,509 דורשי עבודה שפנו ללשכות התעסוקה בחודש ספטמבר. מספר דורשי העבודה ירד איפוא ב־3,306. (עש"ת)

● 15 אלף חידשו חברות בקופ"ח

שורה של שיפורים בהרצליה, רמת השרון, כפר סבא ורעננה הביאה לגל של נרשמים מחדש לקופ"ח הכללית. 6000 משפחות כ־15 אלף נפש חידשו חברותם בקופ"ח בחמשת החודשים האחרונים. (עש"ת)

● 60 פועלים יפוטרו בשתולה

סגירתו הצפויה של מפעל במושב שתולה יגרום לפיטוריהם של כ־60 עובדים, ביניהם 12 מהכפר הבדואי ערב ארמשה שמושבם על גבול לבנון. המפעל שעבד לתעשיה בטחונית ונקלע לקשיים בעיקר בגלל ריב פנימי בין קבוצות שונות במושב. (יהודה צור)

● מועצת מחוז הדרום של "העבודה" מתכנסת באשקלון

מועצת מחוז הדרום של מפלגת העבודה מתכנסת ביום ראשון הקרוב באשקלון בנוכחותו של מזכ"ל המפלגה, ח"כ עוזי ברעם. על סדר יומה של מועצת המחוז דיון לבחירת מועמד של המחוז לכנסת ותחילת המירוץ. במחוז הדרום ישנם מספר מועמדים מאשדוד, אשקלון וקרית גת. (ש.ע.ח)

"אני שונא זונות", ירק השוטר בפני הפרוצה וסירב לשלם לה

אלי רז הורשע ע"פ עדות היצאנית ואיש המשמר האזרחי

איש משטרה הורשע אתמול בבית המשפט המחוזי בתל־אביב בניסיון לקבל חסד חינם מיצאנית ובאיומים עליה, לבל תתלונן עליו.

התביעה טענה, כי המקרה אירע באוקטובר 1984. הנאשם, אלי רז (33) מנווה שרת בתל אביב הזדמן לאזור התעשיה בחולון. אותה עת היה לבוש בגדים אזרחיים ונהג במכוניתו הפרטית. תוך כדי נסיעתו, הבחין במתלוננת, כשהיא עומדת בפינת הרחוב ומציעה את שירותיה לעוברי אורח.

הנאשם ניגש אליה, בירר את המחיר והלך בעקבותיה למקום, בו נהגה להתייחד עם לקוחותיה.

לגרסת המתלוננת, כאשר דרשה מהנאשם שישלם לה, שלף תעודת שוטר. בשחורה וביקשה, שישלם לה, דרש ממנה לקיים עמו יחסים בלא תשלום ואיים עליה, שאם לא תמלא את דרישתו — יעצור אותה.

המתלוננת השיבה כי לא תתמסר לו בלא תשלום, וכי אם הוא מתכוון לעצרה הוא יכול לעשות כן. בתגובה, ירק הנאשם בפניה ואמר כי הוא "שונא זונות", אחר כך מלמל שעליה להמתין במקום עד שישוב ברכב משטרתי לקחתה למעצר והסתלק לדרכו.

באמצעות עו"ד מנחם רוביני־שטיין, הודה הנאשם, כי הציג תעודת שוטר, אך הכחיש את יתר פרטי המעשה, הוא טען שהלך עמה למקום במטרה להרחיקה מהכביש.

"לא נותר בלבי שמץ של ספק שגרסת המתלוננת היא אמת, בעוד גרסת הנאשם כולה שקר וכזב. שקריותה של גרסת הנאשם ניכרת על פניה", קבע השופט, אליהו מצא, בהכרעת הדין.

המתלוננת סיפרה את המקרה ליוסי יהב, אשר היה בניידת המשמר האזרחי שעברה במקום, והתלוננה על המקרה במשטרה רק כעבור חודשיים בדרבונו של יהב. עו"ד רובינשטיין טען שהעובדה מוכיחה שבשעת המעשה לא היה נראה לה שיש הצדקה להתלונן, ושעשתה כך רק בשל הטינה, ששמר יהב לנאשם.

השופט מצא דחה טיעון זה, ואמר כי השהייה נוקפת רק לחובת האישיות של המתלוננת, ואין הדבר מפחית מחומרת המעשה. אלמלא יהב, לא היה מעשהו המכביש של הנאשם מתגלה, קבע השופט.

רז, הורשע גם בכך, ששבועיים לאחר האירוע, הוא פנה למתלוננת ואמר לה כי אם תמסור עדות במשטרה על מה שהתרחש ביניהם — יתנקם בה. (עתים)

גל אושר נעלם אחרי שהתקרב לכת מיסטית וירד במשקל ב־20 קילו

גל אושר בן ה־22, נעדר מביתו כבר יותר משבוע ואביו החל בחיפושים אחריו באזור הכינרת.

גל נולד בבני דרור, מושב שיתופי במרכז הארץ, ולמד במכללת אוהל שרה שבעמק יזרעאל, כשהוא מתגורר במעונות הסטודנטים בגבעת המורה.

אביו סיפר, כי עם גיוסו לצה"ל התחבר גל עם חברים, שמשכו אותו לכיוון כת מיסטית. האב לא ידע את שמה של הכת. אבל סיפר, כי מאז שבנו התחבר עם בני אותה כת, הוא ירד ביותר מ־20 ק"ג ממשקלו. היה עורך טקסי תפילות, נהג להסתגר ולהסתגף.

ב־17 לחודש אוקטובר נעלם למשך כ־48 שעות. הבחור נמצא משוטט ליד מערה בכרמל ורק אחרי שהוריו חרדו מאוד, הופיע לפתע וחזר.

ביום רביעי 28.10 הוא נראה לאחרונה ומאז נעלמו עקבותיו. הוריו, אריה ויוכבד אושר, החלו לדאוג ופנו למשטרה.

במידע, שהגיע לאב מנהג אגד נמסר, שנהג אגד ראה אותו ליד בניין צים בחיפה, ממתין לאוטובוס הנוסע לכיוון עפולה וטבריה. בעזרת אנשים המתמצאים בנושא צעירים הנעלמים מבתיהם, יעצו לו לחפש באיזור אותו גל אהב בימי ילדותו. האב סיפר, כי גל היה קשור במיוחד לאיזור שבין עין גב לקיבוץ האון ולשפת הכינרת ולכן הוא החל לחפש אותו בסביבה.

בעזרת מזכיר קיבוץ עין גב, עוזי קרן, פתח האב במסע טלפונים באיזור ועוזי קרן הסכים אף להעמיד לרשותו, אם יידרש, קבוצת חברים שתעזור בחפוש. (עתיים)

השבוע: עליה ב־304 מיליון ד' של החופשיות
אתמול: 145 שערים עלו, 104 — ירדו

מאת אלחנן הורוביץ

ערך השוק של המניות החופשיות עלה אתמול ב־0.4%, ב־31 מיליון ש"ח, ששווים קצת יותר מ־20 מיליון דולר. מניות ההסדר עלו ב־0.56% בממוצע. בשוק המניות כולן עלו אתמול 145 שערים, לעומת 104 שירדו ו־177 שנשארו בלי שינוי.

בסיכום השבועי עלו החופשיות ב־6.04%, ב־475 מיליון ש"ח, השווים ל־304 מיליון דולר. מניות ההסדר עלו השבוע ב־0.66% בממוצע. השבוע עלו ביותר: קונסורטיום 1 ב־65% וכור ב־50.7%. לעומתן ירדה ציון אופ' ב־68.8%.

ערך השוק של איגרות החוב הצמודות למדד המחירים לצרכן עלה אתמול ב־0.15% ומתחילת השנה ב־22.7%. איגרות החוב הצמודות למט"ח ירדו אתמול ב־0.05% בממוצע ועלו מתחילת השנה ב־21.9%.

סל המטבעות עלה אתמול ב־0.2% ל־1.6893 ש"ח, בעוד ששער הדולר היציג ירד ב־0.25% ל־1.5629 ש"ח. דולר נוסעים — 1.8464 ש"ח. דולר שחור נע בין 1.72 ל־1.74 ש"ח.

אחרי שהדולר ירד לנקודת שפל שטרם היתה כמותה, פנתה ראש ממשלת בריטניה, תאצ'ר, לנשיא רייגן להורדו בהורדת הגרעון בתקציב ארה"ב, שממנו סובלות בורסות העולם. היו שניבאו, שהדולר ירד ל־1.60 מ"ג.

בקרנות הנאמנות השקיע אתמול הציבור 26 מיליון ש"ח. מזה 16 מיליון ש"ח בקרן הנאמנות החדשה "אתגר" של בנק הפועלים.

המחזור בשני שוקי הבורסה הסתכם אתמול ב־26.6 מיליון ש"ח. מזה 14.2 מיליון ש"ח במניות החופשיות, 7 מיליוני ש"ח במניות ההסדר ו־5.4 מיליון ש"ח בשוק איגרות החוב.

במסחר במניות בשערים משתנים לפני הצהריים עלו 4 שערים, לעומת 16 שירדו ו־5 שנשארו בלי שינוי. העלייה הגדולה ביותר — כ־1.25% — היתה בכלל 10. הירידה הגדולה ביותר היתה ב־1.5% באלרון. המחזור הגדול ביותר — יותר מ־996 אלף ש"ח — היה בהבינלאומי. מדד המניות ירד בסיבוב הראשון מ־142.56 ל־140.98 ועלה בסיבוב השני ל־142.40 ובמסחר הרב־צדדי אחרי הצהריים עלה ל־142.42.

במניות האוצר שפדיונן ב־1988 נרשמו רק עליות שערים, שנעו בין 0.7% (הפועלים ע"ש) ל־1.3% (אגוד רג'). תשואותיהן השנתיות נעו בין 10.39% (אי די בי מ"ר) ל־11.52% (בל"ל). הפועלים ע"ש — 10.79%.

במניות האוצר שפדיונן ב־1989 ירדה דיסקונט א' ב־4%. לעומתה נעו עליות השערים בין 0.6% (המזרחי ע"ש) ל־1.1% (כללי). הפועלים ע"ש עלו ב־0.8%. תשואותיהן השנתיות במונחים דולריים נעו בין 6.23% (דיסקונט א') ל־9.13% (אי די בי מ"ר). הפועלים ע"ש — 8.77%.

הקרן למען בטחון ישראל
פינה חמה ללב"י
נטו למטרה
תרומה לקרן לב"י היא תרומה נטו לצה"ל
כל כספי התרומות מופנים ישירות ובמלואם למימוש מטרות הקרן, ואלה הן:
* רכישת ציוד חינוך והשכלה לחיילים שלא זכו לכך טרם גיוסם.
* מחקר ופיתוח אמצעי לחימה ייחודיים לצה"ל.
* רכישת ציוד הצלה ומתקנים רפואיים לטיפול בחיילים.
היום יותר מתמיד — תן לבך ללב"י
לב"י
קרן לב"י רח' ד' (אריא) 17 הקריה, תל-אביב 64734

צוותא לתרבות מתקדמת
אבן גבירול 30 ת"א, טל' 250156
הקופה פתוחה: 11.00-13.00, 19.00-20.30
מבצע מיוחד של צוותא 3 הצגות במחיר של 2
אפשר לבחור 3 מתוך המופעים הבאים, במחיר של 12: רכוש נטוש ★ מזני שב משדה הקרב ★ האופטימיסט ★ טרעת גלרון ★ לונדון קורא שירה ★ קידוש ★ הפסטיבל הבינלאומי הרביעי לגיטרה ★ ועוד 12 מופעים אחרים.
פרטים והרשמה: בצוותא, אבן גבירול 30, ת"א
תיאטרון
"אז כמות" – היום 6.11 ב־15.00
"באמצע היום" – שבת 7.11, א' 8.11 ב־20.30
"מולך" – ב' 9.11 ב־20.30 ● "חזור לדרמה" – ג' 10.11 ב־20.30
"קידוש" – ד' 11.11, ה' 12.11 ב־20.30
בידור
גידי גוב – הערב 6.11 ב־22.00 ובחצות (רבע).
"זוויות" – ערב ג'אז עם: הרולד רובין, טומי גלמן, מרק שמולייאק והאובן הוק – ג' 10.11 ב־22.00.
"מועדון הונדאו בצוותא" בהנחיית יואב קוטנר: טום וייטס ואלביס קוסטלו – ה' 12.11 ב־23.00.
אירועים מיוחדים
"פגע וברח" מעבדה תרבותית – מופע חד פעמי קבוע – א' 8.11 ב־23.00.
"אבידוויזו" – מסיבת שרותיות עם דוד אבידן – ב' 9.11 ב־21.30.
"שלבים בהתפתחות בריה"מ" – שיחה עם פרופ' א. יסקול – יום ג' 10.11 ב־16.30.
מוסיקה
שחרית 11.11 – "סוינג בארוק" עם מיכאל מלצר ולהקתו – שבת 7.11 ב־11.00.
בצוותא מוצגת תערוכתו של הרולד רובין

בפלילים

מורה הפעיל לחץ פיזי על תלמידיו

מאת יהודה צור, כתב "על המשמר"

מורה משפרעם נעצר אתמול על־ידי המשטרה, לאחר שהתברר כי הפעיל אלימות נגד תלמידיו, כדי לגלות מי מהם פגע במכוניתו. המורה מצא את מכוניתו כשהיא שרוטה והחל בחקירה.

המורה לקח אחד מהם לחורשה סמוכה, הכה אותו מכות, כדי שזה יגלה מי אשם. הילד הכחיש כל קשר לפרשה והמורה הניח לו ללכת.

תלמיד אחר נלקח גם הוא לאותה חורשה והפעם נחקר ללא מכות. גם הוא שוחרר על־ידי המורה. בינתיים התלוננו התלמידים לפני הוריהם ואלה לפני המשטרה אשר עצרה את המורה.

אלמוני טלפן והודיע אשה נרצחה בסכנין

עזיזה עוור אבו־סאלח, בת 20, מהכפר סכנין בגליל המערבי נרצחה שלשום וגופתה נתגלתה בשעות הלילה, כשהיא זרוקה לצד הדרך, בכביש הכניסה המוביל לכפר ערב אוג'יראת.

כתב עתי"ם מוסר, כי אלמוני טילפן למשטרה ומסר על גופה בכניסה לכפר. כוח גדול של שוטרים, בראשותו של מפקד משטרת מרחב העמקים, ניצב משנה יוסי כהן, הגיע למקום יחד עם המעבדה הניידת לזיהוי פלילי.

תחילה סברו, כי מדובר בתאונת "פגע וברח", אולם לאחר בדיקה נוספת, נתגלו על הגופה סימני אלימות ולפי הממצאים הראשונים — מדובר ברצח. עד כה נעצרו שלושה חשודים.

נעצרו עוד 3 מתעללים בנער בחיפה

מאת יואב אביב, כתב "על המשמר"

מספר הקטינים, תלמידי מוסד החוסים בחיפה, שהתעללו בחברם למוסד ונעצרו על ידי המשטרה, מגיע לשמונה, לאחר שאתמול הורה בית משפט השלום בחיפה לעצור לחקירה עוד שלושה קטינים.

נציג המשטרה, רס"ב ניסן ציגלר, סיפר בבית המשפט, כי שלושת החוסים בני 14, 15 ו־16 היו שותפים למעשים המגונים שנעשו בחוסה בן ה־16 ביצעו בו מעשה סדום וכיבו על גופו סיגריות בוערות.

אחד משלושת הנערים שנעצרו על ידי בית המשפט ל־6 ימים סובל מאפילפסיה והשופט רפאל הרסונסקי הורה למשטרה להגיש לו סיוע רפואי.

זכו בפיס

בהגרלת רב־פיס של מפעל הפיס מס. 45/87 שהתקיימה ביום 5/11/87 זכו הכרטיסים הבאים:

ב"וילה + וולוו" זכה המספר 339631.

בסך 10,000.00 ש"ח זכו המספרים: 153249, 349091, 435934, 470283, 498301, 505883, 766988, 835130.

בסך 1,000.00 ש"ח זכו המספרים: 028553, 040397, 066543, 078348, 087851, 101106, 149633, 150323, 161324, 171737, 182737, 199394, 203267, 207662, 250690, 283764, 290671, 306704, 309881, 310951, 311513, 325791, 342953, 355433, 392868, 411300, 461063, 461763, 462844, 469091, 475668, 487487, 487760, 514851, 527802, 559663, 560163, 561983, 562071, 570862, 583878, 584643, 614401, 625341, 634926, 643315, 649608, 664890, 678249, 678334, 681626, 685789, 694930, 727228, 748761, 763504, 781368, 797113, 799538, 808119, 824463, 825361, 831343, 862532.

בסך 200.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־3064, 4865, 7847, 9177.

בסך 100.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־761, 774.

בסך 25.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־017, 111, 559, 988.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 1, 2, 9, זכו בסך של 2.50 ש"ח.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

להברנו אפרי ולבני משפחתו
אתכם באבלכם במות האחות
יעל
קיבוץ דליה

לנעמי פלג והמשפחה
משתתפים באבלכם הכבד
במות האב
אברהם אלטשולר
בית להב

אנו משתתפים באבלם של
זיוה וכל בני המשפחה
על מות האב
מרדכי (מרקו) כהן
תנחומים למשפחה
קיבוץ משמר העמק